

473 537

Auhlnatõõ, 1925.

Abielu lahutamise
alused ja kord.

(основанія и порядок растор-
женія брака).

Pullerits, Heinrich.

Auhinnatöö
473537

1. detš. 1925. a. Teise
aastiku wäinlisene
tunnustamine.

Autor: Heinrich Pulleritz 30 okt. 5
627.

Främberly

Talve ülikooli sekretär

"Alieelu lahutamise alused ja kord."

(Основания и порядок расторжения брака)

« Autor »

AE
76/25.

Sisukord.

Eluõrkused

- I ptk. Kõnesoleva töö laad.
- II ptk. Tarvitatud allikad ja abinõud.

Sissejuhatas.

- III ptk. Abielu olemus.
- IV ptk. Abielu lahutamine.

Esimene osa.

Abielu lahutamise alused ja kord võrdlevalt.
Üldine ülevaade.

- I ptk. Abielu lahutamise alustest ja korrast üldse.

Esimene alaosad.

Abielu lahutamise seadustes abielu lahutamise alustena ära tähendatud asjaolude puhul.

- VI ptk. Seadustes abielu lahutamise aluste äratähe-
damine üldse.
- VII ptk. Seadustes abielu lahutamise aluste äratähe-
damine eriti.
- VIII ptk. Seadustes äratähendatud abielu lahuta-
mise aluste sellekohase sõime kustumine.

IX ptk. IX ptk. Abielu lahutamise kord abielu lahutamise puhul seadustes aratähendatud alustel.

Teine alaosa.

X ptk. Abielu lahutamine abielu poolte vastastikusel kokkuleppel.

Kolmas alaosa.

XI ptk. Abielu lahutamine ainult ühe abikaasa sellekohase põhjendamata soovitõttu.

Teine osa.

Abielu lahutamise alused ja kord üksikute riikide seaduste järel.

XII ptk. Abielu lahutamise alused ja kord Inglismaal.

XIII ptk. Abielu lahutamise alused ja kord Prantsusmaal.

XIV ptk. Abielu lahutamise alused ja kord Saksamaal.

XV ptk. Abielu lahutamise alused ja kord Eesti maal.

XVI ptk. Abielu lahutamise alused ja kord Venemaal.

Eelmärkused.

I ptk.

Käesoleva töö laad.^①

Käesolev töö püüab valgustada abielu lahutamise aluseid ja korda „de lege lata“, mitte „de lege ferenda“.

Töö on põhjendatud maksimate seaduste vaatlemisele, mis arandavad abielu lahutamise alused ja korra järgmistes riikides:

Eestis, missuguse riigi kodakondsusesse autor kuulub ja missuguse riigi piirides ta elab,

Saksamaal, Prantsusmaal, Inglismaal, missegused riigid sammuavad Euroopa kultuuri esirinnas,^②

^① Vaata M. M. Thompsonov. *Трактат о праве*. ltk. 4.
des *Leçons Juridiques*

F. Sény. *les procédés d'élaboration du droit civil.*

A. Tissier. *le rôle social et économique des règles de la procédure civile.*

J. Kohler. *Lehrbuch des Bürgerlichen Rechts I Band ltk. 135.*

R. Sohm. *Geschichte und System des Römischen Privatrechts ltk. 31.*

^② Vaata. E. Roguin. *Traité de Droit Civil Comparé le Mariage ltk. 295.*

ja praegusel kommunistlikel Venemaal, selle teoreetilise huvi tõttu, mida pakuvad sealised omaloomelised seadused, olgugi et võib oletada, et nende seaduste maksvus aeg sama lähise saab olema, kui pea sama loomeliste seaduste oma, mis lähikest aega maksvusel olid suure prantsuse revolutsiooni ajal.

Sel alusel on autori püüdeks olnud süs-temaatilis-võrrolevalt käsitada abielu lahutamise aluseid ja korda;^③

selleks on autor katsunud äratäheledata need üksikud küsimused, millede puhul on tulnud seisukohta võtta ülevaalinime-
toitud riikide seadusandlusel abielu lahutamise aluste ja korra äramääramisel, ja iga üksiku küsimuse puhul on autor püüdnud esitada need lahendused, mida pakuvad selle küsimuse puhul nimetatud riikide seadused.

Sel teel tulevad küll kõigeselgemalt nähtavale lahkuminekud üksikute riikide

^③ Vaata: A. U. Žarovskii. Kypen ceueinapo npaba. lhek. V.
E. Roguin. Traité de Droit Civil Comparé
Le Mariage. lhek. 6.

side seaduste vahel abielu lahutamise aluste ja korra äramääramisel, kui ka ühiselt tunnustatud seisukohad.

Sarnane maksvate seaduste punkt-punktiline võrdlemine on küll võrdleva õiguste aduse kõige omasemaks töötamisviisiks^④ ja võrdleva õiguste aduse valda tahab kuuluda ka käesolev töö.

Et sarnase punkt-punktilise seaduste võrdlemise juures kaduma läheb ülevaade^④ sellest süsteemist, missugune läbi-
viidud on üksike riigi seadustes abielu lahutamise aluste ja korra äramääramisel, siis on autor käesoleva töö teises osas püüdnud anda üksikutes peatükkides ülevaadet ülevaalinimetatud riikides maksvate seaduste järle tarvilusel olevast süsteemist abielu lahutamise aluste ja korra äramääramisel.

Nagu tähendatud, on käesoleva töö

^④ vaata. E. Roguin. Traité de Droit Civil Comparé.
Le Mariage lhek. 7.

aluseks maksvad seadused; ajaloolisi
märkusi on ainult niipalju, kui
palju see üldise arenemiskäigu ära-
märkimiseks tingimata tarvilik
näis.

II ptk.

Tarvitatud allikad ja abinõud.

Seadused, seaduste kogud ja vastavad kom-
mentaari'd:

Сводъ Законовъ Россійской Имперіи. Томъ X. Часть I^{ая}

Сводъ Законовъ Гражданскихъ. Издание 1900 года.

Сводъ Гражданскихъ Указаний Губерній При-

балтійскихъ. Издание неофициальное. Восста-

вилъ Баронъ А. Нолькенъ. Петроградъ 1915 года.

А. А. Касо. Обзоръ Остзейскаго гражданского
права. Юрьевъ 1896.

Сводъ Законовъ Россійской Имперіи. Томъ XVI. Часть I^{ая}

Уставъ Гражданскаго Судопроизводства Изд. 1914г.

С. Григоровскій. Сборникъ церковныхъ и граждан-
скихъ законовъ о бракѣ и разводѣ.

С.-Петербургъ 1903 г.

Сводъ Законовъ Россійской Имперіи. Томъ XI. Ч. I^{ая}.

Сводъ учреждений и уставовъ управлений гу-

христианских и иностранных законоданий
 Уставъ Евангелическо-Лютеранской Церкви.

Gesetz für die Evangelisch-lutherische Kirche
 in Russland mit Erläuterungen. Nichtoffizielle
 Ausgabe von R. v. Freymann. Reval 1901.

Codex juris canonici.

Pii X Pontificis maximi iussu digestus
 Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus.
 MCMXXII.

J. v. Staudingers Kommentar zum
 Bürgerlichen Gesetzbuch und dem Einführungs-
 gesetz IV. Band. Familienrecht I Teil.

§§ 1297 - 1588. Erläutert von Dr. Th. Engelmann.
 München, Berlin, Leipzig 1913.

Zivilprozessordnung und Gerichtsverfassungsgesetz
 begonnen von Dr. R. Sydow, fortgeführt von h. Busch,
 jetzt zugleich mit A. Busch. Berlin 1913.

Code Civil

Annoté d'après la doctrine et la jurisprudence

avec renvois aux ouvrages de M. M. Dalloz.

Publié sous direction de M. M. J. Griotet et C. Vergé.
 par M. H. Bourdeaux. Paris 1924.

Digeste de Droit Civil Anglais.

par Edouard Jenks, M. A., D. C. L.

W. M. Geldart, M. A., B. C. L., C. B. E.

W. S. Holdsworth, D. C. L., K. C.

R. W. Lee, M. A., D. C. L., K. C.

Sir J. C. Miles, M. A., B. C. L.

Traduction par Th. Baumouin et P. Goulet.

Paris 1923. Tome I et II.

Riigi Teataja.

1922. a. nr. 138. „abielu-seadus“

1923 a. nr. 33/34 „abielu asjade kohtupidami-
 se kord“.

_____ „abielu-seaduse ja abielu
 asjade kohtupidamise korra
 maksmapanemise seadus“.

_____ „abielu-seaduse ja abielu
 asjade kohtupidamise korra
 maksmapanemise seaduse
 muudamise seadus.“

I Riigikogu protokollid.

8 istungjätk 1922.

Abielu seadus.

I lugemisel ..... vaata veerg 96-122.

II " " ..... " " 416-433, 669-

III " " ..... " " 696-706

Redaktsioon ..... " " 869-871.

Abielu asjade kohtupidomise kord.

I lugemisel ..... vaata veerg 123

II " " ..... " " 433-437.

Abielu seaduse ja abielu asjade

kohtupidomise korda maksmapanemise seadus.

I lugemisel ..... vaata veerg 123-124

II " " ..... " " 438-440, 796-798

III " " ..... " " 850-851

9 istungjätk 1923.

Abielu asjade kohtupidomise kord.

II lugemisel ..... vaata veerg 473-476

III " " ..... " " 593-596.

Redaktsioon ..... " " 1506-1507

Abielu seaduse ja abielu asjade kohtupidomise

korda maksmapanemise seadus.

Redaktsioon ..... vaata veerg 685.

Abielu seaduse ja abielu asjade

kohtupidomise korda maksmapanemise

seaduse muutmise seadus

I lugemisel ..... vaata veerg 470-471

II " " ..... " " 584

III " " ..... " " 746-747.

Riigikohtu otsused [„Õiguse“ lisa]

1924 a. N13 üldkoogu 22 detsembril 1924 a.

Emilie Saari'e voliniku van. adv. Jaan Kauri kaebtus Eesti Ap. Õiguse Kiriku Sinodi tegevuse pääle Aleksander Saari'e abielu lahutamise asjus.

Собрание Кодексов Р. С. Ф. С. Р.

Издание официальное. Москва 1923.

Кодексы Законов об актах гражданского состояния, брачном, семейном и опекунском праве.

Положение о судостроительстве Р. С. Ф. С. Р.

Õigus-ühistemilised tööd:

М. М. Пятромовъ. Гражданское право

Юрьевъ 1922.

М. М. Пятромовъ. Гражданский процесс Юрьевъ 1925.

Das bürgerliche Recht des Deutschen Reichs und

Preussens von Dr. H. Dernburg.

IV Band. Deutsches Familienrecht von Dr. H. Dernburg.
Halle a. S. 1908.

Lehrbuch des Bürgerlichen Rechts

von Josef Kohler. Berlin 1915.

Der Reichs-Civilprozess von Dr. H. Fitting
Berlin 1917.

Deutsches Zivilprozessrecht von Dr. W. Kisch.
Berlin 1922.

Traité Élémentaire de Droit Civil
par M. Planiol. Tome Premier. Paris 1922.

The Divorce Commission

The Majority and Minority Reports Summarised
with Appendices on the History of Divorce and others
by Hon. H. Gorell Barnes, M. A.

and J. E. G. de Montmorency, M. A., L. L. B.
Westminster 1912.

J. Jaakson. Meie tsiviilõiguse puudustest ja nende
puuduste kõrvaldamisest. — referaat õiguse

teadlaste päeval Tartus 19 ja 20 aprillil 1922a.

— "Õigus" 1922a. № 7. lhk. 194-207.

J. Loo. Perekonna ühis ja abielu seaduste eel-
nõud. — "Õigus" 1922a. № 2. lhk. 40-46.

М. А. Росновский. Советский закон о браке и семье.
Москва 1925.

Н. В. Крайленко. Как устроен и работает
советский суд. Москва 1925.

Võrdlev-õigusteadlised tööd:

А. И. Зарфовский. Курс семейного права.
Огеева 1902.

Traité de Droit Civil Comparé par E. Roguin.
Le Mariage. Paris 1904.

Õigus-ajaloolised tööd:

Т. А. Покровский. Учение римского права.
Пара 1924.

В. М. Хвосинько. Учение римского права.

Москва 1919.

R. Sohm. Institutionen. Geschichte und System des
Römischen Privatrechts.
München und Leipzig 1920.

System des Römischen Rechts von H. Dernburg
bearbeitet von P. Sokolowski
Berlin 1911.

Н. Суворова. Уреднико црковнаго права.
Москва 1908.

Lehrbuch des katholischen und evangelischen
Kirchenrechts von E. Friedberg
Leipzig 1909.

А. Захарович. О разводе по русскому праву.
Харьков 1884.

М. Ф. Владимирский - Буланов.
Обзор истории русского права.
Риба 1905.

Т. Ф. Уршенишев. Наука гражданского права
в России. Казань 1893.

Manuel d'Histoire du Droit Privé.
par J. Brissaud. Paris 1908.

Lehrbuch der deutschen Rechtsgeschichte
von R. Schröder fortgeführt von E. F. v. Künzberg
Berlin und Leipzig 1922.

A. Kruusberg. Esisade enneajalooline õigus.
Tartu 1920.

Kriitika selle töö üle. „Õigus“ 1921 № 4.

Geschichte des Liv-, Est- und Curländischen Privatrechts.
St. Petersburg 1862.

V. Reimann. Eesti ajalugu. Arüis korraldand
H. Sepp. Tallinnas 1920.

Üldised tööd:

Т. Ф. Уршенишев. Ученіа философіа права.
С. Петербурга 1907.

Н. Шоткы. Das Buch der Ehe.
1921.

Metodoloogilised tööd:

Les Méthodes Juridiques

Leçons faites au Collège libre des Sciences
sociales en 1910. par M. M. Berthélemy, Garçon,
Lamaud, Pillet, Tissier, Thaller, Truchij et Gémy.

- selles kogus -

F. Gémy. des procédés d'élaboration du droit
civil.

A. Tissier - de rôle social et économique des règles
de la procédure civile.

Sissejuhatus.

III ptk.

Abielu olemus.

Abielu on teatud vaherõrd mehe ja naise vahel, mis seaduse poolt kui abielu on tunnustatud. Selle vaherõrda juures eraldatakse mehe ja naise: vaherõrda laste siigitamisel ja kasvatamisel, majanduslikult vaherõrda, kõlbliselt vaherõrda. Need vaherõrdatud on teatud määral korraldatud seadusega ja selle tõttu on abielu pooled ka õiguslikes vaherõrdas.^①

Mitmesugused vaherõrdatud, mis abielu puhul mehe ja naise vahel tekivad, loetakse

-
- ① U. M. Промптово. Ученые труды. lhn. 394.
M. Planiol. Traité Élémentaire de Droit Civil. lhn. 240.
H. Dernburg. Das bürgerliche Recht. IV Band. lhn. 4.
J. Kohler. Lehrbuch des bürgerlichen Rechts. III Band. lhn. 47.
A. U. Заповенія. Купер семейного права lhn. 4.
E. Roquin. Traité de Droit Civil Comparé.
de Mariage lhn. 15.
H. Сурово. Ученые церковного права. lhn. 318.
E. Friedberg. Lehrbuch des katholischen und evangelischen Kirchenrechts lhn. 413.
J. P. Меркереверт. Матерія семейного права.
lhn. 408, 451, 504, 530, 584.
H. Kötter. Das Buch der Ehe.

end ainult üldiselt õigusliselt korraldada, sest need vahekorrad on võimalikud lõpmata paljudes varjundites, ja üht kindlat varjundit nõuda on võimata – nõudmist võib siin esitada ainult üldiselt, misauguste nõudmistest juures üksikasjad kaalumisele tulevad.

Abielu on ühendatud kõlblise vahekorraga abikaasade vahel. Abielu, kui kõlbline vahekorrad, suhtub küll abielele, kui õiguslise vahekorraga sarnaselt, et õigus küll midagi nõuda ei või, mis oleks kõlbluse vastane ja et õigus, esitades kõlblisi nõudeid, arvestama peab keskmise inimese hingeeluga.^②

Nii kui igal õiguslisel vahekorral võivad ka abielul suhted olla usuga. Õiguslised toimingutel võib olla usuline tähendus ja usulistel toimingutel õigusline tähendus. Kuid tingimata torvilik see ei ole: usulised ja õiguslised toimingud abielu suhtes võivad aset leida

^② J. Kohler. Lehrbuch des bürgerlichen Rechts. III Band. lhn. 11.

A. U. Zarobovskii. Kypcъ ceмeйнaгo пpaвa. lhn. 3.

^③ J. Kohler. Lehrbuch des bürgerlichen Rechts. III Band. lhn. 51.

A. U. Zarobovskii. Kypcъ ceмeйнaгo пpaвa. lhn. 5.

ka ilma vastastikkuse mõjuta.^④

IV ptk.

Abielu lahutamine.

Üldiselt on leidnud tunnustamist, et abielu lõpetab ühe abikaasa surmaga; kuid on ka tunnustamist leidnud see, et abielu võib lõpetatud saada mõlemate abikaasade elu ajal abielele lahutamiseega, mis korraldatud kooskõlas maksva õigusega.^⑤

Abielu lahutamise vabadus jõuab maksvale Rooma õiguses, selle arenemisel. Abielu võib lahutatud saada ilma eriliste põhjuste esitamata: nii mõlema abikaasa sükkohast kokkuleppel (divortium mutuo

^④ J. Kohler. Lehrbuch des bürgerlichen Rechts. III Band. lhn. 50.
A. U. Zarobovskii. Kypcъ ceмeйнaгo пpaвa. lhn. 5.

H. Cykopobъ. Ypeдникъ цepкoвнaгo пpaвa. lhn. 318.

E. Friedberg. Lehrbuch des katholischen und evangelischen Kirchenrechts. lhn. 413.

^⑤ U. M. Пpoтpюмoвъ. Тpaнcaгaнecкoe пpaвo. lhn. 399.

M. Planol. Traité élémentaire du Droit Civil. lhn. 361.

H. Dernburg. Das bürgerliche Recht. IV Band. lhn. 77.

J. Kohler. Lehrbuch des bürgerlichen Rechts. III Band. lhn. 134.

A. U. Zarobovskii. Kypcъ ceмeйнaгo пpaвa. lhn. 54.

E. Roquin. Traité de Droit Civil Comparé. lhn. 239.

H. Cykopobъ. Ypeдникъ цepкoвнaгo пpaвa. lhn. 348.

consensu), kui ka ainult ühe abikaasa sellekohase teadaandega (repudium). Abielu lahutamise juures nõuti ainult teatud vorminõuete täitmist (lex Julia de adulteriis). Põhjused, mil abielu lahutamise sündis, leidsid arvestamist ainult niipalju, et abikaas, kes teisele abikaasale põhjust andis abielu lahutamiseks, ehk ise abielu lahutas, ilma et teine abikaas selleks põhjust oleks andnud, teise abikaasa heaks teatud varanduslist kahju peidi kandma. ^②

Muudatused selles korras tuluvad ristiusu mõjule peamiselt, sest et kirik aja jooksul omaks võtab seisukohta, et abielu on lahutamata ja seda seisukohta ka seadusandlises teel maksma püüab panna. ^③

Ida-Rooma riigis-Byzantsis-jääb abielu lahutamise lubatus, kui'd ainult seaduse poolt äratähendatud põhjustel. See kord, mis siin välja kujuneb, leiab va

^② J. A. Покровский. Мемория римскаго права. lhk. 46.
B. M. Хоенш. Мемория римскаго права. lhk. 96, 260, 399.
R. Sohm. Geschichte und System des Römischen Privatrechts. lhk.
H. Dernburg. System des Römischen Rechts. lhk. 861.
^③ H. Cyborov. Уредникъ церковнаго права. lhk. 348.
E. Friedberg. Lehrbuch des katholischen und evangelischen Kirchenrechts. lhk. 415.

hendust ka greeka-katoliku kiriku seadustes, ja valitseb ka hiljemolt maades, mis greeka-katoliku kiriku mõju all on, nii kui seda on Venemaa ja meie päevade greekamaa ^④

Rooma-katoliku kiriku seadustes jõuab maksimale õpetus abielu lahutamatusest. Tegelikult tuleb võiduk õhtu Europas see seisukoht abielu lahutamise vabaduse üle, mis oli tunnustatud Rooma õiguses ja ka germani kommetes, alles pikima aja jooksul, kuid piisib siis kauemat aega ja on maades, kus Rooma-katoliku kiriku mõju tugev, nii kui seda on Itaalia, veel praegu makses. ^⑤ Ka praegu arub Rooma katoliku kirik seisukohal, et abielu on laadilt lahutamatu:

Codex juris canonici. Can. 1118. „Matrimonium ratum et consummatum nulla humana potestate nullaque causa, praeterquam morte, dissolvi potest.“

Abielu lahutamise saab jälle lubatavaks, teatud, seadustes äratähendatud põhjustel, maades, kus aset leiab usu

^④ H. Cyborov. Уредникъ церковнаго права lhk. 348
vaata ka käesolev töö lhk. 182.
^⑤ H. Cyborov. Уредникъ церковнаго права. lhk. 348
E. Friedberg. Lehrbuch des katholischen und evangelischen Kirchenrechts lhk. 502, 307.
Vaata ka käesolev töö lhk. 25

reformatsioon. Teatud määral omaval võime
abiellusid lahutada ka valitsejad. ^⑥

Kiljemalt on abielu lahutamise seadusega
äravääramisele pääle suuremat mõju avaldanud
n.n. valgustaja mõtetarkus, mille mõ-
ju esile on tulnud prantsuse revolutsiooni
aja seadustes, kui ka mõnede n.n. valgus-
tatud absoluutsete valitsejate poolt antud
seadustes, nii kui Preisi maaseaduses. Nende
seadustega on ajutiselt jälle maksimas olnud
peaaegu täieline abielu lahutamise vabadus. ^⑦

Meie ajal on täieline abielu lahutamise va-
badus, ehk õigem öelda omavoli abielu lõ-
petamises, maksima saanud kommunistli-
sel Venemaal, seekord sotsialistlike õpetus-
te mõjul. ^⑧

^⑥ E. Friedberg. Lehrbuch des katholischen und evange-
lischen Kirchenrechts. lhn. 512.

Vaata ka käesolev töö lhn. 141.

^⑦ E. Friedberg. Lehrbuch des katholischen und evange-
lischen Kirchenrechts lhn. 516.

Vaata ka käesolev töö lhn. 119 ja 142.

^⑧ Vaata käesolev töö lhn. 184.

Esimene osa.

Abielu lahutamise alused ja kind
võrdlevalt.

Üldine ülevaade.

Ⅴ ptk.

Abielu lahutamise alustest ja korastüldes.

Mitmetes maades on pikemat ehk lühemat
aega abielu olnud seaduse järel lahutamata
ja on seda veel praegu mitmetes maades sea-
duse järel, ^① nii Itaalias, Hispaanias, Portu-
gaalias, kuna ta teistes maades seaduse
järel lahutata on: nii Inglismaal,
Prantsusmaal, Saksamaal, Sestis, Venemaal
ja üldse enamajars Euroopa riikides. ^②

Maades, kus abielu lahutamine seadu-
sega lubatud on, on mõnedes maades abielu-
mehe ja -naise õigused ühevõrdsed abielu
lahutamise nõudmise suhtes, kuid mitmetes

^① M. Planiol. Traité Élémentaire de Droit Civil. lhn. 364.

A. H. Zaporobexii. Kypce ceueinapo npaba. lhn. 99.

^② Vaata käesolev töö teine osa.

M. Planiol. Traité Élémentaire de Droit Civil. lhn. 364.

The Divorce Commission. The Majority and Minority
Reports Summarised. Appendix B. „Synopsis
of the Causes for Divorce in the principal
Foreign and British Dominions beyond the Seas.

maades ka mitte; nimelt on tihti abielumees autatud eesõigustatud seisukorda, võrreldes abielunaisega, abielu lahutamise nõudmise suhtes^③. Nii on abielu mehe ja -naise õigused sel suhtes ühevõrdsed praegu Venemaal, Eestis, Saksamaal^④, nüüd, s. o. aastast 1884 ka Prantsusmaal, kuna sääl enne abielumehel võrreldes abielunaisega suuremold õigused olid abielu lahutamise nõudmise eektes^⑤, nii kui see praegu on Belgias^⑥ ja eriti Inglismaal.^⑦

Maades, kus abielu lahutamise seadusega lubatud on: on mõnedes maades abielu lahutamise lubatud ainult seaduses äratähendatud põhjustel, nii: Inglismaal, Prantsusmaal, Saksamaal, Eestimaal^⑧; mõnedes maades ka abielu poolte illekohast raskustikkusel kokkuleppel, nii Eestis ja Venemaal^⑨; ja mõnedes

③ The Divorce Commission The Majority and Minority Reports
Summarised - ltk. 21.

④ Vaata käesolev töö - ltk. 143, 170 ja 185.

⑤ M. Planiol. Traité de Droit Civil Élémentaire - ltk. 372.

⑥ A. U. Zarpobckii. Kyppe cemeňkano npaba - ltk. 99.

⑦ Vaata käesolev töö - ltk. 109.

⑧ Vaata käesolev töö - ltk. 109, 122, 143 ja 170.

⑨ Vaata käesolev töö - ltk. 170 ja 185.

maades ka ainult ühe abielu poole tahtmisel, ilma et see tahtmine pruugiks seaduses äratähendatud põhjustel põhjeneda, nii: Venemaal.^⑩

⑩ Vaata käesolev töö ltk. 185.

Esimese alaosas.

Abielu lahutamise seaduses abielu lahutamise alustena äratähendatud asjaolude puhul.

VI ptk.

Seadustes abielu lahutamise aluste äratähendamine üldise.

Maade seadused, kus abielu lahutamise lubatud seaduses äratähendatud alustel, erinevad üksikisest tuntavalt nende poolt tunnistatud abielu lahutamise aluste laadi, äramääramise ja mõju suhtes, kui ka äramääramises, kas abielu lahutamise aluseks võivad olla ainult asjaolud, mis sündinud käesoleva abielu kestvusel, ehk ka enne seda.

Ühede seaduste järelle on abielu lahutamise lubatud ainult asjaolude tõttu, mis kujutavad endast ühe abikaasa esimest abielu kohustustes teise vastu, nii kui on seda näiteks abielu rikku mine, see põhimõte on maksrusele Inglismaal, Prantsusmaal ^②

^① M. Planiol, Traité Élémentaire de Droit Civil - lhek. 367

2. Friedberg, Lehrbuch der katholischen und evangelischen Kirchenrechts - lhek. 519.

^② Vaata käesolev töö - lhek. 109 ja 122.

Teiste seaduste järelle on abielu lahutamise lubatud ka asjaolude tõttu, mis ei kujuta endast ühe abikaasa esimest teise vastu abielu kohustustes, küll aga teevad võimotuks abielu ostarbe saavutamise, nii kui näiteks ühe abikaasa parandamata haigus; see põhimõte on leidnud tunnustamist Saksamaal, Eestis.

Ka abielu lahutamise aluste äramääramise suhtes on seadustes väljenduse leidnud kaks siset kohta:

Seaduses on püütud täpselt ja üksik-asjaliselt äratähendada kõik need asjaolud, millede puhul ainult kohus kohustatud ehk õigustatud on vastava nõudmise peale abielu lahutamise, nii Inglismaa, Eesti seadustes ^③

Seaduses ei ole asjaolud, mil puhul abielu lahutamise võimalik, mitte üksikasjaliselt äratähendatud, vaid on üldiselt äratähendatud see alus - need asjaolud, mil puhul kohus õigustatud on oma äranägemise järelle vastava nõudmise peale abielu

^① Planiol, Traité Élémentaire de Droit Civil - lhek. 367.

^② Vaata käesolev töö teine osa.

^③ E. Roguin, Traité de Droit Civil Comparé. Le Mariage - lhek. 287.

lahutama^③; nii esineb Saksamaa seadustes (das bürgerliche Gesetzbuch) eriti äratähendatud abielu lahutamise aluste kõval, ka ainult üldiselt äratähendatud abielu lahutamise alus^④.

Kindlat vahet ei ole üldiselt ja eriliste abielu lahutamise aluste vahel küll tõmmata ei saa, sest siin on märgatav teatud järkjärguline üleminek eriti äratähendatud alustelt üldisete aluste juure; nii ei sisalda Prantsusmaa seadused (Code civil) oma esialgse mõtte järel mitte üldist abielu lahutamise alust, kuid on koostes teistsugust tõlgitsemist leidnud^⑤.

Abielu lahutamise aluste mõju suhtes tehakse vahet absoluutsete abielu lahutamise aluste ja relatiivsete abielu lahutamise aluste vahel^⑥.

Esimised kujutavad endast asjaolusid, mille puhul kohus on kohustatud abielu lahutama vastava nõudmise pääle, kui nende asjaolude olemasolu tõendatakse, nii Prantsusmaal abielurikkumise puhul^⑦.

③ E. Roguin. Traité de Droit Civil Comparé. Le Mariage - lkn 284.

④ Vaata käesolev töö - lkn. 53.

⑤ M. Planiol. Traité Élémentaire de Droit Civil - lkn. 371.

⑥ M. Planiol. Traité Élémentaire de Droit Civil - lkn. 374.

H. Dernburg. Deutsches Familienrecht - lkn. 84.

⑦ M. Planiol. Traité Élémentaire de Droit Civil - lkn 372.

Teised kujutavad endast asjaolusid, mille puhul kohus on õigustatud abielu lahutama, kui kohus oma äranägemise järel leiab, et abielu edasikestmine võimatuks on muutunud, nii näiteks Saksamaal ühe abikaasa julma ümberkäimise puhul teise abikaasoga^⑧.

Sellega on relatiivsete abielu lahutamise aluste puhul kohtul võimalik talitada oma äranägemise järel, kuna absoluutsete abielu lahutamise aluste puhul kohtul see võimalik ei ole.

Seadused, mille järel abielu lahutamine lubatud seaduses äratähendatud alusel, erinevad ka selles, et kuna harilikult abielu lahutamise aluseks võib olla ainult asjaolu, mis juhtunud käesoleva abielu kestvusel, nii nagu see täielist tunnustamist on leidnud Inglismaal, Saksamaal, mõned seadused siiski lubavad abielu lahutamist ka asjaolude alusel, mis juhtunud enne käesoleva abielu sõlmimist, nii osalt Gestis, ka Prantsusmaal^⑩.

⑧ Vaata käesolev töö - lkn. 144.

⑨ Vaata käesolev töö - lkn. 109 ja 143.

⑩ Vaata käesolev töö - lkn. 122 ja 170.

Seadustes abielu lahutamise aluste äratähendamine eriti.

Briti seadustes äratähendatud abielu lahutamise alustena esinevad: ühe abikaasa sugueluline ülevõltpidamine, ühe abikaasa lahustamine teisest, ühe abikaasa haigus, ühe abikaasa halb ümberkäimine teisega, ühe abikaasa halb ülevõltpidamine.

— Ühe abikaasa sugueluline ülevõltpidamine abielu lahutamise alusena —

Abikaasade suguelu esineb seadustes abielu lahutamise alusena mitmesugusel kujul: üks abikaasa võib nõuda abielu lahutamist, kui teine abikaasa keeldub temaga suguliselt läbikäimast ehk tahtlikult, vastu tema tahtmist, takistab sigitamist, kui teine abikaasa on sugue võimetus või sigitatus võimetus, kui teine abikaasa abielu rikub, kui teine abikaasa on andunud klimalusele, või tema juures ilmiks tulevad loomuvastased pahed.

Abikaasa võib nõuda lahutamist Eesti, Saksamaa ja Prantsusmaa seaduste järele, kui teine abikaasa keeldub temaga suguliselt läbikäimast, või vastu tema tahtmist takistab sigitamist. ^①

^① E. Roguin. Traité de Droit Civil Comparé - lhn. 318.

Eesti ^② abielu-seadus § 25 põhjal on tahtlik sigitamise takistamine ühe abikaasa poolt vastu teise abikaasa tahtmist abielu lahutamise alusena.

Saksamaa ^③ Bürgerliches Gesetzbuch § 1568 äratähendatud raskesti esimeses abielu nõustus vastu, mille puhul abielu lahutamise võimalik, võib olla ka: järjekindlalt põhjustata keeldumine oma abikaasaga suguliselt läbikäia, kui ka teatud asjaoludel sigitamise takistamine ühe abikaasa poolt.

Prantsusmaa ^④ Code Civil art. 231 abielu lahutamise alusena äratähendatud raske haavamisena (injure grave) võib arvestatud saada ka ühe abikaasa tahtlik ja järjekindlalt keeldumine teise abikaasaga suguliselt läbikäia.

Inglismaal ^⑤ tuleb ühe abikaasa keeldumine teisega suguliselt läbikäia, ehk sigitamistakistamine abielu lahutamise suhtes arvesse selle tõttu, et abielumees, kes oma naise juurest ära läheb sellepärast, et naine keeldub temale võimaldamast tema abieluõiguste kasutamist, ei ole süü-

^② Vaata käesolev töö - lhn. 171

^③ Vaata käesolev töö - lhn. 148

^④ Vaata käesolev töö - lhn. 125.

^⑤ Vaata käesolev töö - lhn. 111.

di' oma naine makaja'luices, miesegune makaja'luine ühenduses abielurikkumiseega mehe poolt õigustaks naise abielu lahutamist nõudma.

Abikaas võib nõuda abielu lahutamist Eesti, osalt ka Saksamaa seaduste järel, kui teine abikaas on suguvõime või elgitusvõime.⁽⁶⁾

Eesti < abielu-seadus > § 25 põhjal on abikaas õigustatud nõudma abielu lahutamist, kui teine abikaas, mitte raugavõime tõttu, vaid muul põhjusel, on täiesti suguvõime või elgitusvõime.⁽⁷⁾

Saksamaa < Bürgerliches Gesetzbuch > § 1568 äratähtendatud abielu lahutamise alusega ühe abikaasa raskes eksimises abielu kohustuses teise abikaasa vastu võib olla ka ühe abikaasa impotentsus tema oma süü läbi.

Abikaas võib nõuda abielu lahutamist Eesti, Saksamaa, Prantsusmaa, Inglismaa seaduste järel, kui teine abikaas on abielu rikkunud.⁽⁸⁾

Eesti < abielu-seadus > § 21 põhjal võib abielurikkumine ühe abikaasa poolt olla

⁽⁶⁾ E. Roguin. Traité de Droit Civil Comparé. Le Mariage - lxx. 318.

⁽⁷⁾ Vaata käesolev töö - lxx. 171.

⁽⁸⁾ Vaata käesolev töö - lxx. 148.

⁽⁹⁾ E. Roguin. Traité de Droit Civil Comparé. Le Mariage - lxx. 289.

⁽¹⁰⁾ Vaata käesolev töö - lxx. 171.

abielu lahutamise aluseks. Abielu rikkumisele võrdub selles suhtes ka suguline läbikäimine kellegi teisega, peale oma abikaasa, enne käesoleva abielu sõlmimist, kuid pärast kihlust.

Saksamaa < Bürgerliches Gesetzbuch > § 1565 põhjal on abielurikkumine ühe abikaasa poolt, mis sünninud käesoleva abielu kestvusel, abielu lahutamise aluseks. Abielurikkumise arvatakse ainult teadlikult nõudsaadatud tege. Abielurikkumisele võrdub ka ühe abielu sõlmimine abikaasa poolt, kelle endine abielu veel mitte lõppenud ei ole, u. n. bigaamia juhus. Saksamaa < Bürgerliches Gesetzbuch > § 1568 põhjal võib ka lihtne abielurikkumise katse olla abielu lahutamise aluseks, kui ühe abikaasa autu ja kõlbluse vastane ülespidamine, mis seksuses ära tähtendatud abielu lahutamise alusega.

Prantsusmaa < Code civil > art. 229 et 230 põhjal on abielu rikkumine nii abielumehe, kui abielunaise poolt abielu lahutamise aluseks.

Mehe ja naise õigused sel alusel abielu lahuta-

⁽¹¹⁾ Vaata käesolev töö - lxx. 144.

⁽¹²⁾ Vaata käesolev töö - lxx. 124.

mist nõuda on võrdsed 1884 aastast, kuna enne
molt mees oli õigustatud nõudma abielu lahutamist
mist abielu rikkumise puhul naise poolt igal
juhul, naine aga abielurikkumise puhul mehe
poolt ainult siis, kui see abielurikkumine oli
ühenduses alalise armukese pidamisega, ehk
kui see abielurikkumine sündis abikaasade ühi-
ses elukorteris.

Abielurikkumine on abielu lahutamise aluseks
ainult, kui ta on sündinud teadlikult, sest
ei või olla abielu lahutamise aluseks abi-
elurikkumine toimetatud abielumehe poolt
raimusega. Prantsusmaa < Code civil >
art. 231 põhjal, kui seaduses ettenähtud ras-
ke haavamine (injure grave) abielu lahuta-
mise aluseks võivad olla ka teatud asjaolud,
nii abielunaise enneaibiluline raskepalgus
või halb ülespidamine, kui ta neid asja-
olusid oma mehe eest varjab. See on roh-
kem juust nende asjaolude varjamine, mis
moodustab raske haavamise, sest ka ühe-
tatud asjaolude avaldamine teatud kujul
võib olla abielu lahutamise aluseks. Samuti
kui raske haavamine, võib mõnedel juhul
tel olla abielu lahutamise aluseks ka ise
abielu rikkuda.

Inglismaa ⁽¹³⁾ Matrimonial Causes Act,
1857 sect 27 > põhjal on abielurikkumine (adul-
tery) abielu lahutamise aluseks, kuid mehe
ja naise õigused sel alusel abielu lahutamist
saada, ei ole mitte võrdsed.

Abielumeses on õigustatud abielu lahutamist
saama, kui ta kohtule tarvilisel määral tõen-
dab, et tema naine on süüdi abielurikkumise
kes pärast nende abielu sõlmimist, kus juu-
res ei tule arvesse asjaolud, mis selle abielu-
rikkumisega ühendatud.

Abielunaine aga on õigustatud abielu lahu-
tamist saama, kui ta kohtule tarvilisel mää-
ral tõendab, et tema mees on süüdi abielu-
rikkumises pärast nende abielu sõlmimist
ja et see abielurikkumine on ühendatud sea-
duses äratõendatud süüdi raskendava
asjaoluga. Sarnaste asjaoludega on ärs-
tähendatud: veresegamine (incest), kahe-
nolce pidamine (bigamy), vägistamine
(rape), sodoomia (sodomy), bestialiteet
(bestiality), sornane julm ümberkäimine
naisega (cruelty), mis mitte ühendatud

⁽¹³⁾ Vaata käesolev töö - lkr. 109.

abielurikkumisega alles õigustanud naist
saama abielulise kooselamise lahutamist
(judicial separation), wapa/älmine (de-
sertion) ilma vabandava põhjusest, kui
äraolek on kestnud kaks aastat ehk kauem.

Abikaas võib nõuda abielu lahutamist,
kui teine abikaas on andunud kiimalu-
sele, või kui tema juures ilmsiks tulevad
loomuvastased pahed,⁽¹⁴⁾ nimetatud asjaolu-
de tõttu Eesti, Saksamaa, Prantsusmaa ja
teatud määrat ka Inglismaa seaduste
järel.

Eesti⁽¹⁵⁾ abielu-seadus § 27 põhjal võib üs-
s abikaas nõuda abielu lahutamist, kui tei-
ne abikaas on andunud kiimalusele, või
kui tema juures tulevad ilmsiks loomuvastased
pahed.

Saksamaa⁽¹⁶⁾ < Bürgerliches Gesetzbuch >
§ 1565 põhjal on abielu lahutamise alus-
loomuvastane suguline lõhikäimine meeste-
rahvaste vahel, ka inimeste ja loomade vahel,
kõlblueta tegevus üldse, päärk üleväl nime-

⁽¹⁴⁾ Roguin. Traité de Droit Civil Comparé. Le mariage - ltr. 301.

⁽¹⁵⁾ Vaata käesolev töö - ltr. 172.

⁽¹⁶⁾ Vaata käesolev töö - ltr. 172.

tatud juhuiste, võib olla abielu lahutamise
aluseks Saksamaa < Bürgerliches Gesetzbuch > § 1568
põhjal.

Prantsusmaa⁽¹⁷⁾ < Code civil > art. 231 abielu la-
hutamise aluseks äratäendatud raske haava-
mise (injure grave) võib moodustada ka iga-
sugune kõlblueta tegevus.

Inglismaa⁽¹⁸⁾ < Matrimonial Causes Act,
1857 sect. 27 > põhjal on, nagu eelpool märgi-
tud, veresegamine, liguamia, vägistamine, sodoo-
mia, bestialiteet mehe poolt, ühenoluses abielu-
rikkumiseega tema poolt, asjaoludeks, mis
naist õigustavad abielu lahutamist saama.

- Abikaasade lahuselamine abielu lahutamise aluseks

Abikaasade lahuselamine võib olla teatud, sea-
duses äratäendatud tingimistel, abielu lahuta-
mise aluseks⁽¹⁹⁾ Eesti, Saksamaa, Prantsusmaa
ja osalt ka Inglismaa seaduste järel.

Eesti⁽²⁰⁾ abielu-seadus § 22 põhjal võib
üks abikaas nõuda abielu lahutamist, kui

⁽¹⁷⁾ Vaata käesolev töö - ltr. 126.

⁽¹⁸⁾ Vaata käesolev töö - ltr. 110.

⁽¹⁹⁾ Roguin. Traité de Droit Civil Comparé. Le mariage - ltr. 304.

⁽²⁰⁾ Vaata käesolev töö - ltr. 174.

teine abikaas teadmata kuhu ära on läinud ja ei ilmu tagasi oma perekonna juure, ilma et tal äraolemisel mõjuvaid põhjusi oleks, ehk kui teine abikaas tema kuritahtliselt on maha jäetud. Lihetamiseks kuritahtlise maha jätmisega loetakse naiste keeldumist mehe uude elukohta järeleminemast, ilma mõjuva põhjusteta, mehe keeldumist elukoha vahetamiseks pehul naist kaasa võtmast ilma mõjuva põhjusteta, kui üks abikaasadeist teist sunnib lahus elama. Kõigil nimetatud maha jätmise juhtudel võib maha jäetud abikaas abielu lahutamist nõuda, kui teise abikaasa äraolek on kestnud vähemalt üks aasta, ja ta enne nõudmise tõstmist, igatahes aga mitte varem kui pääle teise abikaasa üheksa kuulist äraolemist on palunud seda kohut, millele nõudmise asi allub, äraolijat abikaasat välja keetsuda, tarbekorral kuulutuse lähetepanues temale kolme kuu jooksul perekonna alalise elukohta tagasi tulla.

Abielu lahutamise nõudmist võib tõeta ainult pääle nimetatud kolmekuulise tähtaaja möödumist. Kui äraolija kohtu kaud

kuil ilmus oma perekonna juure, kuid muutis oma abikaasa kuritahtlikult maha jättis ehk teadmata kuhu ära läks, ja see teistkordne äraolemine kestis juba vähemalt ühe kuu, siis võib maha jäetud esineda abielu lahutamise nõudmisega, ilma uue kutse tõlmetuseta.

§ 23 põhjal võib kumbki abikaas nõuda abielu lahutamist, kui abikaasad kokkuleppimatu tõtta vahetpidamata vähemalt kaks aastat lahus on elanud; § 24 põhjal võib kumbki abikaas nõuda abielu lahutamist, kui abikaasad põhjustel, mis neist ära ei ripu, sunnitud on lahus elama vähemalt kolme aasta kestel.

⁽²¹⁾
Saksamaal < Bürgerliches Gesetzbuch >
§ 1567 põhjal on maha jätmise abielu lahutamise aluseks, kusjuures vahet tehakse deserttsiooni s.o. maha jätmise sõna otsesuses mõttes ja quasi-deserttsiooni s.o. maha jätmise sõna kaudses mõttes vahel.

Deserttsiooni juhus on alamos siis, kui

⁽²¹⁾ Vaata käesolev töö - lk. 145.

üks abikaasadest ära on läinud teadma-
ta kuhu, ehk kohta, kuhu kohtu võimu-
del võimalik ei ole temale harilikul teel
kohtu kutses kätte toimetada, vaid kohus
teeda avalikult välja kutsuma peab, ja san-
nane äraolemine aasta kestnud on. Ni-
metatud juhusel võib maha jääda teel abie-
lu lahutamise nõudmisega esineda, kuid
kui sarnast seisukorda enam seisuõnalise
arvutamise lõpuks, millele järgneks ot-
sus, kohtus olemas ei ole, siis ei ole abielu
lahutamine selle nõudmise peale enam võima-
lik, sest siis ei ole tegemist enam deserttsioo-
ni jehusega, vaid juba quasi-deserttsiooni
juhusega.

Quasi-deserttsiooni juhul on olemas, kui ära-
läinud abikaasa asukoht teada on ja kohtu
võimudel võimalik on temale harilikul teel
kohtu kutses kätte toimetada. Nimetatud ju-
huil võib maha jääda abikaasa abielu lahu-
tamist nõuda alles siis, kui ta enne abielu-
lise kooselamise järeleseedmist on nõud-
nud, kohus selle nõudmise vastava otsuse-
ga on rahuldanud, kuid teine abikaasa
aasta jooksul seda otsust kuritahtlikult

nõudja abikaasa tahtmisel vastu tähtnud
ei ole. Õigus abielu lahutamist nõuda
kõiesoleval juhusel ei lähe ka siis mitte
kaduma, kui teine abikaasa protsessi ajal
nõusolekut avaldab abielulist kooselamist
jälle järele seada.

Mahajätmist võib näha ka selles, kui
üks abikaasa keeldub teist oma juure ela-
ma võtmast.

Mahajätmine ei ole aga abielu lahuta-
mise aluseks, kui üks abikaasadest on
põgenenud, et kohtu poolt temale määrat-
tud koristuse koondmisest peaseda.

Prantsusmaa ⁽²²⁾ Code Civil - art. 231 abielu
lahutamise aluseks äratähendatud raske
haavamise (injure grave) arvestatakse
ka asjaolu, kui üks abikaasa tahtlikult
teise maha jätab; sarnuti ka, kui mees
keeldub järjekindlalt naist oma juure ela-
ma võtmast, või kui naine keeldub mehe
juure elama tulemast peale selle, kui te-
ma s.o. naise poolt esitatud abielulise
kooselamise lahutamise nõue kohtu poolt
rahuldumist ei ole leidnud. Kuid kui abie-

⁽²²⁾ Vaata näes oles töö - ltk. 126.

elumes põgeneb väljamaale, et peareda mõne
suguse, kohtu poolt määratud, karistuse kaudu
müüest, siis ei ole sarnane mahajätmise mitte
abielu lahutamise aluseks; küll aga, kui
mees väljamaal edasi elab, elua endast
teateid andmata, selle pääle vaatamata, et
ta female määratud karistuse kaudu müüest
vabaks on saanud.

Inglismaa ⁽²³⁾ < Matrimonial Causes Act, 1857,
sect. 27 > põhjal on abielunaine õigustatud abie-
lu lahutamist nõudma, kui tema mees on
süüdi abielurikkumises ühendatud maha-
jätmisega ilma vabandava põhjusega, mis
kestnud kogu aastat ehk kauem. Mahajätmi-
siga võrdseks loetakse asjaolu, et abielumes
on keeldunud lõpetatud abielulist koosela-
mist uuesti algama, milleks ta oli kohusta-
tud vastava kohtu otsuse põhjal. Abielunai-
ne on õigustatud abielu lahutamist saama
ka siis, kui tema, olles lõpetanud vastava
kohtu otsuse põhjal oma mehega abielulise
kooselamise, tõendab, et tema mees uuesti on
abielu rikkunud.

⁽²³⁾ Vaata käesolev töö - lhek. 111.

= Ühe abikaasa haigus abiele lahutamise
aluseks =

Ühe abikaasa haigus võib olla Bestis, Saksaa-
maal seadus äratähtendatud kujul abielu
lahutamise aluseks. ⁽²⁴⁾

Besti < abielu-seadus > § 26 põhjal võib abikaas
nõuda abielu lahutamist, kui teine abikaas
abielu ajal on jäänud vaimuhaigeks, misu-
gune haigus on kestnud juba üle aasta ja
mida parandamatuks tunnistatakse; või
kui teine abikaas põeb langetööle, pldalito-
be, külgehaakavat suguhaigust, või mõnda
äärmiselt vastikut töbe.

Saksamaa < Bürgerliches Gesetzbuch > § 1569 põh-
jal võib abikaas nõuda abielu lahutamist, kui
teine abikaas on jäänud vaimuhaigeks, tema
vaimuhaigus abielu ajal vähemalt kogu aastat
on kestnud ja sarnase kuje omaandunud, et
igasugune vaimulise lõhikõimise abikaasade va-
hel võimatu on ja igrasugune lootus parane-
mise peäle puudub.

⁽²⁴⁾ E. Roguin. Traité de Droit Civil Comparé - lhek. 315.

⁽²⁵⁾ Vaata käesolev töö - lhek. 173.

⁽²⁶⁾ Vaata käesolev töö - lhek. 148.

Prantsusmaal⁽²⁷⁾ ei ole võimalik abielu lahutada ehe abikaasa haiguse tõttu.

= Ühe abikaasa halb ümberkäimine teise abielu lahutamise alusena =

Ühe abikaasa halb ümberkäimine teiega, mis madustes teatud kujul abielu lahutamise alusena ära tähendatud, võib avalduda: kavatsuse teise abikaasa elu võtta, ehk tema tervist rikku da, või temaga julmalt ümberkäimises, teda hingeliselt haavamises, tema eest mofandus- liselt mittehooldamises.

Ühe abikaasa kavatsus teiselt elu võtta ehk tema tervist rikku da, või temaga julmalt ümberkäimine on abielu lahutamise alusena⁽²⁸⁾ Bestimaa, Saksamaa, Prantsusmaa ja osalt ka Inglismaa seaduste järel.

Besti⁽²⁹⁾ < abielu = seadus > § 27 põhjal võib kumbki abikaasalest nõuda abielu lahutamist, kui teine abikaas kavatses tema elu võtta ehk tema tervist rikku da, või temaga jul-

⁽²⁷⁾ M. Planiol. Traité Élémentaire de Droit Civil Tome I - lkr 368
Dalloz. Code Civil - lkr. 103

⁽²⁸⁾ E. Roguin. Traité de Droit Civil Comparé. Du Mariage - lkr. 302, 308

⁽²⁹⁾ Vaata käesolev töö - lkr. 172.

malt ümber, või on hädasohtlik tema vabadusele.

Saksamaa < Bürgerliches Gesetzbuch > § 1566 põhjal võib abikaas nõuda abielu lahutamist, kui teine abikaas temale kovalt elu võtta. < Bürgerliches Gesetzbuch > § 1568 abielu lahutamise alusena äratähendatud raske eksimise- na abielu kohustuste vastu arvestatakse ka too- rest ümberkäimist (grobe Misshandlung), mille all mõistetakse igasugust tervise rikku mist või kehalise valu sünnitamist, muu seas ka suguhalguse teadlikku edasiandmist; ka äh- vandused võivad olla selles mõttes abielu lahutamise aluseks.

Prantsusmaa < Code civil > art. 231 abielu lahutamise alusena äratähendatud „excès ja sévices“ all mõistetakse igasugust füüsiliselt halba ümberkäimist, alates lihtsatest löökidest kuni elu võtta, kuna samas art. 231 abielu lahutamise alusena äratähendatud raske haavamine (injure grave) arvestakse ka muu seas taht- list sifilise edasiandmist teisele abikaasale.

Inglismaa < Matrimonial Causes Act, 1857 sect. 27 >

⁽³⁰⁾ Vaata käesolev töö - lkr. 147.

⁽³¹⁾ Vaata käesolev töö - lkr. 125.

⁽³²⁾ Vaata käesolev töö - lkr. 110.

põhjal on abielunaisel õigus abielu lahutamist nõuda, kui tema mees on süüdi abielurikkumises, ühenduses sarnase toore ümberkäimise (cruelty) omu naisega, mis mitte ühendatult abielurikkumiseega alus õigus-
tanud naist kohtu käest abielulise kooselamise lahutamise (judicial separation) otsust saama. Sarnase toore ümberkäimise (cruelty) all mõistetakse igasugust kehalist valu sünnitamist kui ka terviserikkumist, ehk teguviisi, mis nii ühte kui ka teist kartma sunnib, uuu seas ka tahteline suguhaiguse edasiandmine, ka ähvardused teatud määras.

Kui üks abikaas teist hingeliselt haavab, võib teine abikaas nõuda abielu lahutamist. Besti, Saksamaa, Prantsusmaa seaduste järel Besti < abielu-seadus > § 28 põhjal võib abikaas nõuda abielulahutamist, kui teine abikaas teotab tema au.

Saksamaa < Bürgerliches Gesetzbuch > § 1568 abielu lahutamise alusena ära tähendatud raskest esimeseks abielu kohustuste vastu on

³² E. Roguin. Traité de Droit Civil Comparé. Le Mariage. - lhr. 308

³⁴ Vaata käesolev töö - lhr. 172.

³⁵ Vaata käesolev töö - lhr. 148.

ka teise abikaasa hingeliselt haavamine (Beleidigung).

Prantsusmaa < Code Civil > art. 231. abielu lahutuse alusena äramärgitud raske haavamine (injure grave) tähendab oma eesmärgi mõtte järel just igasugust mitte füüsilist haiget tegemist ja leiab ka praegu sellekohast tõlgitamist, olguigi väga laiendavalt.

Inglismaal, nagu eelpool tähendatud, õigustab abielu rikkumine mehe poolt ühenduses toore ümberkäimisega naisega (cruelty) naist abielu lahutamist nõudma. Kuuld sarnas toore ümberkäimiseks ei või arvatud saada teod, mis, olguigi laadilt lubamatud, ei sünnita kehalist valu, ega ei sunni seda kartma.

Ühe abikaasa teise eest majandusliiselt mitte hoolitsimine, õigustab teatud määras teist abikaasat abielu lahutamist nõudma Besti, Saksamaa, osalt ka Inglismaa seaduste järel.

³⁶ Vaata käesolev töö - 125.

³⁷ Vaata käesolev töö - lhr. 111.

³⁸ E. Roguin. Traité de Droit Civil Comparé. Le Mariage - lhr. 313.

⁽³⁹⁾ Besti < abielu-seadus > § 28 põhjal võib abikaasa nõuda abielu lahutamist, kui teine abikaasa tahtlikult oma kohustust perekonna ülespidamises, või tema eest hoolitsemises eitab, või väga hooletusse jätab.

⁽⁴⁰⁾ Saksamaa < Bürgerliches Gesetzbuch > § 1568 abielu lahutamise alusena äratähtsustatud raskes eksimises abielu kohuste vastu on ka ülespidamise mitte andmine ehk teistsuguste majanduslike kohustuste vastu eksimine.

⁽⁴¹⁾ Inglismaal loetakse võrdseks toore ümberkäimise, mis mehe poolt ühenoluses abielurühkumisega õlgustab naist abielu lahutamist saama, ka süstemaatiline mitte hoolitsimine.

= Ühe abikaasa halb ülevõlpidamine abielu lahutamise alusena =

Abielu lahutamise alusena on seaduste järelle ka asjaolu, et üks abikaasa on teatud määral kohtu poolt karistatud, kui ka,

⁽³⁹⁾ Vaata käesolev töö - lhk. 172

⁽⁴⁰⁾ Vaata käesolev töö - lhk. 148

⁽⁴¹⁾ Vaata käesolev töö - lhk. 111.

et ta üldse elab kõlbumatul elul.

Asjaolu, et üks abikaasa on teatud määral kohtu poolt karistatud, on abielu lahutamise alusena Besti, Saksamaa, Prantsusmaa seaduste järel.

⁽⁴²⁾ Besti < abielu-seadus > § 29 põhjal võib abikaasa nõuda abielu lahutamist, kui teine abikaasa on kohtu poolt mõistetud kinnipidamiseks selle vangikoodus, või parandusmajas, või muude veel raskemate karistuste kandmisele, samuti ka kinnipidamiseks tüürmis vanguses, kelmuuse, vööra vara omandamise ehk raiskamise eest.

⁽⁴³⁾ Saksamaa < Bürgerliches Gesetzbuch > § 1568 abielu lahutamise alusena ära tähtsustatud kõlvatu ehk autu ülespidamine all mõistetakse ka autuks tegeva kuriteo ehk seadusest ülestumise korraldatusid; abielu lahutamise alusena on siin otseselt küll kuriteo korraldamine, mitte selle eest karistamine.

⁽⁴⁴⁾ Prantsusmaa < Code civil > art. 232 põh-

⁽³²⁾ E. Roguin. Traité de Droit Civil Comparé de Mariage - lhk. 302.

⁽³³⁾ Vaata käesolev töö - lhk. 173.

⁽³⁴⁾ Vaata käesolev töö - lhk. 147.

⁽³⁵⁾ Vaata käesolev töö - lhk. 126.

jal võib abikaas nõuda lahutamist, kui teine abikaas on mõistetud kohtu poolt autants tegava ja teotava karistuse kandmisele (à une peine afflictive et infamante). Abielu lahutamise aluseks on ka süü rohke nüll kuriteo võrdsaastuine, kui selle eest karistamine. Kohtu poolt teistaugusel viisil karistamine, kui ülevalpool äratähelepanud, võib olla abielu lahutamise aluseks, kui raske haavamine (injure grave) mis äratähelepanud abielu lahutamise alusena < Code civil, art. 231.

Ühe abikaasa kõlvatu elu ilole tõgustab teist abikaasat nõudma abielu lahutamist Eesti, Saksamaa, Prantsusmaa seaduste järel.

⁽⁴⁷⁾ Eesti abielu seadus > § 27 põhjal võib abikaas nõuda abielu lahutamist, kui teine abikaas on andunud ühe joornisele, pillanisele, või elab üldse kõlvatut elu.

⁽⁴⁸⁾ Saksamaa < Bürgerliches Gesetzbuch > § 1568 põhjal on abielu lahutamise aluseks sarnane ühe abikaasa autu ehk kõlblusetu ülevalpidamine, mis nüüpalju abielu vakerorda rikub, et teine

⁽⁴⁷⁾ Vaata käesolev töö - lk. 123.

⁽⁴⁸⁾ Vaata käesolev töö - lk. 147.

abikaasa poolt enam loota ei või abielu edasi olemist. Selle all mõistetakse ka: joornisele andumist, pillanisele andumist.

⁽⁴⁹⁾ Prantsusmaal võib ühe abikaasa kõlvatu elu olla abielu lahutamise aluseks kui raske haavamine (injure grave), mis Code civil > art 231 abielu lahutamise alusena ette nähtud. Nii on abielu lahutamise aluseks andumine õnnemängudele.

Päide selpool äratähelepanud abielu lahutamise aluste, kus enam vähegi täpselt on piiratud äratähelepanud need asjaolud, mil puhul abielu lahutamise lubatud, esineb Saksamaa ja teatud kujul ka Prantsusmaa seadustes n. n. üldine abielu lahutamise alus (clausula generalis) ⁽⁵⁰⁾, mille all mõistetakse asjaolude üldist äratähelepanmist, mil puhul abielu lahutamise lubatud.

⁽⁵¹⁾ Saksamaa < Bürgerliches Gesetzbuch > § 1568 põhjal võib abikaas nõuda abielu lahutamist, kui teine abikaas raske eksituse tõttu abielu

⁽⁴⁹⁾ Vaata käesolev töö - lk. 126.

⁽⁵⁰⁾ E. Roguin. Traité de Droit Civil Comparé. Le Mariage - lk. 323.

⁽⁵¹⁾ Vaata käesolev töö - lk. 148.

kohustuste vastu on süüdi abielu vahetorras nii suurel määral rikkumine, et teise abikaasa poolt abielu edasi jätkamist mitte enam loota ei võid. Raske eksimise abielu kohustuste vastu loetakse tihti autuks ja kõlvatuks tegevuseks, mis on abielu lahutamise aluseks sama paragrafi põhjal, ja ka ümberpöörduvalt.

Kui asjaolud, mis kujutavad endast raskest eksimist abielukohustuste vastu, on leidnud arvestamist: ühe abikaasa põhjuseta keeldumine teiselega suguliselt lähikäia, kui ka teatud asjaoludel sigitamise takistamine, impotentsus oma süü tõttu, kõlblusvastane tegevus, ühe abikaasa toores ümberkäimine teise abikaasaga (grobe Misshandlung), teadlik suguhaigus edasiandmine teisele abikaasale, ähvardused, hingeliselt haavamine (Beleidigung), ülespidamise mitte andmine ehk teistsuguste majanduslike kohustuste vastu eksimine.

⁽⁵²⁾ Prantsusmaa «Code civil» art. 231 abielu lahutamise aluseks äratähendatud raske haavamine (injure grave), mis küll vist seaduse esialgse mõtte järel igasugust mitte füüsiliselt

⁽⁵²⁾ Vaadta käesolev töö - lhn. 125.

halba ümberkäimist, s. o. haavamist sõnas ehk kirjari, pldri tähendama, on leidnud kohtu poolt laiendavat tõlgitsemist ja selle tõttu tähendab nüüd igasugust raskest eksimist abielu kohustuste vastu.

Selle tõtte on abielu lahutamise aluseks, kui raske haavamine (injure grave) saanud järgmised asjaolud: tahtelik ja järjekindel keeldumine oma abikaasaga suguliselt lähikäia, abielu rikkumise katse, enneabielulise raskejalguse, kui ka halva ülevõlpidamise varjamine, kui ka nimetatud asjaolude avaldamine teatud kujul; andmine kätumalusele või loomuvastastele paksedele; ühe abikaasa teise poolt tahtlik mahajätmine, meele keeldamine naist järjekindlalt oma jume elama võtmast, naise keeldumine mehe jume elama tulemast pääl selle kui naise poolt esitatud abielulise koostamise lahutamise nõue kohtu poolt rahuldamisest ei leidnud; kui mees, kes väljamaale on põgenenud, et peaseda kohtu poolt mõistetud karistuse kaudu, endast teadeti et anna, selle pääl vaatamata, et ta teinud määratud karistuse kaudu, vaheks on saanud; au teotamine; kohtu poolt karistamine nendel juhtudel, mis mitte otse

kohe abielu lahutamise aluseks ette ei ole
nähtud; kõlvatu eluviis, nii kui andumise
õnne mängudele.

VIII ptk.

Seadustes äratähendatud abielu lahuta-
mise aluste sellekohase võime kehtumise.

Seaduses on äratähendatud asjaolud, mil
puhul abielu lahutamise on lubatud. Kuid tea-
tud juhustel ei ole nende asjaolude puhul abielu
lahutamise mitte lubatud. Nimelt võivad abielu
lahutamise alustena seadustes äratähendatud
asjaolud omal võime- olla abielu lahutamise alu-
teks - kaotada järgniste asjaolude tõttu: iga-
nemine, andeksandmine, nõusolek, teise abika-
sa vastav süü.

= Seadustes abielu lahutamise aluseks
äratähendatud asjaolude iganemine =

Asjaolud, mis seaduse järel võivad olla abie-
lu lahutamise aluseks, võivad selle võime kao-
tada iganemise läbi. Iganemise aeg võib arva-
tud saada koheuseguselt: momendist, mil
sündis asjaolu, mis seaduse järel võib olla
abielu lahutamise aluseks; momendist, mil
asjaolu, mis seaduse järel võib olla abielu
lahutamise aluseks, teatavaks sai abika-
sala, kes õigestatud on sel alusel abielu la-

Kõhke mõju, 7. maj
Kõhke mõju, 7. maj
Kõhke mõju, 7. maj
Kõhke mõju, 7. maj
Kõhke mõju, 7. maj

hutamist nõudma.

① Eesti < abielu seadus > § 21 ja § 28 põhjal õigus abielu lahutamist nõuda, kui abikaasa on, kui teine abikaasa on abielu rikkunud, kui teine abikaasa on enne käesoleva abielu sõlmimist, kuid pärast kihlust, kellegi koormandamaga eelguliselt läbikäinud, kui teine abikaasa soovib teinult elu võtta ehk tema tervist rikkuda, käib temaga julmalt ümber, katsub teinult vabadeist võtta, teotab tema su, kui teine abikaasa tahtlikult oma kohustusi perekonnas ülespidamises või tema eest hooldamises ei täida, või väga hooletusse jätab, kustub kuu kuu jooksul, arvates sellest ajast, mil nõudjale abielu lahutamise põhjus teatavaks sai, igatahes aga viie aasta jooksul, arvates abielu lahutamise põhjuse tekkinisest.

② Saksamaa < Bürgerliches Gesetzbuch > § 1571 põhjal õigus abielu lahutamist nõuda järgmistel asjaoludel puhul (Bürgerliches Gesetzbuch §§ 1565-1568 äralähtendatud): mahajätmine, abielurikkumine, katse elu võtta, julm ümberkäimine, aetu ehk kõlblesitu ülevõetamine.

① Vaata käesoleva töö - lhk. 171 ja 173.

② Vaata käesoleva töö - lhk. 149.

mine, raske eksimise abielu kohustuste vastu, kustub kuu kuu jooksul, arvates ajast, mil abielu lahutamise põhjus nõudjale teatavaks sai, igatahes kümne aasta jooksul pärast abielu lahutamise põhjuse tekkinist.

Iganemise aja jooksmine on seotud teatud eri määrustega. Iganemise aeg ei jookse uudeks kui abielulist kooselamist ei ole. Kuid sel juhul hakkab iganemise aeg jooksuma uudeks kui üks abikaasa teiselt ettepaneku teeb, kas abielu lahutamise nõudmisega esineda, ehk abielulist kooselamist uuesti alata. Iganemise aeg ei jookse, kui on esitatud abielu lahutamise palve. Abielu lahutamise palve esitamisele võrdub, oma mõju suhtes iganemise pääle, katse lepituskatseks; lepituskatse koostab oma mõju, kui abielu lahutamise nõudmisele õigustatud abikaasa lepituskatseks ei ilmsi ehk kui ta kolme kuu jooksul pääle lepituskatse ajajamise lõppemist abielu lahutamise nõudmisega esinenud ei ole.

Tagasilükatud ehk tagasi võetud abielu lahutamise nõudmised ei mõju iganemise aja pääle. Iganemise aja arvamisel ei võeta ar-

vesse aega, mil abielu lahutamise nõuoluise esitamise võimatu on, kas vabaja tõttu või gusmoistmises ehk ülikmaja jõu (vis major) avalduse tõttu, ehk kaebamisele õigustatud abikaasal tegu võime seks peendub.

Abielu lahutamise põhjus, mis juba igane mis võib esitatud saada abielu lahutamise protsessi jooksele siis, kui käesoleva abielu lahutamise nõudmise esitamisel see põhjus veel igane mis ei ole. < Bürgerliches Gesetzbuch > § 1577 alusel.

Prantsusmaa seaduste järel ei ole abielu lahutamise alusena äratähtendatud asjaoludel erilist iganemist, vaid nende iganemise suhtes on maksivad üldised määrused iganemise kohta.

Inglismaa < Matrimonial Causes Act, 1857 sect. 31 > põhjal võib kohus oma äranägemise järel keelduda abielu lahutamise otsust tegemast, kui selgub, et paluja on esitanud palve, ehk jätkanud asjaajamist, põhjendamata vüvitades.

③ Vaata käesolev töö - lhn. 127.

④ Vaata käesolev töö - lhn. 113.

= Õiguse kustumine, seaduses äratähtendatud alustel abielu lahutamist nõuda, andeksandmise tõttu =

⑤ Eesti < abielu seadus > § 21 ja § 28 põhjal õigus abielu lahutamist nõuda, mis abikaasal on, kui teine abikaas on abielu rikkunud, kui teine abikaas on enne käesoleva abielu sõlmimist kuid pärast kihlust kellegi kolmandaga sugulises ühenduses olnud; kui teine abikaas kaotab temalt elu võtta ehk tema tervist rikkuda, käib temaga julmalt ümber, kaotab temalt vabadust võtta, teotab tema au; kui teine abikaas taktlikult oma kohustusi perekonna ülespidamises või tema eest hoolitsemises ei täida või väga hoolitusse jätab, kustub, kui ta vastava eksimise andeks on andnud.

⑥ Saksamaa < Bürgerliches Gesetzbuch > § 1570 põhjal õigus abielu lahutamist nõuda järgmistel asjaoludel puhul (Bürgerliches Gesetzbuch §§ 1565-1568 äratähtendatud): mahaajamine, abielurikkumine, kaotab elu võtta, toores ümber-

⑤ Vaata käesolev töö - lhn. 172, 173.

⑥ Vaata käesolev töö - lhn. 151.

käimine, aetu ehk kõlvetu ülevõlpidamine, raske eksimine abielu kohustuste vastu, kustub andeksandmise tõttu.

⁽⁷⁾ Prantsusmaa < Code civil > art. 244 põhjal, võtab ära leppimine õiguse abielu lahutamist nõuda, kuid asjaolud mis andeksandatud, võivad esitatud saada toetuseks abielu lahutamise nõuetele, mis esitatud teiste asjaolude alusel.

⁽⁸⁾ Inglismaa < Matrimonial Causes Act, 1893 > sect. 30 põhjal on kohus kohustatud abielu lahutamise palvet tagasi lükkama, kui selgub, et paluja on andeksandnud abielurikkumise.

= Õiguse kustumine asjaolude puhul, mis eelneuses abielu lahutamise alusena äratähtsustatud abielu lahutamist nõuda, nõusoleku tõttu nende asjaolude sündinisega =

⁽⁹⁾ Šesti < abielu-seadus > § 21 põhjal ei ole abikaasal õigust abielu lahutamist nõuda kui teine abikaas abielu on rikkunud või enne käesoleva

⁽²⁾ Vaata käesolev töö - lhk. 127.

⁽³⁾ Vaata käesolev töö - lhk. 112.

⁽⁴⁾ Vaata käesolev töö - lhk. 172.

abielu sõlmimist kuid peale kihlust kellegi kolmandaga sugulises lähi käimises on olnud, kui see sündis tema nõusolekul.

⁽¹⁰⁾ Saksamaa < Bürgerliches Gesetzbuch > § 1565 põhjal ei ole abikaas õigustatud abielu lahutamist nõudma, kui teine abikaas abielu on rikkunud ehk süüdi on teatud kihluse tegevdes, kui ta, s.o. nõudja abikaas, sellega nõus oli, ehk ise sellest osa võttis. Kuid õigust abielu lahutamist nõuda ei võta mitte asjaolu, et ehk nõudja abikaas ise sarnaste tegevdes põhjust andis. Samuti ei võta õigust abielu lahutamist nõuda järgmiste asjaolude puhul (mis äratähtsustatud Bürgerliches Gesetzbuch § 1568): raske eksimine abielu kohustuste vastu, toores ümberkäimine, kõlletu või aetu ülevõlpidamine, et ehk nõudja abikaas ise sarnaste tegevdes põhjust andis, küll aga pehmendab see asjaolu teise abikaasa süüdi.

⁽¹¹⁾ Prantsusmaa seadustes ei ole ära tähtsustatud, et nõusolek asjaoluga, mis võiks olla abielu lahutamise aluseks, võtab õiguse selle

⁽¹⁰⁾ Vaata käesolev töö - lhk. 151.

⁽¹¹⁾ Vaata käesolev töö - lhk. 128.

asjavalu puhul abielu lahutamist nõuda, küll on aga see põhimõte tunnustamist leidnud kohtu praktikas:

⁽¹²⁾
Inglismaa « Matrimonial Causes Act, 1857 sect. 30 » põhjal on kohus kohustatud abielu lahutamise palvet tagasi lükkama, kui selgub, et paluja on abielu jooksul nõus olnud ehk kergendanud oma abikaasa abielurikkumist. Sama « sect. 31 » põhjal võib kohus oma äranägemise järel keelduda abielu lahutamise otsust tegemast, kui selgub, et paluja oma hoolituse ehk halva ülespidamisega on abielurikkumiseks põhjust andnud.

= Õiguse kaotamine, seadustes äratähe.

Salud alustel abielu lahutamist nõuda, selle tõttu, et abielu lahutamist nõudja

abikaasa ei ole vastavalt süüdi ⁽¹³⁾

⁽¹³⁾
Inglismaa « Matrimonial Causes Act, 1857 sect. 31 » põhjal võib kohus oma äranägemise järel keelduda abielu lahutamise otsust tegemast, kui selgub, et paluja on abielu

⁽¹²⁾ Vaata käesolev töö - lhn. 112.

⁽¹³⁾ 2. Roguin. Traité de Droit Civil Comparé. de Mariage - lhn. 298.

⁽¹⁴⁾ Vaata käesolev töö - lhn. 113.

jooksul abielu rikkunud. Tegelikult liik-
kab kohus sel puhul abielu lahutamise
palve tagasi, väljaarvatus siis, kui abielurik-
kumine on sündinud seadmata, kui näi-
teks, kui abielurikkuja oli arvanud et teine
abikaasa on surnud; ehk kui abielurikkumise
ne on sündinud seaduse mitte tundmisestot-
tu, kui näi teks abielurikkuja oli arvanud,
et ta mitte enam abielus ei viibi; ehk kui
abielurikkumine on sündinud teise abikaasa
sõhvarduste ehk jõutavitamise tõttu.
Samuti võib kohus oma äranägemise jä-
rel keelduda abielu lahutamise otsust te-
gemast, kui selgub, et paluja on teise abi-
kaasaga julmalt ümberkäinud, on oma
abikaasa maha jätnud ehk on temaga koos-
elamise lõpetanud ilma mõistliku põhju-
seta, enne abielurikkumist, milles ta kost-
jat süüdistab; või on oma hoolitusega ehk
halva ülespidamisega abielurikkumiseks
põhjust andnud.

⁽¹⁴⁾
Prantsusmaa seadustes ei ole ära
tähendatud, kas abikaasa, kes õigustatud

⁽¹⁴⁾ Vaata käesolev töö - lhn. 128.

abielu lahutamist nõudma seaduses abielu lahutamise alusena äratähtsatud asjaolu põhjal, selle õiguse kaotab, ehk ei, selle tõttu, et ta ise vastavalt süüdi on.

Tegelikult on maksimaalne seisukoht, et abielu lahutamist nõudja abikaasa süüdi olemine asjaolus, mis võib seaduse järel olla abielu lahutamise alusena, õigustab ainult teist abikaasat ka omalt poolt abielu lahutamise nõudmisega esinema. Kuid süüdi, abielu lahutamist nõudja abikaasa halb ümberkäimine teise abikaasaga (*excès, sévices, injures*) võib põhjusel olla abielu lahutamise nõudmise tagasilükkamiseks. Ka ei või abikaas, kes ise kohtulikult karistatud, nõuda abielu lahutamist eel alusel, et teine abikaasa kohtulikult karistatud on.

⁽¹⁵⁾ Saksamaa seaduste järel ei kaota abikaas, kes süüdi asjaolus, mis seaduse järel võib olla abielu lahutamise alusena, õigust abielu lahutamist nõuda, see tähtsustab n. n. kompensatsiooni si ole lubatud.

⁽¹⁵⁾ Vaata käesolev töö - lhn. 152.

IX ptk.

Abielu lahutamise kond abielu lahutamise puhul seadustes äratähtsatud alustel.

Abielu lahutamise asjaolude puhul, mis seadustes abielu lahutamise alustena äratähtsatud, sünnib üldiselt kohtute poolt vastava nõudmise pääle. Kohtutes sünnib abielu lahutamise asjaajamine harilikult üldiselt tsiviil-asjade ajamiseks kindlaks määratud korras,⁽¹⁶⁾ kuid mõnesuguste iseärasustega, vastavalt abielu lahutamise asjade erioludele. Need iseärasused tulevad esile üldiselt määrates, mis ära määravad: tegu võime abielu lahutamise asja algatamiseks ja ajamiseks, kui ka abielu lahutamise asjade algatamise üldse; kohtu, millele abielu lahutamise asjad alluvad; ka ise abikaasasid võime avalikult äraleppimisele viia; keeldu abielu lahutamise asja avalikult arutada; riigi võime isetegevuse abielu lahutamise asja ajamisel; poolte osavõtu abielu lahutamise asja arutamise; tõenduste esitamise ja arvestamise

⁽¹⁶⁾ Eesti "abielu-seadus" (R. T. N 139, 1922) § 1536.
H. Fikking, Der Reichs-Civilprozess - lhn. 501.

abielu lahutamise asjus; asjaarutamise
katkestamise, et võimaldada pooltele ära-
leppimist; kohtu poolt tehtud abielu lahu-
tamise otsuse seaduse jõusse astumise, teo-
tamise ja seaduslikus korras registreerimise,
erialgsed määrused abielu lahuta-
mise asja ajamise jooksul.

= Teguvõime abielu lahutamise asja algata-
miseks ja ajamiseks, ja abielu lahutamise
asjade algatamine üldse =

② Bestis maksusel olev < abielu asjade kohtu-
pidamise kord > määrab, et alaealised abikaasa-
sad, samuti ka need abikaasad, kes on
pillamise pärast eestkostmise all, võivad
iseseisvalt algatada ja ajada abielu lahu-
tamise asju, olla koostajaks neis asjus ja
anda tarvilikke volikirju; samuti ei ole
mehenaiel neis asjus abielulist nõuandjat
vaja (a.a.k.k. § 1356⁴). Paluja isikliku
palvel algatatud abielu lahutamise asja
edasiajamiseks võidakse volikiri välja anda,
kus juures see eneses eri volitust

② Vaata käesolev töö - lhk. 176.

käesolevaks ajaks peab sisaldama (a.a.
k.k. § 1356⁵). Abielu lahutamise nõudmise
palvekirjad peavad olema kirjutatud pa-
lujate eneste nimel ja nende poolt allkirja-
jutatud, ja paluja allkiri peab olema tões-
tatud kas notaaruse, rahukohtuniku,
politsei või vallavalituse poolt. (a.a.k.k. § 1356³).

③ Saksamaal maksusel oleva < Zivil =
prozessordnung > põhjal on: abikaasad, kelle
teguvõime piiratud, kas alaealise tõtte (B.S.B.
§ 106) ehk kes eestkostmise all vaimunõrku-
se, pillamise, jäämise tõtte (B.S.B. § 114), suu-
vad abielu lahutamise asjus täielise teguvõ-
ime (Z.P.O. § 612). Abikaasa nimel, kes täiesti
teguvõimetu, nii vaimuhaiguse tõtte (B.S.B. § 104)
ajab abielu lahutamise asja tema seaduslik esita-
ja. Kuid seaduslik esitaja tarvitab abielu lahu-
tamise asja algatamiseks eestkostmis kohtu
(Vormundschaftsgericht) nõusolekut. Kohtu-
ja abikaasa volinikul peab abielu lahutamise
asja ajamiseks erivolitus käesoleva asja ajami-
seks olema (Z.P.O. § 613). Kui üks pooltest su-
reb, enne kui kohtu otsus abielu lahutamise

③ Vaata Käesolev töö - lhk. 154.

asjus seaduse jõusse su astunud, loetakse see asi lõpetatuks (Z.P.O. § 628). Abielu lahutamise nõudmist on lubatud ühendada ühis- seks asjaarutamiseks vastava vastukaebtusega, nii sama ka abielu tühi/astunnis- tamise nõudmisega ja abielulise kooselami- se uuesti algamise nõudmisega, mitte aga teistestuguste kaebustega (Z.P.O. § 615).

Prantsuse õiguse ^① Code civil põhjal on õigustatud esinema abielu lahutamise nõud- misega ainult abikaasad - mees ja naine ühel määral. Kui üks abikaasadest esineb abielu lahutamise nõudmisega, võib teine abikaasa esineda samasuguse vastu nõudmisega. Abielu lahutamise protsessi jooksul igal ajal abielulise kooselamise lahutamise pal- veks ümber muudetakse saada. Surst üks abikaasadest enne kui kohtu otsus abielu lahutamise suhtes on lõpuliselt seaduse jõusse astunud, siis lõpetatakse see asi ära (C.C. art. 244). Alaealisel abikaasal on abie- lu lahutamise asja algatamisel ja ajami- sel samasugused õigused, kui täisealisel

^① Vaata käesolev töö - lkr. 129.

abikaasal. Tegelikult on alaealiseks abikaasa- seks harilikult naine ja temal on samamu- qued õigused esineda abielu lahutamise nõudmisega, kui tema mehel. Abikaasad, kellele kohus kohtuliku nõuandja (conseil judiciaire) on määratud, võivad esineda kohtus, ka abielu lahutamise asjus, olgu kaebajana, olgu kaebalusena, ainult oma nõuandja nõusolekul. Keeldub nõuandja ilma põhjuseta oma nõusolekut andmast, võib abikaas, kes kohtus esineda soovib, palu- da selleks juhuseks (ad hoc) nime kohtuliku nõuandja määramist. Kui abikaas on tegu- väimete kohtu poolt määratud karistuse tõt- te, võib esineda abielu lahutamise nõud- misega tema eestkostja (tuteur) tema nõud- misel ja nõusolekul. Kui sarnase abikaasa vastu esitatakse abielu lahutamise nõudmi- ne, siis esitab seda abikaasat tema eestkost- ja (C.C. art. 234). Vaimuhaige abikaas, kes ei oma teguvõimet, ei või abielu lahutamise nõudmisega esineda, ega või seda ka mit- te tema eestkostja, kui aga sarnase abikaasa vastu abielu lahutamise nõue esita- takse, siis esitab seda abikaasat tema eest-

kostja. Abielu lahutamise palve peab
 paluja abikaasa poolt isiklikult kohtu
 presidentile (le président du tribunal)
 ehk selleks määratud kohtunikule esita-
 tud saama (c.c. art. 234). Seadus nõuab
 väga seda asjaolu. Juhusel, kui abielu la-
 hutust nõudja abikaas on vangistuse tõttu
 takistatud ilmunises, võib kohtu presi-
 dent lasta teada enese juure stua, kui
 abielu lahutamist nõudja abikaas on täiesti
 takistatud ilmunises, nii haiguse tõttu,
 au kohtupresident kohustatud kohtunik-
 jutaja (greffier) saatel teema juure min-
 ma, ehk kui see kaugel kaugemal võimata,
 peab kohtupresident paluma kedagi oma
 ametivendadest, kes palujale ligemal asub, se-
 da teha (c.c. art. 234). Abielu lahutamise
 palves peavad ära tähendatud olema asja-
 olud, mille põhjal abielu lahutamist nõu-
 takse. Palves äratähendamata asjaolud
 võivad ainult siis pärast esitatud saada,
 kui nad ühenduses on palves äratähen-
 datutega, muudu mitte.

Ingliismaal võib abielu mees ühendada

⁵ Vaata käesolev töö - lhn. 115.

abielu lahutamise palvega kohjutasu nõud-
 mise korassisüidlaselt naise abielurikkumises
 (adultères co-respondent); see kohjutasu
 nõudmine võib ka eraldi esitatud saada.
 Nimetatud kaassisüidlast ega ei kohustata
 kohjutasu maksma, kui ta ei teadnud, et
 tal abielu naisega tegevustou, ka võib kar-
 nane kohjutasu nõudmine tegevusi liiastud
 saada samadel põhjustel, kui abielu lahu-
 tamise palve.

= Abielu lahutamise ajade alluvus =

⁶ Eestis alluvad abielu lahutamise nõudmised
 asjaolude puhul, mis seaduses abielu lahutamise
 alustena äratähendatud, rahukogule esimese
 astme kohtuna ja nimelt kostja abikaasa
 elukoha järele; kui aga kostja elab välja-
 maal, või tema elukoht teadumata, või kui
 ta on vahel all - siis abielu lahutamist nõud-
 ja abikaasa elukoha järele (a.a. k. k. § 1356²)

⁷ Prantsusmaal alluvad abielu lahutamise
 se asjad ainult tsiviil kohtutele (tribunaux
 civils). Seadus ei sisalda erimäärusi kohtu
 äramääramiseks, millele allub üksik abielu

⁶ Vaata käesolev töö - lhn. 156.

⁷ Vaata käesolev töö - lhn. 129.

lahutamise asi; üldise seaduse määruste ja reele alluvad abielu lahutamise asjad kõhku le koostja abikaasa elukoha järele (art. 59, al 1, l. p. me. e. v.) ja kui koostja abikaasa elukoht ei ole teada, siis tema viimase elukoha järele.^②

Saksamaal alluvad abielu lahutamise asjad (Z. P. O. § 606) erandita moiankohtule (Landgericht) abielumehe elukoha järele, vaata mata selle poole, kas abielumes antud juhuul koebaja või kaebalune on. Kui abielumehe elukoht teadmata on, siis allub asi tema viimase teada oleva elukoha järele. Kui Saksamaa riigi kodakondsusse kuulav abielumes osub väljamaal, siis allub tema abielu lahutamise asi kohtule tema viimase elukoha järele sisenemaal; kui aga sarnast ei ole, siis loetakse sarnaseks: kui abielumes kuulub mõne osariigi alla - siis selle osariigi pealinn, kui ei kuulu, siis riigi pealinn - Berliin.

Samaad määrused abielu lahutamise asjade alluvuse kohta on maksivad, kui abielumes on kaotanud Saksamaa riigi kodakondsuse, kuid abielunaine selle alal hoidunud

^② Vaata käesolev töö - ltk. 152.

on; ehk kui mõlemad abikaasad Saksamaa riigi kodakondsusse kaotanud on, kuid abielumes veel ühegi teise riigi kodakondsust omandanud ei ole. Kui keegi abikaasa Saksamaa riigi kodakondsusse ei kuulu, võib abielu lahutamise nõudmine Saksamaa riigi kohtutes esitatud saada ainult siis, kui see asi Saksamaa riigi kohtule allub ka selle riigi seaduse järele, mille kodakondsusse abielumes kuulub. Kui mõlemad abikaasad kuuluvad Saksamaa riigi kodakondsusse, abielumehe elukoht aga väljamaal, ja väljamaal kohus abielunaise nõudmisel abielu lahutamise asjus otsustanud, siis leiab see otsus Saksamaa riigis tunnustamist, kui sarnaste kohtuotsuste vastastikkune tunnustamine kindlustatud on.

(Z. P. O. § 328).

^③ Inglisemaal alluvad abielu lahutamise asjad erilisele „abielu lahutamise asjade ja abielu asjade kohtule“ (court of divorce and matrimonial causes) - hõvilikult lihtsalt nimetatud „abielu lahutamise asjade kohus“ (divorce court). Nimetatud kohus kujutab endast

^③ Vaata käesolev töö - ltk. 114.

ühte kõrgema kohtu (High Court of Justice) osakonda ja asub londoais. kuid abielu lahutamise asjad alluvad Inglismaa kohtule ainult siis, kui mõlemate abikaasade alaliseks elukohaks (domicil) on Inglisemaa. Alaline elukoht võib arvatuks saada kolme moodi: kas päritolu järel (of origin), või valiku järel (of choice), misugune arvatakse alalise elumise tõttu teatud kohas, ühendatult tahtmisega sinna jäädavalt ehk määratult ajaks elama jääda, või seaduse järel (by law) nii näiteks on abielunaise alaliseks elukohaks tema mehe alaline elukoht.

= Katse abikaasasid lepitada enne abielu lahutamise asja arutamise algust. =

Bestis ei ole seaduse järel mitte ette nähtud erilist katset abikaasasid lepitada enne abielu lahutamise asja arutamise algust.

Saksamaal võib abielu lahutamise palve alles pääle ule kohtus arutamisele tulla, kui seadusega ettenähtud lepituskatse aset

¹⁰ Vaata käesolev töö - lhek. 155.

on leidnud. (Z.P.O. § 608). Lepituskatse võib ainult siis ära jääda, kui kahealune vägemaal ehk teadmata kus kohal viibib, ehk kui mõni muu, kaebajast mitte olees takistus es on, ehk kui lepituskatse asjatus kindlasti ettenäha on. Kas sarnased alused lepituskatse ärajätumiseks olemas on, seda otsustab kohtus, kellele käesolev abielu lahutamise asi allub (Z.P.O. § 611). Lepituskatse peab aset leidma mitte selle maakohas (Landgericht) es, kellele käesolev abielu lahutamise asi allub, vaid ametkohtu es (Amtsgericht), millele see lepituskatse suhtes sama korra järel allub, kui maakohas, ja misuguse kohtu juures siis kaebaja abikaas lepituskatse termini vi ääramist peab paluma (Z.P.O. § 609). Kustse ilmuda lepituskatseks saadetakse pooltele kohtu poolt. Pooled peavad ilmuma isiklikult; advokaatide ja teistsuguste nõuandjate kaasatoomine võib ära keelatud saada. Ilmub ainult kaebaja, mitte aga kostja, siis loetakse lepituskatse ebaõnnestuneks. jäävad mõlemad pooled ära, ehk ka ainult kaebaja, siis peab kaebaja enne lepituskatse termini vi ääramist paluma. (Z.P.O. § 610). Ka maakohus

(Landgericht) võib omalt poolt (Z.P.O § 296) kutsuda pooli lepitada, ehk kui ta arwab selle võimatu olevat, siis lepituskatse ära jätta.

Prantsusmaal ⁽¹¹⁾ kohe abielu lahutamise palve vastu võlmitseel peab kohtu president katsuma võimalust mööda palujat tema palvest lahkumisele viia, ja ainult kui see tal korda ei ole läinud, annab ta asjale kõigu (C.C. art. 235). Asjale kõike andes määrab kohtu esimees kindlaks aja, mil viielemad abikaasad tema juure peavad ilmu- ma lepituskatseks, ja teatab sellest kostjale (C.C. art. 235, 237). Kui ühel abikaasast võimatu iluuda lepituskatseks kohtu esimehe juure, võib lepituskatse kokkoks ka mõni teine koht määratud saada, ehk kui see teise võimatu, kostja ülekuletatud saada vabalt (C.C. art. 238). Abikaasad peavad iluuma lepituskatseks isiklikult ja neil ei ole luba- tud endaga nõuandjaid ligi tuua (l'art 238 proc. civ.). Volinik võib ainult esineda eriti selleks antud volituse alusel, sellens, et iga- sugusest lepituskatsest lahti öelda. Kui kohtu

⁽¹¹⁾ Vaata käesolev töö - lhk. 132.

esimehel lepituskatse puhul korda ei ole läinud abikaasast lepitada, kuid ta siiski lootust selle poiale kaotanud ei ole, võib ta abikaasast veel üks kord lepituskatseks kutsuda, kuid see teise kordue lepituskatse peab aset leidma mitte hiljem kui 20 päeva jooksul poiale esimest lepituskat- set ja ei või enam korratud saada. (C.C. art. 238). Kui lepituskatse tagajärjetele on olud, konsta- teerib kohtu esimees tagajärjetest ehk poolte mitte iluunmist ja annab luba abielu lahuta- mist nõudjale abikaasale kostja abikaasa koh- tusse kutsumiseks, missugust luba 20 päeva jooksul tarvitada tuleb.

= Keeld abielu lahutamise asja avalikult arutada =.

Estis ⁽¹²⁾ on abielu lahutamise asjus kohtu is- tungid kinnised (a.a. k. k. § 1356⁸).

Prantsusmaal ⁽¹³⁾ on kohtuistungid abielu la- hutamise asjus lahtised, kuid kohtul on õigus ja teatud juhustel kohustus neid kinniseks muuta (C.C. art. 239). Asja arutamise kõike aja lehtedes avaldada on keelatud trahvi äh-

⁽¹²⁾ Vaata käesolev töö - lhk. 129.

⁽¹³⁾ Vaata käesolev töö - lhk. 133.

vandusel (c.c. art. 239).

Inglismaal on asja arutamise avaldamine kohtus ajalehtedes lubatud, kuid mida si kõlbluse vastast ei tohi avaldatud saada.

Saksamaal võib abielu lahutamise asjus kohtu etung kinniseks kuulutatud saada, kui üks pooltest seda nõuab, või kui kohtus selle tarviliku arvab olevat. (Gerichtsverfahrens-gesetz § 171 § 173)

= Rügi võimu isetegevus abielu lahutamise asjus =

Eestis⁽¹⁴⁾ võib kohus abielu lahutamise asjus nõuda igas asjaolikus poolte isiklist etteilmumist, ning poolt poolt ette pandud tõendustest rippumata, oma äranägemise järel asja kohta tõendus koguda (a.a. k.k. § 1356⁹).

Saksamaal samuti võib kohus abielu lahutamise asjus arvesse võtta asjaolusid, mis poolt poolt esitatud ei ole ja ka tõendusi koguda oma äranägemise järel (Z.P.O. § 622). Samuti võib kohus abielu lahutamise asjus, kui ta seda tarvilikuks peab asja selgitamiseks ehk

⁽¹⁴⁾ Vaata käesolev töö - lhk. 172.

⁽¹⁵⁾ Vaata käesolev töö - lhk. 156.

poolt lepitamiseks nõuda poolte iluamist, ja isegi rahustrahvidega neid selleks sundida (Z.P.O. § 619). Abielu lahutamise asjade arutamisest võtab osa ka n.n. „Staatsanwalt“, millele tõtta temale kõik terminid teada antud saavad. Ta võib oma arvamusel ja suhtes avaldada ja tõendusi ette tuua, kuid ainult niipalju kui need abielu alalhoidmise kasuks rõõgivad (Z.P.O. § 607).

Prantsusmaal saavad abielu lahutamise asjad arutatud harilikus korras, kus juures ära kuulatud saab ka n.n. „le ministère public.“ (c.c. art. 239).

= Poolte osavõtt abielu lahutamise asja arutamisest. =

Saksamaal⁽¹⁶⁾ maksva korra järel võib abielu lahutamise asi, vastandiks teistele tsiviil-asjadele arutamisele määratud saada ka hiljemolt kui kahe nädala pärast, arvates abielu lahutamise nõudmise esitamise ajast. (Z.P.O. § 618). Kaebalusele lubab kutse saada igaks terminiks, mis mitte tema juures =

⁽¹⁶⁾ Vaata käesolev töö - lhk. 134.

⁽¹⁷⁾ Vaata käesolev töö - lhk. 157.

olekul määratud ei ole; kui kaebalune suusõnalisele asjaarutamisele ei ilmu, peab kaebaja need termiini nõudma. Need määrused ei ole ainult siis mitte maksvad, kui kaebaluse kutsumine kohtusse avaliku kuulutusega on toimunud ja ta mitte ilmunud ei ole. (Z.P.O. § 618). Jäätis kaebalune ka veel termiinil ära, siis lastakse kaebaja ike poolsele asja arutamisele, tarvilik tõendus saab vastu võetud ja kohus otsustab oma äranõu järgi. Tehtud otsust ei tohiks mitte tagasi võtta, vaid laadilt kontradiktorseks (Z.P.O. § 618). Kaebalune ei või ilmutada jäämise eest karistatud saada. Ei ilmu kaebaja asja arutamisele, loetakse palve tagasi võetuks. (Z.P.O. § 635).

Prantsusmaal maksva korra järel peab abielu lahutamise asjus kohtu kutse kohtuabi abil kätte antama. Kui seda tehtud oleja kohtu ei ole kohtusse ilmunud, võib kohus enne otsuse tegemist avaliku kuulutusega ajalehtedes kohtuabi teha vastu tõstetud nõudmisest. (c.c. art. 24)

¹⁹ Vaata käesolev töö - lhx. 134.

= Täenduste esitamise ja arvestamise =

¹⁹ Eestis kuulatakse üle tunnistajatena abielu lahutamise asjas, vastandiks harilikule korrale ka tagandamise korral, kuid ilma vandeta, sugulased, hooldajad ja hoolealused, adoptiivvanemad ja adoptiivlapsed. (a.a. k.k. § 1356⁹ ja ts. kp. S. § 323 pp. 1-3).

²⁰ Saksamaal on abielu lahutamise asjus kaebaja õigustatud kuni viimase suusõnalise asjaarutamise lõpuni igal ajal uusi, s.o. kaebuses mitte esitatud asjaolusid ette tooma. (Z.P.O. § 614). Seda võimalust peab kaebaja tarvitama, kui ta end tulevikus võimaliku kahju eest tahab hoida, sest on abielu lahutamise palve tagasilükatud, siis ei võis eesnõue palve mitte enam asjaoludele põhjendatud olla, mis eelmise asjaarutamise ajal esitatud said, ehk esitatud oleks võinud saada. (Z.P.O. § 616). See maksab ka kaebaluse suhtes asjaolude kohta, millele peale vastukaebtus põhjendatud oleks võinud saada. (Z.P.O. § 616). Vastandiks

¹⁹ Vaata käesolev töö - lhx. 177.

²⁰ Vaata käesolev töö - lhx. 158.

üldlisele tõenduste arvestamise korrale ei ole ülestunnistamiseks abielu lahutamise asjus, ega ka õigeks tunnistamiseks kohutud sunduslikud. Kohus ei ole ka mitte sunnitud asja alusid, mis mitte ümberlükatud ei ole, juba ainult sellepärast tõena, dokumenti, mille ehtsuse vastu ei ole väieldud, sellepärast ehtsana arvestama (Z.P.O. § 617). Üks pool ei või nõuda teiselt poolt tõendavate dokumentide esitamist, ei või mõjuvalt vaimet nõuda ette ära jätta, loobuda tunnustajate ja asja tundjate vaimutamistest. Kõigil neil juhustel on kohutud õigus oma äranägemise järel talitada, kuid ainult siis, kui need asjaolud abielu lahutamise kasuks on; kui need asjaolud aga abielualalhoidmise kasuks on, on kohus sunnitud neudega arvestama ja arvestamise suhtes on harilik kord määratud (Z.P.O. § 617). ^①

Prantsusmaal on lubatud asjaolusid, mille abil abielu lahutamist nõutakse, tõendada kõigide abinõudega. Tunnustajate üleküüdamine sünnib

^① Vaata käesolev töö - ltk. 134.

harilikku korda järel (C.C. art. 245, C. proc. civ. art. 252 et suivants). Tunnustajateks võivad üleküüdatud saada ka poolte vaimmad ja teenijad, kuid tunnustajateks ei või üleküüdatud saada lapsed. Tõendusteks võivad olla ka dokumendid, ka prakirjad võivad olla tõendusteks, kui nad mitte seadusevastasel teel ei ole sortunud selle kätte, kes neid tõendustena esitab. Täieliste tõendustega ei või aga arvestatud saada kohtu abikaasa ülestunnistamised või õigeks tunnistamised.

= Abielu lahutamise asja arutamise rakendamine, et pooltele äraleppimist võimaldada. =

^② Prantsusmaal võib kohus abielu lahutamise asjas, kui asja arutamine on lõppenud ja ainult veel otsustada on, seda otsustamisest edasi lükata, küll mitte rohkemaks, kui kuu kuu pääle. Selle aja möödumisel, kui abikaasad ära leppinud ei ole,

^② Vaata käesolev töö - ltk. 135.

ou kumbagil neist õigus otsuse kuuluta-
mist nõuda, mis siis viivitamata sündi-
ma peab. Sarnane edasilükkamine ei ole
mitte lubatud ainult sel alusel abielu
lahutamise puhul, et üks abikaasadest on
kohtulikult karistatud. (c.c. art. 246).

²⁹ Saksamaal saab abielu lahutamise
aja arutamine edasi lükatud, kui ka-
boja abikaas seda nõuab, või kui abielu
lahutamise nõue põhjeneb ajaoludel, et
üks abikaas on end autul ehk kõlb-
se vastasel viisil rüüval pidanud, või aie-
lu kokkustes teise abikaasa vastu raskelt
eksinud (ajaolud, mis äratä heudataol abie-
lu lahutamise alusena Bürgerliches Geset-
buch § 1568); siis võib kohus, kui ta oma
äraajamise järele abikaasade leppimist
või malikaks peab, ajaarutamis + edasi-
lükkata. Edasilükkamine võib sündida
abielu lahutamise aja arutamise ajal ai-
nult üks kord ja mitte kauemaks kui
kaheks aastaks. (Zivilprozessordnung
§ 620).

²⁹ Vaata käesolev töö - lhn 159.

Estis abielu lahutamise asjus erilist eda-
silükkamist ettenähtud ei ole.

= Abielu lahutamise otsuse seaduse jõum-
astumine, teatamine ja määratud
korras registreerimine. =

³⁰ Inglismaal tehakse abielu lahutamise ot-
sus (Matrimonial Causes Act, 1860 sect. 7 and
1866 sect. 3) esimese astme kohtus ainult eri-
algne (nisi) ja ei või lõpu likuks muudetud
saada enne kui kuue kuu möödumisel, ar-
vates käesoleva abielu lahutamise esialgse
otsuse tegemisest, kui kohus mitte lähemat
tähtaega ei ole määranud, missugune aega
mitte lähem kui kolm kuud ei või olla. Kui
selle aja jooksul esitatakse kohtule tõendus-
üks või kelle poolt, et abielu lahutamise
on sündinud poolte kokkuleppel, ehk et kõik
käesolevasse abielu lahutamise puutuvad as-
jaolud ei ole neite kohtule esitatud, võib ko-
hus keelduda esialgset abielu lahutamise
otsust lõpulikuks muutmast. Nimetatud
tõendusi võib ka esitada n. n. kuningas

³⁰ Vaata käesolev töö - lhn 116.

prokuröör (King's Proctor), kes üldse ei
gustatud on igal ajal vahetu astuma, kui
temal tõendus on, et abielu lahutamise
sünnit poolte kokkuleppel.

Prantsusmaal teatatakse tagasi
ja tehtud abielu lahutamise otsusest pool-
tele isiklikult kohtu käekjale läbi (par-
huissier). Kui kohtu otsuse teatamine ei
ole sündinud isiklikult abikaasale, määr-
ab kohtu esimees vastava palve peäle, et
väljavõtted kohtu otsusest saaks ajalehtedes
kuulutatud. Samuti teatatakse avalik-
kusele tehtud abielu lahutamise otsu-
sest vastavate teadaannete väljapanemis-
ega tsiviil- ja kubernerkohututes, no-
taariuste ja n. n. avoué'de kontorites
(C.C. art. 250). Kui kohtu otsus on teata-
tud isiklikult abikaasale on n. n.
"opposition" lubatud ühe kuu jooksul,
vastasel korral kolme kuu jooksul, arvata
kohtu otsuse avalikust kuulutamisest.
Nii appellatsioon, kui kassatsioon on
lubatud abielu lahutamise otsuse puhul

²⁵ Vaata käesolev töö - ltk. 135.

hõviline korra järele. Kuid nii kaua kui
tähtajad "opposition" tarvis, appellatsioon-
ni ja kassatsioon tarvis ei ole möödunud,
ei astu abielu lahutamise otsus seaduse jõusse.
Abielu loetakse lahutatuks päevast mil vast-
tav kohtu otsus seaduse jõusse astub. Abi-
kaasade varanduslise vahet korra suk-
tes omal vahel on abielu lahutamise ot-
sus mõneks abielu lahutamise palve
esitamise päevast, kolmanda te isikute
vastu - abielu lahutamise otsuse registreer-
imisest perekonna-seisu kaamatutes.

Abielu lahutamise otsus tuleb ära
täheledata perekonna seisu kaamatutes
(le registre de l'état civil) seadmas, kus
käsoleva abielu sõlmimise äratähtsused
on (C.C. art. 251). Kui abielu sõlmimise
on sündinud väljamaal, tuleb määrus abi-
elu lahutamisest teha perekonna seisu
kaamatutes sätel kohal, kus abikaasa-
de viimane elukoht on olnud. (C.C. art. 251).
Abielu lahutamise äratähtsused perek-
onna seisu kaamatutes sünnib selle abika-
asa, kes nõudis abielu lahutamist, "avoué"
hoolel ja vastutusel; kui nimetatud abikaasa

sa „arvne“ seda ei tee, võib teise abikaasa
sa „arvne“ selle tegemist nõuda. Ametnik,
kes perekonnaseisu raamatuid peab, peab
tegevuse märkuse abielu lahutamise eest
viie päeva jooksul peale vastava teada-
ande saamist.

²⁶
Taksamaal maksva korra järele tea-
takse abielu lahutamise otsusest poolte
le ametlikult. (Z.P.O. § 625). Abielu loe-
takse lahutatuks sellekohase kohtu otu-
se seaduse jõusse astumisega. (B.G.B. § 1564).
Abielu lahutamise puhul väljasaavadud
ühe abikaasa vaimuhaiguse tõttu, peab
sellekohases kohtu otsuses äratähendatud
olema, et kahealune abielu lahutamise
süüdi on (B.G.B. § 1574). On kahealune
ne vastukaebusega esinenud ja vastu-
kaebtus põhjendatud leitud, siis tule-
vad mõlemad abikaasad süüdi tun-
nistada. (B.G.B. § 1574). Ka kui kahe-
alune vastukaebusega esinenud ei ole, tuleb
kahealune süüdi tunnistada kahealuse
nõudmisel, kui asjaolud olid olemas, mille

²⁶ Vaata käesolev töö - lhk. 160.

lede alusel kahealune abielu lahutamist
oleks võinud nõuda, ehk kui tema õigus
abielu lahutamist nõuda igal ajal ehk
andeksandmise tõttu kustunud on, kui ta aga
õigustatud oli abielu lahutamist nõudma
sel ajal kui süüdi asjaolu, mille alusel
kahealune abielu lahutamist nõuab (B.G.B.
§ 1574). Abielu lahutamise puhul abielu
rikkumise tõttu tuleb kohtu otsuses ära-
tähenolada riiku nimi, kellega abielu rii-
kutud on, kui see asja arutamisel ara-
likuks tuleb (Z.P.O. § 614). Ainult sel
juhusel on abielurikkujatel võimalus oma-
vahel abielluda (B.G.B. § 1302).

²⁷
Bestis maksva korra järele astub ali-
elu lahutamise otsus seaduse jõusse, täht-
aja möödumisel, mis antud vastuvaidle-
miseks (omzueh), appelleerimiseks või kasu-
seemiseks (ts. kp. 1. § 892^{n. 1} ja § 814^{n. 1}).
Kohe pääle otsuse seaduse jõusse astumist
saadab kohus äranirja otsusest vastavale
aru tuulele või riikule, kelle juures abielu
silmiti, äramärkimiseks sellekohastes raamatutes.

²⁷ Vaata käesolev töö - lhk. 127.

= Erialsed määrused abielu lahutamise
aja ajamine jooksul. —

¹⁸
Saksamaal maksva korra järel võib kohtunik, niipea kui abielu lahutamise nõudmisele kõik antud on, kohe erialge määramisega, vastava nõudmise pääle: abikaasadele protsessi kestuseks lahuselamist lubada ja selleks ajaks nende vastastikkused kohustused ülespidamise andmise suhtes täpselt ära määrata, kui ka laste ülespidamist korraldada. (Z.P.O. § 627).

¹⁹
Prantsusmaal maksva korra järel võib kohtunik kohe abielu lahutamise palve vastuvõtmisel ja ajale kõik antud, lubada abielu lahutamist nõudvale abikaasale teiest abikaasast lahuses elada, ühtlasi ära määrata, kui ta lahuselamist lubab abielunaisele, tema elukohta (C.C. art. 236). Abielunaine peab temale määratud elukohta elama, sest vastasel korral võib tema mees temale alimentide maksmisest

¹⁸ Vaata käesolev töö - lhr. 161.

¹⁹ Vaata käesolev töö - lhr. 138.

loobuda ja kui uue abielu lahutamist nõudmisega esineud on, siis selle nõudmise tähistamist paluda. (C.C. art. 241).

Lepituskatse nurjaminekul võib kohtunik jälle määrusi anda: abielu lahutamist nõudva abikaasa elukohta kohta, laste ülespidamise suhtes, varanduse suhtes, alimentide maksmise kohta, kui need maksmist nõutud on (C.C. art. 238).

Kui abielu lahutamist nõudev abikaas pääle lepituskatse ebaõnnestumist, temale abielu lahutamise nõudmise uuesti esitamiseks antud aja jooksul selle nõudmisega esineud ei ole, kaotavad kohtuniku poolt tehtud erialsed määrused oma jõu. Kui aja arutamine kohtus on alganud, võib kohtus tehtud erialseid määrusi muuta ja ka uusi anda. Mõlemad abikaasad võivad oma varanduse koitsemiseks tarvitused abinõud tarvitusele võtta, ka asjade kinnipitserimist nõuda (C.C. art. 242). Kinnipitseritud asjad võivad lahitud pitsereitud saada ja pärast inventariseerimist ja hindamist isel abikaasadele hoolde alla antud saada. (C.C. art. 242).

Pärast seda kui abielumees kohtukutse le-
pitudkordiks on saanud, on kõik tema
määrused abikaasade sisevaranduse,
kui ka liikumata varanduse suhtes tõi-
hised, kui need naisel kohjused on tehtud.
(C.C. art. 243).

³⁰ Inglismaal maksva korra järde
võib kohus abielu lahutamise asjaajami-
se jooksul eelalgsest meest kokustada
naisele tehtud summade maksuiseks,
missugune kokustus võib edasikesta ra-
siis, kui naine tema kohjused tehtud
abielu lahutamise otsuse pääle appelle-
rib.

³⁰ Vaata käesolev töö - lhk. 117.

Teine alaosa.

X ptk.

Abielu lahutamise abielu poolte
vastastikkusel kokkuleppel.

Abielu lahutamise võib seadusega luba-
tud olla ka abielu poolte sellekohasel vastas-
tikkusel kokkuleppel. Kui abielu lahuta-
mine on lubatud abikaasade sellekoha-
sel vastastikkusel kokkuleppel, siis on sel-
lega äratähtendatud, et aluseks, mille
pühul abielu lahutamise lubatud, on
sel juhul ainult mõlemate abikaasa-
de vastastikkune sellekohane kokkulepe,
ilma et arvesse tuleks need asjaolud, mis
mõlemat abielu poolt saarnasele kokku-
leppele on viinud, kuna nende asjaolude
avaldamist ei nõuta. Kui abielu lahuta-
mine seadusega lubatud mõlemate abika-
sade sellekohasel vastastikkusel kokkulep-
pel, siis on sellega abielu lahutamise
saanud vabaks abielu pooltele. See vaba-
dus, materjalselt seaduse järelt, võib aga
suurelt kitsendatud ja ka ainult näili-
kuse muudetud saada seadusega, mis

³¹ E. Roguin. Traité de Droit Civil Comparé. Le mariage - lhn. 327.

ära määrat need vormi nõuded, mis tähta-
tuvad abielu lahutamise puhul mõle-
mate abikaasade sellekohasel vastastikkun-
sel kokkuleppel.

Uuemal ajal on abielu lahutamise
abikaasade sellekohasel vastastikkusel
kokkuleppel lubatud aluud mõnda
alga prantsuse revolutsiooni aja see-
duste järel^①, ka preisi üldise maas-
eaduse järel^②. Praegusel ajal on abie-
lu lahutamise abikaasade sellekoha-
sel vastastikkusel kokkuleppel luba-
tud Serti seaduste järel ja ka europa-
lise Venemaa seaduste järel.

Praegu bestis maksva korra järel^③
on abielu lahutamise lubatud, kui mõ-
lemad abikaasad seda ihsicelt ja
vannumatult soovivad (a. a. § 30).

Abielu lahutamise allub sel juhul
rahukogule ja nimelt ihe abielu poe-
le elukoha järel mõlemate poolte
oma valikul (a. a. k. k. § 1356²).

① Vaata käesolev töö - lhk. 119.

② Vaata käesolev töö - lhk. 142.

③ Vaata käesolev töö - lhk. 170, 176.

Abielu lahutamise aja võivad algatada
ja teisevalt ajada ka need abikaasad, kes
on alaealised, või pillamise pärast eestkote-
mise all. (a. a. k. k. § 1356⁴). Abielu lahu-
tamise palvekirjad peavad olema palujate
eneste nimel kirjutatud ja nende poolt alla-
kirjutatud. Allkiri peab tõestatud olema
kas notaariuse, rahukohtuniku, politsei
või vallavalitsuse poolt. (ab. asj. kolt. nr. § 1356³).

Kohtu istungid abielu lahutamise ajas
on kinnised (ab. asj. kolt. nr. § 1356⁵).

Abielu lahutamise palved määrab ko-
hus arutusele alles kolme kuu pärast, arva-
tes nende esitamise ajast. Poolel peavad
ilmuma ihsiklikult kohtuistungile vana
kokkulepet lahkumisesse ajas uus-
ti tõendamata. Kui ihsiklik ilmunine võima-
tu, siis on puudujal poolel õigus ihsimit-
teilmumise põhjuse teatamisega saata
kohtule aegsasti enne istungi päeva
kirjalik korduv tõendus oma vanna-
mata tahtmise üle lahkumisele, mis
samadele nõuetele peab vastama, kui üle-
mal nimetatud abielu lahutamise pal-
vekirji, mitte enne kahte kuud pääle

abielu, palve esitamist.

Kui üks pooltest kohtuistungile ei ilmu ja ei sooda mitteilmunise raskendava põhjuse tõendust, samuti ka ülemal nimetatud kokkuleppe korduvat tõendust, siis lõpetatakse asi ära, kuid võidakse jälle uuesti alustada samas korras (ab. asj. koht. ks. § 1356¹²).

Kohtu otsused abielu lahutamise üle abikaasade omowahelise kokkuleppe põhjal, astuvad kohe seaduse jõusse ja nende pääle ei ole edasi kaebust (ab. asj. koht. ks. § 1356).

Kohus soodab oma otsuse ära kirjutada viitmata poiale otsuse seaduse jõusse astumise vastavale asutusele või isikule, kelle juures abielu sõlmiti, ära märkimiseks sellekohastes raskendatutes.

Prægi enamliel Venemaal maksivate seaduste järelle (Когде Законъ о гражданскомъ состояннн, бракомъ, семейномъ и опекуномъ правѣ) on abielu lahutamise lubatud mõlemate abikaasade

¹² Vaata käesoleva töö - lhk. 185.

de vastastikkusel sellekohasel kokkuleppel (cf. 87).

Selle juures on abielu lahutamise kord äärmiselt lihtsustatud. Abielu lahutamise palve tuleb esitada rahvakohikus kas mõlemate abikaasade elukoha järele, ehk mõlemate abikaasade valikul (cf. 90). Abielu lahutamise puhul abikaasade sellekohasel kokkuleppel võib abielu lahutamise palve ka esitatud soada selles perekonnaseisu aktide ülestäheandamise osakonnas, kus alalhoitakse ülestäendus käesoleva abielu sõlmimisest (cf. 91). (Uue seaduse kava järelle sünnib abielu lahutamise seegi ainult perekonnaseisu aktide ülestäheandamise osakonnas). Abielu lahutamise palve võib esitatud soada nii kirjalikult kui suusõnaliselt, kusjuures ta protokollis ülestäheandatakse (cf. 88). Iga rahvakohitunik määrab teatud tunnud, mitte vähem kui üks kord nädalas, abielu lahutamise asjade ajamiseks (cf. 94). Kui mõlemad abikaasad ehk nende usaldusmehed ilmuvad kohtusse ühel ajal ehk üheskoos, võib kohtunik otseselt abielu lahutamise asja arutamisel võtta, kuid niisiis mitte rikkudes sellel päeval arutamisele määratud asjadel järjekorda (cf. 95). Muidu aga määrab

kohtunike päeva asja arutamiseks, kohtusse kut-
sudes mõlemaid abikaasasid ehk nende soovi-
dus mehi (ef. 96). Abielu lahutamise asjad aru-
tatakse rahva kohtunike poolt isiklikult, s.o.
ilma kaasistujateta (egunomus) ja avalik-
kult (ef. 93). Kohtunike, kui ta on teinud abie-
lu lahutamise otsuse, annab välja lüüdi teie
abikaasadele, nende soovil, tunnistused abie-
lu lahutamise (ef. 97) ja mitte hiljem kui
kolme päeva jooksul, saadab ära kirja omast
otsusest kohaliku perekonnaseisu artikli
ülelähendamise osakonda, ehk teise ameti-
kuse alal hoitakse ülelähendus selle abielu
lõpplüüdimisest (ef. 97). Rahva kohtunike otsu-
ste peäle abielu lahutamise asjus võib kas-
seerida harilikus korras, ja need otsused
ei loeta seaduse jõusse ostanuteks enne tähe-
daja möödumist kassatsioonikolbuse esita-
miseks, kui pooled kasseerimisest loobunud
ei ole (ef. 98).

Kui abielu lahutamise palve on esitatud
perekonnaseisu artikli ülelähendamise osaka-
konnas, siis nimetatud osakonnas juba-
saga, veendudes selles, et abielu lahutamise
se palve on esitatud tõesti mõlematelt

abikaasadelt, teeb ülelähenduse abielu lahu-
tamisest ja annab endistele abikaasadele,
nende soovil, tunnistused abielu lahutamise.
(ef. 98, ef. 92).

Kolmas alaosa

XI ptk.

Abielu lahutamine ainult ühe abikaasa sellekohase soovi tõttu.

Abielu lahutamise võib lubatud olla seaduse järel ka ainult ühe abielu poole sellekohasel tahtmisel, kusjuures abielu lahutamise aluseks sel puhul on ainult ühe abikaasa sellekohane tahtmine, ilma et arvesse tuleks asja olud, mil see tahtmine põhjeneb, kuna nende asjaolude avaldamist ei nõuta. Samuti ei võeta sel puhul ka arvesse, kas teine abikaasa on selle abielu lahutamisega põri ehk mitte.

Sellega on siis abielu lahutamise täiesti rippuvaks saanud üksiku abikaasa tahtmisest, mis tähendab küll äärmise vabaduse, võib öelda, omavoli lubamist. See vabadus võib aga väga piiratud saade, ka täiesti näilices muudetud, nõudmisega, et abielu lahutamise puhul sel alusel, saaksid täidetud teatud vormi nõuded, miesuguste täitmine palju aega ja kulu nõuab, kui ka kohustades abikaasat, kelle süü tõttu abielu lahutamise sünnit, raskest varanduslist kahju

kaandma.

Uueaastase seaduse su abielu lahutamisele ainult ühe abikaasa tahtmisel lubatud olud mõnda aega teatud määral prantsuse revolutsiooni seaduste järel,^① ka prussiilise maaseaduse järel,^② ja on praegu lubatud enam lise Venemaa seaduste järel.

Nagu tähendatud, on praegu enam lise Venemaal maksvate seaduste järel (Kogene Zakonov ob aktsakh spasegannekoro soemosthuu, brannom, semeenom u onekyickom upale) abielu lahutamise lubatud ka kui ainult ühe abikaasast seda nõuab, kusjuures arvesse ei tule põhjused, mil ta seda teeb, kuna nende põhjuste avaldamist ei nõuta ja täiesti üleliigseks peetakse (ef. 87).

Abielu lahutamise palveid sel alusel tulevad esitada rahvakohtus (narodnyy sud) kas nõudja ehk kostja abikaasa elukoha järele (ef. 90). (Uueaastase seaduse kavajärele esitatakse sellekohased palved mitte rahvakohtus, vaid perekonnaseisu aktide üles-

① Vaata käesolev töö - lk. 119.

② Vaata käesolev töö - lk. 142.

③ Vaata käesolev töö - lk. 185.

tähtendavise osakonnas).

Abielu lahutamise palved võivad esitatud saada nii suusõnaliselt kui ka kirjalikult, kusjuures nad protokollile kantakse (ef. 88). Pääle ühe abikaasa surma ehk abielu maksvusetus tunnistamise, ei või abielu lahutamise asi enam algatatud saada; ennemu algatatud asi lõpetatakse sel puhul ära (em. 94). Iga rahvakohtunik määrab tehtud tunnid, mitte vähem kui üks kord nädalas, abielu lahutamise asjade arutamiseks (ef. 94).

Abielu lahutamise asjad arutatakse rahvakohtuniku poolt isiklikult, s. o. ilma kaasistujateta ja avalikult (em. 93).

Kui mõlemad abikaasad ehk nende esindusmehed ilmuvad kohtu ühelajal ehk üheskoos, võib kohtunik otseselt abielu lahutamise asja arutamisele võtta, kuid siiski mitte rikkudes üll päeval arutamiseks määratud asjade järjekorda (ef. 95).

Igal juhtumisel, kui see tarvilik, peab kohtunik abinõud tarvitusele võtma, et kohtu abikaasale tema vastu algatatud abielu lahutamise asjast teadustada, samuti

ka, et teadustada temale abielu lahutamise otsusest, mis tehtud tagaselja (ef. 90^{1,2,3}). Ka annab kohtunik, kui ta on teinud abielu lahutamise otsuse, vastava soovi pääle, abikaasadele tunnistused nende abielu lahutamise otsusest, ja mitte hiljem kui kolme päeva jooksul saada ta ära kirja tehtud otsusest kohaliku perekonnaseisu artikli ülestähendamise osakonda, ehk teise asutusse, kus alalhoidakse ülestähendus selle abielu sõlmimisest. (ef. 97). Rahvakohtuniku poolt tehtud abielu lahutamise otsuse pääle võib kasseriida harilikus korras ja neid otsuseid liioeta seaduse jõusse astunuteks enne tähtaja möödumist kassatsiooni kaebtuse esitamiseks, kui pooled kasseriimisest loobunud ei ole (ef. 98).

Teine osa.

Abielu lahutamise alused ja kord üksikute riikide seaduste järel.

xii ptk.

Tarvitatud allikad ja abinõud:

Digeste de Droit Civil Anglais

par Edouard Jenus, M. A., D. C. L.

W. M. Geldart, M. A., B. C. L., C. B. E.

W. S. Holdsworth, D. C. L., K. C.

R. W. Lee, M. A., D. C. L., K. C.

Sir J. C. Miles, M. A., B. C. L.

Traduction par Th. Baumann et P. Goulé.

Paris 1923. Tome I et II.

The Divorce Commission

The Majority and Minority Reports Summarised
With Appendices on the History of Divorce and
others.

by Hon. H. Goulé Barnes, M. A.

and J. E. G. de Montmorency, M. A., L. L. B.

Westminster 1912.

A. M. Загородский. Курс семейного права.

Огеева 1902.

Traité de Droit Civil Comparé par E. Roguin.

Le Mariage. Paris 1904.

Abielu lahutamise alused ja kord
Inglismaal.

Ajalooline ülevaade.^①

Inglismaal oli ajal, mil sõjal ristiusk levinema hakkas, tegelikult abielu lahutamise vabadus maksimas. Pärast sõda ja muutus olukord ristiusu mõjul ja umbes 12. aastasa algusel on Inglismaal abielu lahutamise seaduse järel võimatu. Tegelikult ei olnud aga abielu lahutamise vabadus paljupiiratud, sest abielu lahutamise aset täitis abielu tühistamine, mis võrdemisi kergesti võimalik oli. Ka

^① The Divorce Commission. The Majority and Minority Reports Summarised. Appendix on The History of Divorce - ltr. 75. Digeste and Droit Civil Anglais. Tome II - ltr. 139. A. M. Загородский. Курс семейного права. - ltr. 101.

tunnistas Inglise kohus seaduslikkudeks lapsed sarnastest tühistatud abieludest. Abielu lahutamise sai jälle võimalikuks seaduse järel, esialgu küll ainult väga rikkaste igakord käesolevaks üksinjuhuseks antud, parlamendi sellekohase akti läbi. 18. aastaja algusest muutub Ülemkoda teatud viisil abielu lahutamise kohtuks, kus abielu lahutamise asju arutatakse kohtu korras, olgugi et otsused tehakse parlamendi akti näol. Kattesaadavaks ka teistele, peäle väga rikkaste, sai abielu lahutamise alles a. 1857, mil seadusega (Matrimonial Causes Act, 1857) lubatakse abielu lahutamise põhjustel, müssugustel abielu lahutamise selle ajani sündinud oli, ja asutatakse eriline abielu lahutamise kohus (Court for Divorce and Matrimonial Causes). 1873. aasta seaduse alusel (Judicature Act 1873) moodustab nimetatud kohus kõrgema kohtu (High Court of Justice) osakonna.

Abielu lahutamise alused.^②

Abielu lahutamine on lubatud seaduse järelle (Matrimonial Causes Act, 1857, sect. 27) ainult sel juhul, kui üks abikaasidest abielu on rikkunud (adultery). Abielu rikkuamiseks loetakse ainult teadlikult võetud saadetud tege. Kuid abielumees ja abielunaine ei ole mitte võrdselt õigustatud abielu lahutamise suhtes. Abielumees on õigustatud seaduse järelle (Matrimonial Causes Act, 1857, sect. 27) abielu lahutamist saama, kui ta kohtule tarvilisel määral tõendab, et tema naine on süüdi abielurikkumises pärast nende abielu sõlmimist, kusjuures ei tule arvesse asjaolud, mis selle abielurikkumisega ühendatud.

Abielunaine on aga õigustatud seaduse järelle (Matrimonial Causes Act, 1857, sect. 27) abielu lahutamist saama, kui ta kohtule tarvilisel määral tõendab, et tema mees on süüdi abielurikkumises pärast nende abielu sõlmimist, ja et see abielu rikkumine on ühen-

^② The Divorce Commission. The Majority and Minority Reports Summarised. Chapter on the present state of the law - lhn. 1. Digeste de Droit Civil Anglais. Tome II - lhn. 139. A. U. Zaeopobckii. Kypen cemeu na eo npaka - lhn. 102.

datud süüdi raskendava asjaoluga. Sama-
 se asjaoluna on seaduses ära tähendatud
 veresegamine (incest). Abielumes on abielu rik-
 kunud ühenduses veresegamisega siis, kui ta
 on abielu rikkunud naisterahvaga, kellega
 temal seadusega keelatud oleks olnud abielu-
 luda ligidase suguluse tõttu, misama ka
 siis, kui ta abielu on rikkunud oma naise
 õega. Samaseks süüdi raskendavaks asja-
 oluks on ka: kahe naise pidamine (bigamy).
 Kahe naise pidamises on süüdi mees, kes
 alles seaduslikus abielus ühe naisterahvaga,
 selle elu ajal astub seaduslikku abielu teis-
 se naisterahvaga. Misama on süüdi ras-
 kendavateks asjaoludeks: vägistamine (rapes),
 sodoomia (sodomy), bestialiteet (bestiality).
 Tähtsamaks süüdi raskendavaks asjaoluks
 on küll abielumehe sarnane julm ümberkäi-
 mine (cruelty) oma naisega, mis mitte ühen-
 duses abielu rikku misega oleks õigustanud
 noist saama abielulise kooselamise lahut-
 tamist (judicial separation) Julma ümber-
 käimise all mõistetakse kehalise valu
 sünnitamist, kui ka tervise rikku mist
 ehk tegevusi, mis ühte ehk teist raskendava

mb. Julma ümberkäimisega võrdses loetakse
 tahtlikku suguhaiguse edasiandmist, kui ka
 süstemaatilist mitte hoolitsemist. Julma
 ümberkäimisega ei või aga kuidagi võrdses
 loetud saada teod, mis ei sünnita kehalist
 valu, ehk seda kartma ei sunni. Viimaseks,
 seaduses äratäendatud süüdi raskendavaks
 asjaoluks on mahaajätmine (desertion) ilma
 vabandava põhjuseta, kui ära oles on kestnud
 kaks aastat ehk kauem. Mahaajätmiss all
 mõistetakse abielulise kooselamise lõpetamist.
 Kas süüdlase abikaasa poolt ehk tema halva
 ülespidamise tõttu. Nii näitaks: kui mees järje-
 kindlalt abielu rikub, võib ta naine tema juure-
 kest ära minna ja selles abielulise kooselamise
 lõpetamises on siis mees süüdi. Kui aga naise
 näitaks keeldub oma mehele võimaldamast
 tema abielu õiguste kasutamist, siis ei ole
 mees süüdi mahaajätmises, kui ta naine
 juurest ära lähel. Mahaajätmisega võrdses
 loetakse asjaolu, et abielumes on keeldu-
 nud uuesti algamast lõpetatud abielulist
 kooselamist, milles ta ali kohustatud vastas-
 va kohta otsuse põhjal. Abielunaine on õi-
 gustatud saama abielu lahutamist ka

sis, kui tema, alles lõpetanud vastava koh-
tu otsuse põhjal oma uuega abielulise koos-
elamise, tõendab, et tema uus uuesti abielu
on rikkunud.

Kuid kui ka kohtule esitatakse abi-
elu lahutamise palve eelpool äratähenda-
tud alustel, on kohus kohustatud seaduse
järel (Matrimonial Causes Act, 1857,
sect. 30) abielu lahutamise palvet tagasi lü-
kkama, kui selgub, et abielu lahutamise pal-
vega esinev abikaas on abielu kestousel nõus
olnud ehk kergendanud teisele abikaasale
abielurikkumist, või on andeks andnud
abielurikkumise, kusjuures andeks andmi-
ne piirdub ainult asjaoludega, mis sugu-
sed andeksandjale teada olid. Andeks and-
tud asjaolud võetakse aga jälle arvesse
uue süü puhul. Samuti on kohus ko-
hustatud tagasi lükkama abielu lahu-
tamise palvet, kui palve on esitatud, ehk
abielu lahutamise asjaajamine jätkub
kokku leppel ühega kahe alustest, s. o.
abielurikkumises sündinud olva abikaasa aga

ehk tema kaassüüdlasega abielurikkumi-
ses

Pärast nende juhuiste, mil kohus otsustad ko-
hustatud on abielu lahutamise palvet, mis
esitatud seaduses äratähendatud alustel, tagasi
lükkaama, on kohtul veel õigus seaduse järel
(Matrimonial Causes Act, 1857, sect. 31) abi-
elu lahutamise palvet tagasi lükkata oma
äranägemise järel, kui selgub, et abielu la-
hutamise palvega esinev abikaas on ise pä-
rast käesoleva abielu sõlmimist abielu rik-
kunud. Tegelikult lükkas kohus sel pu-
hul abielu lahutamise palve tagasi, väljaar-
vated siis, kui: abielu rikkumine on sün-
dinud teadmata, mis näiteks, kui abielurika-
kupa oli arvamisel, et teine abikaas on sur-
nud; kui abielurikkumine sündis seadus-
se mittetundmise tõttu, kui näiteks abielu-
rikkupa oli arvamisel, et ta enam abielus
ei viibi; või kui abielurikkumine on sündi-
nud teise abikaasa ähvarduste ehk jäntar-
vitamise tõttu. Samuti on kohtul õigus
oma äranägemise järel abielu lahutamise
palvet tagasi lükata, kui selgub, et abielu
lahutamise palvega esinev abikaas on esi-

© The Divorce Commission. The Majority and Minority Reports
Summarized - ltr. 43.

tanud abielu lahutamise palve ehk jätka-
nud asjaajamist põhjendamata viivitades,
või on kaebeluse abikaasaga julmalt
ümberkäinud, või on tema mehejätnud
või temaga abielulise kooselamise lõpeta-
nud ilma mõistliku põhjusega, enne abi-
elurikkumist, milles ta teda süüdistab, või
kui kaebaja abikaasa oma hoolitusega
ehk halva ülespidamisega on kaebealu-
sele abikaasale abielurikkumiseks põh-
just andnud.

Abielu lahutamise kord.

Abielu lahutamise asjad alluvad eriti-
selt „ abielu lahutamise asjade ja abielu
asjade kohtule (court of divorce and matri-
monial causes) - harilikult lihtsalt ni-
metatud „ abielu lahutamise asjade kohus“
(divorce court). Nimetatud kohus kujutab
endast ühte kõrgema kohtu (High Court
of Justice) osakonda ja asub Londonis.

^③ Digeste de Droit Civil Anglais. Tome II - ltk. 139.

The Divorce Commission. The Majority and Minority
Reports Summarised - ltk. 7.

A. H. Zaozobkii. Rypa zemlja so upaba. - ltk. 102.

Kuid abielu lahutamise asjad alluvad
Inglismaa kohtule ainult siis, kui mõlemate
abikaasade alaliseks elukohaks (domicil)
on Inglismaa. Alaline elukoht võib arvatud
saada kolme moodi: kas päritolu järel
(of origin), või valiku järel (of choice), mis-
sugune omandatakse alalise elamise tõttu
teatud kohas ühenduses tahtmisega sinna
jäädavalt, ehk määramata ajaks elama
jääda; või seaduse järel (by law), mis näi-
teks on abielunaise alaliseks elukohaks te-
ma mehe alaline elukoht. ^④

Abielu lahutamise palvega võib abielu-
mees ühendada kahjutasu nõudmise kaas-
süüdlaselt naise abielurikkumises (adulterous
co-respondent); kuid see nõudmine võib kaeral-
di esitatud saada. Nimetatud kaassüüdlast
ei kohustata kahjutasu maksma, kui ta ei
teadnud, et tal abielunaiselega tegemist on.
Sarnane kahjutasu nõudmine on ka ta-
gasi lükkata samadel põhjustel, mis abi-

^④ Digeste de Droit Civil Anglais. Tome II - ltk. 149.
The Divorce Commission. The Majority and Mi-
nority Reports Summarised. - ltk. 41.

elu lahutamise palve.^⑥

Abielu lahutamise otsus tehakse eaduse järelle (Matrimonial Causes Act, 1860, sect. 7, 1866 sect. 3) esimese astme kohtus ainult esialgne (nisi) ja ei või lõpuliikaks muudetud saada enne kui kuue kuu möödumisel, arvates käesoleva abielu lahutamise esialgse otsuse tegemisest, kui kohus mitte lühemat tähtaega ei ole määranud, mis sugune aga lühem ei või olla kui kolm kuud.

Kui selle aja jooksul esitatakse kohtule tõendused ükskõik kelle poolt, et abielu lahutamine on sündinud poolte kokkuleppel, et ei kõik käesoleva abielu lahutamise peetavad asjaolud ei ole mitte kohtule esitatud, võib kohus keelduda seaduse järelle (Matrimonial Causes Act 1860, sect. 7) esialgset abielu lahutamise otsust lõpuliikaks muutmast. Nimetatud tõendusi võib esitada ka n.n. Kuninga prokuröör (King's Proctor), kes üldse igal ajal abielu

^⑥ Digeste de Droit Civil Anglais. Tome II - ltk. 149.
The Divorce Commission. The Majority and Minority Reports Summarised - ltk. 2.

lahutamise arjaajamise kestusel õigustatud on vahel astuma, kui tal tõendused on, et abielu lahutamine sündis poolte kokkuleppel.^⑥

Abielu lahutamise arjaajamise jooksul võib kohus esialgselt meest kohustada naiselle teatud summade maksmiseks, mis sugune võib edasikesta ka olla, kui naine tema kahjuks tehtud abielu lahutamise otsuse päale apelleerib.^⑦

^⑥ Digeste de Droit Civil Anglais. Tome II - ltk. 142.
The Divorce Commission. The Majority and Minority Reports Summarised - ltk. 2.

^⑦ Digeste de Droit Civil Anglais. Tome II - ltk. 147.

XIII ptk.

Abielu lahutamise alused ja kord Prantsusmaal.

Tarvitatud allikad ja abinõud.

Code Civil.

Annoté d'après la doctrine et la jurisprudence

avec renvoi aux ouvrages de M. M. Dalloz

Publié sous direction de M. M. Griotet et C. Vergé

par M. H. Bourdeaux. Paris 1924.

Traité Élémentaire de Droit Civil

par M. Planiol. Tome Premier. Paris 1924.

Manuel D'Histoire du Droit Privé

par J. Brissaud. Paris 1908.

A. U. Zароровский. Курс семейного права.

Одесса 1902.

Traité de Droit Civil Comparé par E. Roguin.

Le Mariage. Paris 1904.

Ajalooline ülevaade.^①

Barbaaride kommete järel oli abielu lahutamise võimalik, peamiselt küll mehe tahtmisel, ja rooma õiguse mõju all ka abikaasade sellekohasel kokkuleppel.

See olukord muutus Rooma-katoliku kiriku mõjule peasemisel, sest kirik oli asunud seisukohale, et abielu on lahutamatu ja püüdis seda seisukohta ka tegelikus elus maksma panna. See õnnestus kirikule ka suurel määral, sest abielu lahutamise kohta sai maksvaks kanooniline õigus ja abielu asjade otsustamine läks vaimulikude kohtute kätte.

Alles kuninga võimu kasvamisega läks Prantsusmaal kohtumõistmine abielu asjus kord kordalt üle ilmalikkudele kohtutele ja hakkas jälle sündima ilmalikkude seaduste järel.

Abielu lahutamise sai jälle võimalikuks suure Revolutsiooni ajal, 18. aasta saja n. n.

^① Manuel d'Histoire du Droit Privé par J. Brissaud. - lhn. 8, lhn. 64.

Traité Élémentaire de Droit Civil par M. Planiol. Tome I - lhn. 363.

A. U. Zароровский. Курс семейного права. - lhn. 95.

valgustusaja mõtteedlaste arvamine mõjul, kes abielus ainult tsiviil lepingut nägid (contrat civil), mis nende arvates lõpetatud võis saada kui iga teine leping, 20 sept. 1792 aasta seadusega abielu lahutamine lubatud sai, väga mitmesugustel, seaduses äratähtendatud põhjustel (pour causes déterminées), kui ka abikaasade vastastikusel sellekohasel kokkuleppel (par consentement mutuel) ja ka ainult ühe abikaasa nõudmisel teise abikaasa väljakannatamata karakteri tõttu (pour incompatibilité d'humeur), viimasel kohal juhul oli abielu lahutamine kaskeendatud brükse vormi täitmisel nõustega. 22. aprillil 1794a. (4 floréal an II) sai abielu lahutamiseks vabamaks, sest ta sai lubatud lihtsa teadeandega, kui abikaasad tegelikult kuus kuud olid lahkus elanud, olgu omal tahtmisel, olgu neist mitte äsariippuvatel põhjustel. Kuid selle vabaduse tagajärjed olid sarnased, et 1792 aasta seadus dekreediga uuesti maksma pandi.

See seadus püsis maksmisel kuni Code Civil jõusse astumiseni. Code Civil järel oli abielu lahutamine lubatud seaduses ära-

tähtendatud põhjustel, kuid nende põhjuste arv piirati, võrreldes endisega; oli lubatud ka abielu lahutamine abikaasade vastastikusel kokkuleppel,²⁾ kuid sel puhul nõuti sarnast vormitäitmisest, mis abielu lahutamise vastastikusel kokkuleppel väga tülikaks tegi; abielu lahutamise teise abikaasa väljakannatamatu karakteri tõttu (pour incompatibilité d'humeur) keelati ära.³⁾

Kui restauratsiooniga katoliiku kiriku järel mõjule prasis, keelati abielu lahutamise ära 8. mai 1816 aasta seadusega ja jäi keelatuks, kuni 19. juunil 1884, mil ta seadusega jälle sel kujul lubatud sai, kui ta enne Code Civil järel lubatud oli, väljaarvatud abielu lahutamine vastastikusel kokkuleppel, mis mitte lubatud ei saanud. 1886 aasta seadusega sai muudetud abielu lahutamise kord ja 1893 aastal kaotasid maksuse art. 248 ja 299.

²⁾ Traité Élémentaire de Droit Civil par M. Planiol. Tome I
- ltk. 369.

Code Civil art. 275-294.

³⁾ Samal kujul sai Code Civil ka Belgias maksma.
-vaata Заповокии Купер-Семейнаго права - ltk. 99.

Abielu lahutamise alused.^④

Abielu lahutamise alused ja kord on äärmä-
nalud Prantsusmaal Code Civil'ga: nimelt käsita-
vad Code Civil art. 229-233 abielu lahutamise alu-
seid, art. 272-274 abielu lahutamise nõudmise
tagasilükkamise aluseid, art. 234-266 abielu la-
hutamise korda, art. 267-271 esialgseid abinõu-
si, mis sugused tarvitusele võetud võivad saada
abielu lahutamise asja ajamise jooksul.

Abielu lahutamise on lubatud, kusjuures
nii abielu mehel, kui abielu naisel lihesugused
õigused on abielu lahutamist nõuda.

Abielu lahutamise on lubatud ainult seaduse
poolt äratähelestatud alustel, mis sugused on:
abielurikkumine (adultère) [C.C. art. 299 ja 230],
j'ulm ümberkäimine (excès, sévices) [C.C. art. 231],
raske haavamine (injures graves) [C.C. art. 231],
kohtu poolt karistamise autuks tegeva ja teo-
tava karistusega (condamnation à une peine

④ A. U. Zaporobekii. Kypcr ceueükapo npaä - lk 96.
Daloz. Code Civil - lk 102.
Traité Élémentaire de Droit Civil par. ch. Planol.
Tome I - lk 370.

afflictive et infamante) [C.C. art. 232].

Nimetatud aluste äratähelestatud on
omaks võetud põhimõte, et abielu lahutami-
se alused võivad olla ainult asjaolud, mis
kujutavad endast ühe abikaasa rasket eksis-
mist abielu kohustustes teise abikaasa vastu.

Seaduses on vist küll piiratud üksikasjaliselt
üles lugeda ja äratähelestatud asjaolud, mil
abielu lahutamise lubatud, kuid seadu-
ses abielu lahutamise alusena äratähele-
statud „rasked haavamised“ (injures graves)
mõiste on kohtu praktikas väga laialdast
tõlgitsemist leidnud, mis et võib küll võtta,
et abielu lahutamise on võimalik igas
kord, kui üks abikaasast oma kohustus-
tes teise abikaasa vastu raskelt eksib.

Seaduses äratähelestatud abielu lahuta-
mise alustest on absoluutsed laadi: abie-
lurikkumine, kohtu poolt karistamise
autuks tegeva ja teotava karistusega, ja
relatiivsed laadi: j'ulm ümberkäimine ja
rasked haavamised (injures graves).

Üldiselt on küll maksimaalne põhimõte,
et ainult abielu ajal ettealvanud asjaolud
võivad olla abielu lahutamise alused, kuid

siiski võivad teatud asjaolud, mis stundiumel
 enne kõesoleva abielu sõlmimist: nii naise
 halb ülevõlpidamine ehk tema raskejalgus,
 kui ta neid asjaolusid oma mehe eest varjab,
 olla abielu lahutamise põhjuseks kui raske
 haavamine (injure grave). Nimetatud juhul
 tel on abielu lahutamise aluses küll raskem
 varjamine, sest nimetatud asjaolud võivad
 ka nii avaldatud saada, et see avaldamine
 viis raske haavamiseni, kohta poolt arvesta-
 tud saab.

Code Civil art. 229 ja 230 põhjal võib abikaas
 nõuda abielu lahutamist, kui teine
 abikaas on abielu rikkunud (adultère).

Mehe ja naise õigused sel alusel abielu lahutamist
 nõuda on võrdsed 1884 aastast, kuna
 enne malt mees oli õigustatud nõudma
 abielu lahutamist abielu rikkumise puhul
 naise poolt igal juhul, naine aga
 abielu rikkumise puhul mehe poolt ainult
 siis, kui see abielu rikkumine oli ühendus-
 us alalise armuuse pidamisega, ehk kui
 see abielu rikkumine sündis abikaasade äbi-
 ses eluorteris.

Abielu rikkumine on abielu lahutamise alu-
 seks ainult siis, kui ta on sündinud tead-
 likult, sest näitaks ei voi alla abielu lahuta-
 amise aluses abielu rikkumine, toimetatud

abielu mehe poolt vaimusegaduses.

Code Civil art. 231 põhjal võib abikaas
 nõuda lahutamist, kui teine abikaas
 on temaga juhtumalt ümberkäinud (exces,
 sévices), ehk teda raskelt haavanud (in-
 jures graves).

Julma ümberkäimise all mõistetakse
 igasugu füüsiliselt halba ümberkäimist
 alates lihtsatest löökidest kuni karatuse-
 ni elu võtta.

Raske haavamise, mis küll vist seadu-
 se esialgse mõtte järel peidi tähendama
 igasugust mitte füüsiliselt halba ümber-
 käimist, s. o. haavamist sõvas ehk kirjas,
 kuid nagu eelpool tähendatud, on siin koh-
 tu poolt laiendav seaduse tõlgitsemine
 aset leidnud, ja selle tõtte tähendab ras-
 ke haavamine igasugust eksimist abielu
 kohustuste täitmisel.

Nii on raske haavamisena arvesta-
 mist leidnud tahteline ja järjekindel
 keeldumine oma abikaasaga suguliselt
 lähikäia, abielu rikkumise katsed, põhjenda-
 mata süüdistus abielu rikkumises, lühia-
 elulise raskejalguse kui ka halva üles-

pidamise varjamine, kui ka nimetatud
asjaolude oivaldamine teatud kujul, an-
dumine kiimalusele, või loomuvastastele
pahedele, ilhe abikaasa poolt teise taktli-
mahajätmine, mehe järjekindlalt keeldu-
mine naist oma juure elama võtmast,
naise keeldumine mehe juure elama tule-
mast pääle selle kui naine poolt esitatud
abielulise kooselamise lahutamise nõue
kohta poolt rahuldumist ei leidnud,
kui mees, kes väljamaale on põgenenud,
et plaanda kohta poolt mõistatud karistuse
kandmisest, endast teadet ei anna, alla
pääle vaatamata, et ta temale määratud
karistuse kandmisest vabaks on saanud
au teotamine, võng kotsamaa mõttes, kohta
poolt karistamine neil juhusel, mis mitte
otsekohe abielu lahutamise aluseks ette
ei ole nähtud, kõlvatu eluviis, mis kui an-
dumine õnne mängudele, keeldumine kir-
riklikust laulatamisest pääle kodanlik
abielu sõlmimist, keeldumise lõpeti kir-
likult ristida lasta.

Code Civil art. 232 põhjal võib abikaasa
nõuda lahutamist, kui teine abikaasa

kohta poolt karistatud autuks tegevate
teotava (infamante et afflictive) karis-
tusega. Abielu lahutamise aluseks on
siis küll rohkem kuritegu, mille eest on
karistatud, kui karistamine.

Belgpool nimetatud, seaduses ära-
tähendatud asjaolud, mille puhul abi-
elu lahutamise võimalik, võivad kao-
tada võime olla abielu lahutamise alu-
seks järgmiste asjaolude tõttu: igane-
mine, andeksandmine, nõusolek,
teise abikaasa vastav eksimine. ^③

Prantsusmaa seaduste järele ei ole
abielu lahutamise aluseks äratähes-
datud asjaoludel eelilist iganemist,
vaid nende iganemise suhtes on man-
vad üldised määrused iganemise
kohta.

Õigus abielu lahutamist nõuda
kustub Code Civil art. 244 järele ära-
leppimise tõttu, kuid asjaolud, mis
andeksantud, võivad esitatud saada

^③ Traité Élémentaire de Droit Civil par M. Planiol. Tome I - ltr. 384.
Dalloz. Code Civil - ltr. 111.

toetuseks abielu lahutamise nõudmisele, mis esitatud teiste asjaolude alusel.

Prantsusmaa seadustes ei ole äratähele- tud, et nõusolek asjaoluga, mis võiks olla abielu lahutamise aluseks, võtab õiguse selle asjaolu puhul abielu lahutamist nõuda, küll aga on see põhimõte tunnustamist leidnud kohtu praktikas.

Samuti ei ole seadustes ära tähele pandud, kas abikaas, kes õigustatud abielu lahutamist nõudma seaduses abielu lahutamise aluseks ettenähtud asjaolu põhjal, selle õiguse kaotab ehk ei, selle tõttu, et ta ise vms. tavalt süüdi on. Tegelikult on maxime süüdi abikaasa süüdi olemine asjaolus, mis võib seaduse järel olla abielu lahutamise aluseks, õigustab ainult teist abikaasat ka ainult poolt esinema abielu lahutamise nõudmisega. Kuid siiski, abielu lahutus nõudva abikaasa halb ümberkäimine teise abikaasaga (*excès, sévices, injures*) võib olla põhjuseks abielu lahutamise nõudmis tagasi lükkamiseks. Ka ei või abikaas, kes ise kohtulikult

koristatud, nõuda abielu lahutamist sel alusel, et teine abikaas kohtulikult koristatud on.

Abielu lahutamise korid. ^⑥

Abielu lahutamise asjad alluvad ainult tsiviilkohtutele (*tribunaux civils*). Seadus ei sisalda erimäärsi kohtu äramääramiseks, millele allub üksik abielu lahutamise asi; üldiste seaduse määruste järel alluvad abielu lahutamise asjad kohtutele koostya abikaasa elukoha järel (art. 59, al. 1 C. proc. civ.) ja kui koostya abikaasa elukoht ei ole teada, siis tema viimase teadaoleva elukoha järel.

Abielu lahutamise nõudmisega esinema on õigustatud ainult abikaasad, mees ja naine ühel määral. Alaealisel abikaasal on abielu lahutamise asja algatamisel ja ajamisel samasugused õigused kui täisealisel abikaasal. Tegelikult on alaealiseks abikaasaks harilikult naine, ja temal on samasugused õi-

^⑥ Traité Élémentaire de Droit Civil par M. Planiol. Tome I - lhr. 377. Dalloz. Code Civil - lhr. 104.

gused esineda abielu lahutamise nõudmisega, kui tema uehel. Abikaasad, kellele kohtus kohtuliku nõuandja (conseil judiciaire) on määratud, võivad esineda kohtus, ka abielu lahutamise asjus, olgu kaebajana, olgu kaebealusena, ainult oma nõuandja nõusolekul. Keeldub nõuandja ilma põhjusega oma nõusolekut andmast, võib abikaas, kes kohtus esineda soovib, paluda selleks juhuseks (ad hoc) uue kohtuliku nõuandja määramist. Kui abikaas on tegu võimeetu kohtu poolt määratud vangistuse tõttu, võib esineda abielu lahutamise nõudmisega tema eestkostja (tuteur) tema nõudmisel ja nõusolekul (C.C. art. 234). Kui sarnase abikaasa vastu abielu lahutamise nõudmine esitatakse, siis esitab seda abikaasat tema eestkostja (C.C. art. 234). Vaimuhaige abikaas, kes ei oma tegu võimet, ei või abielu lahutamise nõudmisega esineda, ega või seda ka mitte tema eestkostja; kui aga sarnase abikaasa vastu abielu lahutamise nõudmine esitatakse, siis esitab seda abikaasat tema eestkostja. Sureb üks abikaasadeist enne kui koha-

tu otsus tema abielu lahutamise kohta on lõpulikult seaduse jõusse astunud, siis lõpetatakse see asi ära (C.C. art. 244).

Kui üks abikaas esineb abielu lahutamise nõudmisega, võib teine esineda samasuguse vastunõudmisega. Abielu lahutamise palve võib protsessi jooksul igal ajal abielulise kooselamise lahutamise palves ümbermuudetud saada.

Abielu lahutamise palve peab kaebaja abikaasa poolt isiklikult kohtu presidentidele (le président du tribunal) ehk sellele määratud kohtunikule esitatud saama (C.C. art. 234). Juhusel, kui abielu lahutust nõudja abikaas on vangistuse tõttu takistatud ilmumises, võib kohtu president teda lasta oma juure tuua. Kui abielu lahutamist nõudja abikaas on täiesti takistatud ilmumises, nii haiguse tõttu, on kohtu president kohtukirjutaja (greffier) saatel kohustatud tema juure minema, ehk kui see kaugel maa tõttu võimatu, siis peab kohtu president paluma kedagi oma ametivendadest, kes abielu lahutamist palujale ligemal asub, seda teha (C.C. art. 234.)

Abielu lahutamise palves peavad äratähendatud olema asjaolud, mille põhjal abielu lahutamist nõutakse. Palves äratähendamatuid asjaolud võivad pärast esitatud saada ainult siis, kui nad ühenduse on palves äratähendatutega, muidu mitte.

Kohe abielu lahutamise palve vastu võtmisel peab kohtu president katsuma võimalust mööda palujat teada palvest lahkumisele viia, ja ainult, kui see tal korda ei ole läinud, annab ta asjale käigu (C.C. art. 235). Asjale käiku andes määrab kohtu esimees kindlaks aja, mil mõlemad abikaasad teava juure lepituskatseks ilmuma peavad, ja teatab sellest kostjale (C.C. art. 235, 237). Kui ühel abikaasast võimatu ilmneda, lepituskatseks kohtu esimehe juure, võib lepituskatse kohaks ka mõni teine koht määratud saada, ehk kui see teistki võimatu, kostjale üle kuulatud saada eraldi (C.C. art. 238). Abikaasad peavad ilmnema lepituskatseks isiklikult ja neil ei ole lubatud endaga nõuandjaid ligi tuua (l'art. 877 C. proc. civ.). Volimise võib ainult esine-

da, eriti selleks antud volituse alusel, selleks, et igasugusest lepituskatsest lahti võelda. Kui kohtu esimehel lepituskatse puhul korda ei ole läinud abikaasaid lepitada, kuid ta siiski lootust sellepöäle kaotanud ei ole, võib ta abikaasaid uuel ühes korral lepituskatseks kutsuda, kuid see teistkordne lepituskatse peetakset lerduma mitte hiljem kui 20 päeva jooksul pääle esimest lepituskatset ja ei või enam korratud saada (C.C. art. 238). Kui lepituskatse on olnud tagajärjeta, konstateerib kohtu esimees tagajärjetust, ehk poolte mitteilumist ja annab luba abielu lahutamist nõudvale abikaasale kostja abikaasa kohtusse kutsumiseks, missegust luba 20 päeva jooksul tarvitada tuleb.

Kohtu istungid abielu lahutamise asjus on lahtised, kuid kohtul on õigus ja teatud juhustel kohustus neid kindluseks muuta (C.C. art. 239). Asjaarutamine käiku ajalehtedes avaldada on keelatud trakvi ähvardusel (C.C. art. 239).

Abielu lahutamise asjad sooruvad

arutatud harilikus korras, kus juures ära kuulatud saab ka n.n. „le ministère public“ (C.C. art. 239).

Kohtu kutse abielu lahutamise asjus saadetakse kostjale isiklikult kätte. Kui seda tehtud ei ole ja kostja ei ole kohtusse ilmunud, võib kohus enne otsuse tegemist avaliku kuulutamisega ajalehtedes kostjale teatada tema vastu tõetead nõudmisest (C.C. art. 247).

Asjaolusid, milledele abielu lahutamise nõudmine põhjendatud, on lubatud tõendada kõikide abinõudega. Tunnistajate ülekuulamine tähnis harilikus korra järel (C.C. art. 245, C. proc. civ. art. 252 et suivants). Tunnistajatena võivad ülekuulatud saada ka abikaasade vanemad ja teenijad, kuid tunnistajatena ei või ülekuulatud saada lapsed. Täendusteks võivad olla ka dokumendid, ka erakirjad võivad olla täendusteks, kui nad mitte seadusevastasel teel ei ole saadud selle kätte, kes neid täendustena esitab. Tõieliste täendustena ei või aga mitte arvestatud saada kostja abikaasa ülestunnistamis-

sed või õigekstunnistamised.

Kui asja arutamine on lõppenud ja ainult veel otsus teha on, võib kohus selle otsuse tegemise edasi lükata, mitte kauemaks külle, kui kuue kuu pääle. Selle aja möödumisel, kui abikaasad ära leppinud ei ole, on kumbagil neist õigus otsuse kuulutamist nõuda, mis siis viivitama tahtmisel peab. Samane edasilükkamine ei ole ainult mitte lubatud abielu lahutamise puhul sel alusel, et üks abikaasast on kohtulikult karistatud (C.C. art. 246).

Tagaselja tehtud kohtu otsusest teatatakse pooltele isiklikult kohtukäskjale lähi (parhuissier). Kui kohtu otsuse teatamine ei ole sündinud isiklikult abikaasale, määrab kohtu enimes, vastava palve pääle, et väljavõttes kohtu otsusest saaks ajalehtedes kuulutatud. Samuti teatatakse avalikkusele tehtud abielu lahutamise otsusest vastavate teadaannete väljapanemisega tsiviil- ja kommerskohtutes, notaariuste ja n.n. „avoués“ kontorites (C.C. art. 250).

Kui kohtu otsus on teatatud abikaasa

sale iirikult, on n. n. „opposition“ lubatud ühe kuu jooksul, vastasel korral kolme kuu jooksul, arvates kohtu otsuse avalikust kuulutamisest. Nii appellatsioon kui kassatsioon on lubatud abielu lahutamise otsuse puhul harilikult korra järel. Mikavaa kui tähtajad „opposition“ tarvis, appellatsioon ja kassatsioon tarvis ei ole mõeldumised, ei astu abielu lahutamise otsuse seaduse jõusse. Abielu loetakse lahutatuks päevast, mil vastav kohtu otsus seaduse jõusse astub. Abikaasade varanduslike vahetõrgetes omavahel on abielu lahutamise otsuse maksu abielu lahutamise palvelohtu päevast, kolmandate iirikute vahetu-abielu lahutamise otsuse registreerimisest perekonnaseisu raamatutes.

Abielu lahutamise otsus tuleb äratähelepanu perekonnaseisu raamatutes (le registre de l'état civil) sääl samas, kus käesoleva abielu sõlmimine ära tähendatud on (C.C. art. 251). Kui abielu sõlmimine on siindinud väljamaal, tuleb märkus abielu lahutamisest teha pe-

rekonnaseisu raamatutes sääl kohas, kus abikaasade viimane elukoht on olnud (C.C. art. 251). Abielu lahutamise äratähelepanu perekonnaseisu raamatutes tähendab selle abikaasa, kes nõudis abielu lahutamist, „avoué“ hooli ja vastutusest; kui nimetatud abikaasa „avoué“ seda ei tee, võib teise abikaasa „avoué“ selle tegemist nõuda. Ametnik, kes perekonnaseisu raamatuid peab, peab tegema märkuse abielu lahutamisekest viie päeva jooksul, päält vastava teadaande saamist.

Kohe, abielu lahutamise palvelohtu võtmisel ja asjale kõike andes, võib kohtunik lubada abielu lahutamist nõudvale abikaasale teisest abikaasast lahus elada, iiktlasi äramäärates, kui ta lahuselamist lubab abielunaisele, tema elukoha (C.C. art. 236). Abielunaine peab elama temale määratud elukohas, sest vastasel korral võib tema mees temale alimentide maksimisest loobuda ja kui naine abielu lahutamise nõudmisega esinenud on, siis selle nõudmise tihistamisest paluda. (C.C. art. 241).

lepitus katse nurjaminekul võib kohtumise järele määrusi anda: abielu lahutamist nõudva abikaasa ellukohale kohta, laste ülalpidamise suhtes, varanduse suhtes, alimentide maksmise suhtes, kui nende maksmist nõutud on (C.C. art. 238). Kui abielu lahutamist nõudev abikaasa peale lepituskatse ebaõnnestumist teuale abielu lahutamise nõudmise uuesti esitamiseks antud aja jooksul selle nõudmisega esinenud ei ole, kaotavad kohtu poolt tehtud esialgsed määrused oma jõu. Kui asja arutamine kohtus on alganud, võib kohtus tehtud esialgseid määrusi muuta ja ka uusi anda.

Mõlemad abikaasad võivad oma varanduse kaitses tarvilikud abinõud tarvitusele võtta, ka asjade kinnipitseerimist nõuda (C.C. art. 242). Kinnipitseeritud asjad võivad lahti pitseeritud saada ja pärast inventariseerimist ja hindamist ühele abikaasadele hoolde alla antud saada (C.C. art. 242). Pärast seda, kui abielumees kohtu kaudu lepituskatseks on saanud, on kõik tema määrused abikaasadele ühise varanduse, kui ka liikumata varanduse suhtes tühiised, kui need naise kahjuks on tehtud (C.C. art. 243).

XIV ptk.

Abielu lahutamise alused ja kord
Saksamaal.

Tarvitatud allikad ja abinõud:

Sv. Staudingers Kommentar zum
Bürgerlichen Gesetzbuch und dem Einführungsgesetze. IV. Band. Familienrecht. Teil §§ 1297-1588.

erläutert von Dr. Th. Engelmann.

München, Berlin, Leipzig 1913.

Zivilprozessordnung und Gerichtsverfassungsgesetz
begonnen von Dr. R. Sydow, fortgeführt von L. Busch
jetzt zugleich mit A. Busch. Berlin 1913.

Das Bürgerliche Recht des Deutschen Reichs und
Preussens von Dr. H. Dernburg.

IV. Band. Deutsches Familienrecht von Dr. H.
Dernburg. Halle a. S. 1908.

Lehrbuch des Bürgerlichen Rechts
von Josef Kohler.
Berlin 1915.

Der Reichs-Civilprozess von Dr. H. Fitting

Berlin 1917.

Deutsches Zivilprozessrecht von Dr. W. Kisch.

Berlin 1922.

Lehrbuch der deutschen Rechtsgeschichte
von R. Schröder, fortgeführt von E. Fr. v. Künzberg.

Berlin und Leipzig 1922.

Lehrbuch des katholischen und evangelischen
Kirchenrechts von E. Friedberg.

Leipzig 1909.

А. У. Заповокин. Къво семукаро упаво.

Одесса 1902.

Traité de Droit Civil Comparé

par E. Roguin

Le Mariage.

Paris 1904.

Ajalooline ülevaade.^①

Vana germaanilise õiguse järelle oli abielu lahutamise lubatud, peaaegali kult kiill abielu-
hetaktmisel. Rooma-katoliiku kiriku mõjule peaa-
mikul ja kirikuõiguse maksvusele saadmisel suat
abielu lahutamataks, sest kiriku õiguse järelle on
abielu lahutamata. Abielu lahutamist lubavad
jälle uue reformeerijad, alguisel küll ainult abi-
elurikkumise juhusel. Selle abielu lahutamise
alusega seltsivad ajajooksul ka teised; eestkätt
leiab abielu lahutamise alusega tunnusta-
mist kirikatlik mahajätmine. Neil ajaolu-
del, mis tunnustatud abielu lahutamise alu-
sena, võib abielu lahutatud saada kohtu
poolt. Pääle kohtu, millele allusid abielu
lahutamise asjad, omas ka maa härra (Land-
esherr) õiguse abielusid lahutada oma ära käge-

^① Lehrbuch der Deutschen Rechtsgeschichte von R. Schröder
-lkr. 71, 336.

Lehrbuch des katholischen und evangelischen Kirchen-
rechts von E. Friedberg - lkr. 505.

Deutsches Familienrecht von H. Dernburg - lkr. 81.

I. v. Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen
Gesetzbuch. IV Band Familienrecht. I Teil - lkr. 644.

А. У. Заповокин. Къво семукаро упаво - lkr. 65.

mise järel.

Valgustusaja mõtetarkuse mõjul 18. aasta sajal, mille järel oli abielu ainult lihtne leping, sai eriti Preisimaal võrdlemisi suus abielu lahutamise vabadus maksma. Abielu lahutamise oli lubatud väga mitmesugustel alustel, ka abikaasade vastastikusel kokku leppel ja ka, kui üks abikaasa teise vastu ülesseamata vastikust tundis. Abielu lahutamise vabadus oli kitsendatud aga sellega, et süüdlane pool abielu lahutamisel teise poole kasuss raskeid majanduslisi kahjuri pidi kandma. See abielu lahutamise vabadus Preisimaal sai märksa piiratud „Bürgerliches Gesetzbuch“ maksma hakkamisega, mis on mauser kõigis Saksamaa osades. „Bürgerliches Gesetzbuch“ põhjal ei ole võimalik abielu lahutada, ei poolte vastastikusel kokku leppel, ega kui üks abielu pooltest teise vastu ülesseamatu vastikust tunnet, vaid ainult teatud, seaduses äratähelestatud juhtudel, missuguste arv, võrreldes endistega Preisimaal maksva seaduse järel, märksa piiratud on.

Abielu lahutamise alused.^②

„Bürgerliches Gesetzbuch“ põhjal on abielu lahutamine lubatud seaduses äratähelestatud alustel (B. G. B. § 1564) kusjuures abielumehe ja abielunaise õigused võrdsed on.

„Bürgerliches Gesetzbuch“ asub põhimõttel, et abielu lahutamine on lubatud ühe abikaasa raske eksimise puhul abielu kokkustuste vastu. Väljavõtteks sellest on seaduses abielu lahutamise alusena äratähelestatud ühe abikaasa vaimuhaigus, kuid mõned autorid eitavad seda, et siin väljavõttega tegemist on ja loevad vaimuhaigust võrdseks surmale.

Abielu lahutamise alustest on seaduses eriti äratähelestatud: abielurikkumine (Ehebruch), bigaamia (Bigamie), loomuvastased pahed (widernatürliche Unzucht) [B. G. B. § 1565]; kuritahtlik mapajätmine (böswillige Verlassung) [B. G. B. § 1567]; kavatsusliku võtta (Trachten nach dem Leben) [B. G. B. § 1566]; taores ümberkäimine (grobe Mißhandlung), kõlvatu ehk aetu eluviis (ehrlöser oder unsittliches Verhalten) [B. G. B. § 1568], vaimuhaig-

② 1. v. Staudingers Kommentar zum Bürg. Gesetzbuch, IV Band Familienrecht, I Teil - ltk. 691.
Deutsches Familienrecht von H. Dernburg - ltk. 84.
Lehrbuch des Bürgerlichen Rechts von J. Kohler III Teil - ltk. 131.
A. U. Zeropovskii. Rypere eeueü kazo upabe - ltk. 74.

gus (Geisteskrankheit) [B.G.B. § 1567], nende eriti
 äratäheleatavad abielu lahutamise aluste kõrval
 esineb ka üldine abielu lahutamise alus, sest
 „Bürgerliches Gesetzbuch“ § 1568 põhjal võib abielu
 lahutatud saada, „kui üks abikaasa narkoosi
 eksimistega abielu kokkustuste vastu on siinidi
 abielu vahetavalt nii suurel määral rikkumises,
 et teise abikaasa poolt abielu jätkumist enam
 loota ei või.“

Neist seaduses äratäheleatavad abielu lahuta-
 mise alustest esinevad absoluutsete abielu lahuta-
 mise alustena: abielurikkumine, bigaamia, loo-
 murastased pahed, karatus elu võtta, kuritaht-
 lik mahajätmine - ja relatiivsete abielu lahuta-
 mise alustena: toores ümberkäimine, kõlvatu ehk
 autu eluviis, üldine alus. Kas vaimuhaigus
 esineb absoluutse ehk relatiivse abielu lahutamise
 alusena, selle üle lähevad arvamusel lahku,
 kuid tegelikult ei ole sel küsimusel tähtsust.

„Bürgerliches Gesetzbuch“ § 1565 põhjal
 võib üks abikaasa nõuda abielu lahutamist, kui
 teine abikaasa abielu rikkunud on. Abielu rikku-
 mise all mõistetakse abikaasa sugulist kokkule-
 mist kellegi teisest loost isikuga peale oma abikaasa.
 Abielurikkumisenä arvestatakse ainult

teadlikult nõuda soovitud tegu, mis siinidiuud
 käesoleva abielu kestvusel. Abielurikkumisele
 võrdselt loetakse muhtlusseaduse järel karista-
 tavaid (Strafgesetzbuch §§ 174, 175) bigaamiat
 ja loomurastaseid pahesi. Bigaamia all mõis-
 tetakse seda, kui abikaasa astub uude seadusliku
 abielu sel ajal, mil ta seaduslikus abielus on
 oma esimese abikaasaga. Loomurastaste pahede
 all mõistetakse sugulist läbikäimist meesterah-
 vate vahel, ka inimeste ja loomade vahel.

„Bürgerliches Gesetzbuch“ § 1567 põhjal on abielu
 lahutamise alusena kuritahtlik mahajätmine.
 Seadus teeb vahet mahajätmise sõna otsekohe-
 möttes, n. n. desertiironi ja mahajätmise sõna
 kaudses mõttes, n. n. quasi-desertiironi vahel.

Mahajätmine sõna otsekohe-
 möttes on siis, kui üks abikaasast ära on läinud teadmata
 kuhu, ehk kohta, kuhu kohta võimudel võima-
 lik ei ole temale harilikul teel kohta kutsutä-
 te toimetada, vaid kohus teda avalikult välja kate-
 sumra peab, ja sarnane äraolek aasta kestnud
 on. Nimetatud juhusel võib mahajäetud abikaasa
 abielu lahutamise nõudmisega esineda, kuid
 kui ülemal pool kirjeldatud sisunõude suusõna-
 lise asjaarutamise lõpuks kohtus, millele järg-

naks otsus, enam olemas ei ole, siis ei ole abielu lahutamise selle nõudmise pääle mitte enam võimalik, sest siis ei ole enam tegemist desertsiooni juhusega, vaid quasi-desertsiooni juhusega. See juhus, s. o. mahajätmine sõno kaudses mõttes, on olemas, kui äraläinud abikaasa asukoht teada on ja kohtu võimudel võimalik on tehaole harrilikul teel kohtu kutsut kätte toimetada. Nimekatud juhusel võib mahajäetud abikaasa abielu lahutamist nõuda alles siis, kui ta enne abielulise kooselamise järeleseedmist on nõudnud, kohus selle nõudmise vastava otsusega on rahuldanud, kuid teine abikaasa aasta jooksul seda otsust keeratahtlikult, vastu nõudja abikaasa tahtmist, täitnud ei ole. Õigus abielu lahutamist nõuda käesoleval juhusel ei lähe ka siis mitte kaduma, kui teine abikaasa protsessi ajal nõusolekut avaldab abielulist kooselamist jälle järeleseedada. Mahajätmist võib ka selles näha, kui üks abikaasa keeldus teist enda juure elama võtmast. Mahajätmine ei ole aga abielu lahutamise alusena, kui üks abikaasadest on põgenenud, et kohtu poolt temale määratud karistuse kandmisest peaseda.

„Bürgerliches Gesetzbuch“ § 1566 põhjal võib abikaasa abielu lahutamist nõuda, kui teine abikaasa temalt elu korvatselt võtta.

„Bürgerliches Gesetzbuch“ § 1568 põhjal võib abikaasa nõuda abielu lahutamist, kui teine abikaasa raske eksituse tõttu abielu kohustuste vastu või aultu ehk kõlvatu ülespidamise tõttu on süüdi abieluvahetkoma ni suurel määral rikkumises, et teine abikaasa poolt abielu jätkamist mitte enam oodata ei või. Raskeks eksimiseks abielukohustuste vastu loetakse ka toorest ümberkäimist.

Toore ümberkäimise all mõistetakse igatugust terveise rikkumist või kehalise valu sünnitamist, muu seas ka suguhaiguse teadlikku edasiandmist; ka ähvardused võivad selles mõttes olla abielu lahutamise alusena.

Kõlvatu ülespidamine on sarnane, mis ei vasta keskmisele kõlbuse mõistele, aultu — mis ei vasta keskmisele au mõistele. Aultu on pea ikka ka kõlvatu, kõlvatu samal ajal aultu. Aultu ehk kõlvatu ülespidamise all mõistetakse ka aultu as tegeva kuriteo ehk seadusest ülestunnise kordasaatmist; abielu lahutamise alusena on sel puhul küll kuriteo kordasaatmine,

mitte selle eest karistamine. Kõlvatu ehk aietu
ülespidamise all mõistetakse ka: joomisele an-
dumist, pillamisele andumist.

Pääle staduses abielu lahutamise alusteks
eriti ära tähtendatud asjaolude, võib abielu la-
hutatud saada "Bürgerliches Gesetzbuch" § 1568
põhjal ka, nagu ülimal pool tähtendatud, kui
üks abikaasa raske eksituse tõttu abielu ko-
hustuste vastu on süüdi abielu vabekorras ki-
suvel määral rikkumises, et teise abikaasa-
sa poolt abielu edasijatkamist mitte enam
oodata ei või. Raske eksimine abielu kohus-
tuste vastu loetakse tihti aietuks ja kõlvatus-
tegevüisiks, mis on abielu lahutamise aluseks
sama § 1568 põhjal, ja ka ümberpöörduvalt.
Kui asjaolud, mis keelavad endast raskest
eksimist abielu kohustuste vastu, on leidnud
arvestamist: ühe abikaasa põhjuseta keeldu-
mine teisega suguliselt läikäia, kui ka tea-
tud asjaoludel sigitamise takistamine, impo-
tentsus oma süü läbi, hingeliselt haavamine
(Beleidigung), ülespidamise mitte andmine
ehk teistsuguste majanduslike kohustuste
vastu eksimine.

"Bürgerliches Gesetzbuch" § 1569 põhjal

voib abikaas nõuda abielu lahutamist, kui tei-
ne abikaas on jäänud vaimuhaigeks, teine
vaimuhaigus abielu ajal vähemalt kolm aas-
tat on kestnud ja sarnase kuju omandanud,
et igasugune vaimline läikäimine abikaas-
sade vahel võimatu on, ja igasugune lootus
paranemise pääb puudub.

Edelpool nimetatud, staduses äratähende-
tud asjaoludest, mille puhul abielu lahuta-
mine võimalik, väivad mõned asjaolud kas-
tada võime olla abielu lahutamise aluseks
järgmiste asjaolude tõttu: iganemine, andeks-
andmine, nõusolek. ^③

"Bürgerliches Gesetzbuch" § 1571 põhjal kustub
õigus abielu lahutamist nõuda järgmiste as-
jaolude puhul (äratähendatud Bürgerliches Ge-
setzbuch" §§ 1565 - 1568): mahajätmine, abi-
elurikkumine, katse elu võtta, julm ümberkäi-
mine, aietu ehk kõlblusetu ülevalpidamine, ras-
ke eksimine abielu kohustuste vastu — kuu-
kuu jooksul, arvates ajast, mil abielu lahuta-

③ J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetz-
buch. IV Band. Familienrecht. I Teil - lhn. 657, 681 ja edasi.
Deutsches Familienrecht von H. Dernburg - lhn. 94.

mise põhjus nõudjale teatavaks sai, igalahes aga kümne aasta pärast, arvates abielu lahutamise põhjuse tekkimisest.

Iganemise aja jooksmine on seotud teatud eri määrustega. Iganemise aeg ei jookse niikaua kui abielulist kooselamist ei ole. Kuid sel juhul hakkab iganemise aeg jooksuma, niipea kui üks abikaas teisele ettepaneku teeb, kas abielu lahutamise nõudmisega esineda, ehk abielulist kooselamist uuesti alata. Iganemise aeg ei jookse, kui on esitatud abielu lahutamise palve. Abielu lahutamise palve esitamisele võrdub oma mõju suhtes iganemise pääl kutse lepituskatseks; lepituskatse kaotab oma mõju, kui abielu lahutamise nõudmisele õigustatud abikaas lepituskatseks ei ilmu, ehk kui ta kolme kuu jooksul pääl lepitusajajamise lõppemist abielu lahutamise nõudmisega esinenud ei ole. Tagasi-lükatud ehk tagasi võetud abielu lahutamise nõudmised ei mõju iganemise aja pääl. Iganemise aja arvamisel ei võeta arvesse aega, mil abielu lahutamise nõudmise esitamine võimatu on, kas vabaja tõttu

mõistmises, ehk ülima jõu (vis major) avalduse tõttu, ehk kaebamiseks õigustatud abikaasal sellekohane teguvõime puudub.

Abielu lahutamise põhjus, mis juba iganenud, võib esitatud saada abielu lahutamise protsessi jooksul siis, kui käesoleva abielu lahutamise nõudmise esitamisel see põhjus veel mitte iganenud ei olnud. "Bürgerliches Gesetzbuch" § 1572 alusel.

"Bürgerliches Gesetzbuch" § 1570 põhjal kustus õigus abielu lahutamist nõuda samade ülevaalknimetatud asjaolude puhul, andeksandmise tõttu.

"Bürgerliches Gesetzbuch" § 1565 põhjal ei ole abikaas õigustatud abielu lahutamist nõudma, kui teine abikaas abielu on rikkunud ehk süüdi on teatud kõlblustu tegudes, kui ta, s.o. abielu lahutamist nõudja abikaas, sellega nõus oli, ehk ise sellest osa võttis. Keid õigus abielu lahutamist nõuda ei kustu mitte asjaolul, et ehk nõudja abikaas ise sarnasteks tegudeks põhjust andis. Samuti ei võta õigust abielu lahutamist nõuda järgmistest asjaolude puhul (mis äratähendatud "Bürgerliches Gesetzbuch" § 1568): raske esimine

abiele kohustuste vastu, toores ümberkäimine, kõll-
lusetu või autu rüleva pidamine, et ehk abi-
elu lahutust nõudja abikaasa ise sarnaste
tegudeks põhjust andis, küll aga pehmenes
see asjaolu teise abikaasa süüd.

Ka ei kaota õigest abielu lahutamist
nõuda abikaasa, kes ise süüdi asjaolus, mis
seaduse järel võib olla abielu lahutamise
aluseks; see tähendab, n. n. kompensatsioon
ei ole siin lubatud.

Abielu lahutamise kord. ⁽⁴⁾

Saksamaal alluvad abielu lahutamise asjad
(Ehescheidungssachen) [Z. P. O. § 606] esimese ast-
me kohtuna maakohutule (Landgericht) abielu-
mehe elukoha järel, vaatamata selle pääle
kas abielumees on tud jehusel kaalaja või
kaalbealune on. Kui Saksa riigi kodakondsuses
kuuluv abielumees asub väljamaal, siis allub
tema abielu lahutamise asi kohtule tema vii-
mase elukoha järel siemaal. Kui sarnast

⁽⁴⁾ Zivilprozessordnung von Dr. K. Sydow. - lkn. 675.
Der Reichs-Civilprozess von Dr. H. Fitting - lkn. 499.
Deutsches Zivilprozessrecht von Dr. W. Kisch - lkn. 92

ei ole, siis loelakse sarnaselt: kui abielu-
mees kuulub mõne osariigi alla, siis selle
osariigi pealinn, kui ei kuulu, siis Saksa
riigi pealinn - Berliin. Kui abielumehe
elukoh on teadmata, siis allub asi tema
viimase teadaoleva elukoha järel. Samad
määrused abielu lahutamise asjade allu-
vuse kohta on maksivad, kui abielumees on
kaotanud Saksa riigi kodakondsuse, abie-
lunaine aga selle alahoidnud, või kui mõ-
lemad abikaasad Saksa riigi kodakondsuse
kaotanud on, abielumees aga veel ühegi tei-
se riigi kodakondsust omandanud ei ole.
Kui kumbki abikaasa Saksa riigi kodakonds-
susse ei kuulu, võib nende abielu lahutamise
asi Saksa riigi kohtutes arutatud saada ai-
nult siis, kui see asi Saksa riigi kohtule
allub ka selle riigi seaduste järel, mille
kodakondsusse abielumees kuulub. Kui
mõlemad abikaasad kuuluvad Saksa
riigi kodakondsusesse, abielumehe elukoht
aga väljamaal, ja väljamaa kohus
abielu lahutamise asjus abielunaise nõuda-
misel otsuse teinud, siis leiab see otsus
Saksa riigis tunnustamist, kui sarnaste

kohtu otsuste vastastikune tunnustamine kindlustatud on (Z. P. O. § 328).

Ka need abikaasad, kelle teguvõime on piiratud, kas alaealsuse tõttu (B. G. B. § 106) ehk keelestõrjumise all vaimunõrkuse, pillamise, joomise tõttu (B. G. B. § 114), omavad abielu lahutamise asjus täielise teguvõime. Abikaasa nimel, kes täiesti teguvõimetu, nii vaimuhaiguse tõttu (B. G. B. § 104) ajab abielu lahutamise asju tema seaduslik esitaja. Seeid seaduslik esitaja tarvitab abielu lahutamise asja algatamises eestkostmiskohtu (Vormundschaftsgericht) sellekohast nõusolekut.

Kaebaja abikaasa volinikul peab abielu lahutamise asja ajamiseks erivolitus käesoleva asja ajamiseks olema (Z. P. O. § 613).

Kui üks abikaasast sureb enne kui kohtu otsus nende abielu lahutamise kohta seaduse jõusse on astunud, loetakse see abielu lahutamise asi lõpetatuks (Z. P. O. § 628).

Abielu lahutamise nõudmist on lubatud ühendada ühiselt asjaarutamiseks vastava vastu kaebusega, niisama ka abielu tühistamise nõudmisega ja abielulise kooselamise uuesti algamise nõudmisega, mitte

aga teist suguste nõudmistega (Z. P. O. § 615).

Abielu lahutamise palve võib kohtus arutusele tulla alles pärast selle, kui seadusega ette kirjutatud lepituskatse aset on leidnud (Z. P. O. § 608). Lepituskatse võib ainult siis ärajäädä, kui kahealune väljamaal, või teadmata kus kohal üllib, ehk kui mõni muu, kaebajast mitte olenev takistus ees on, ehk kui lepituskatse asjatus kindlasti ette näha on. Kas sarnased alused lepituskatse ärajätmiseks olemas on, seda otsustab kohus, kellele käesolev abielu lahutamise asi allub (Z. P. O. § 611). Lepituskatse peab aset leidma mitte selle maakohtu (Landgericht) ees, millele käesolev abielu lahutamise asi allub, vaid ametkohtu (Amtsgericht) ees, millele see asi lepituskatse suhtes sama korra järele allub kui maakohule, ja mis suguse kohtu juures siis kaebaja abikaasa lepituskatse termiini määramist peab paluma (Z. P. O. § 609). Kutsu ilmuda lepituskatseks saadetakse pooltele kohtu poolt. Pooled peavad ilmuma isiklikult; advokaatide ja teist suguste nõuandjate kaasatoomine võib ära keelatud saada. Ilmut ainult kaebaja, mitte aga kostja, siis loetakse lepituskatse ebaõnnestunuks joo vad mõlemad pooled

ära, ehk ka ainult kaebaja, siis peab kaebaja
 uue lepituskatse termiini määramist paluma.
 (Z. P. O. § 610). Ka maakohus (Landgericht) võib
 katsuda omalt poolt (Z. P. O. § 296) pooli lepi-
 tada, ehk kui ta arvab selle võimalu olevat,
 siis lepituskatse ära jätta.

Kohtu istungid abielu lahutamise asjus või-
 vad kinniseks kuulutatud saada, kui üks
 pooltest seda nõuab, või kui kohus selle tarvi-
 liku arvab olevat (Gerichtsverfassungsgesetz
 §§ 171, 173).

Abielu lahutamise asjus võib kohus arvesse
 võtta asjaolusid, mis poolte poolt esitatud ei
 ole ja ka tõendusid koguda oma äranägemise
 järel (Z. P. O. § 622). Samuti võib kohus abielu
 lahutamise asjus, kui ta seda tarvilikeks peab
 asja selgitamiseks ehk poolte lepitamiseks,
 nõuda poolte ilmunmist, ja isegi rahetrah-
 videga neid selliselt sundida (Z. P. O. § 614). Abi-
 elu lahutamise asjade arutamist võtab
 osa ka n. n. „Staatsanwalt“, mis pärast tea-
 male kõik termiimid teada antud saavad.
 Ta võib oma arvamist asja suhtes avaldada
 ja tõendusid ette tuua, kuid ainult niipalju,
 kui võrd need abielu alalhoidmise kasuks

täägivad (Z. P. O. § 607).

Abielu lahutamise asi võib, vastandiks tein-
 tele teiväl asjadele, arutamisele määratud saar-
 da ka hiljemalt kui kahe nädala pärast, ar-
 vates abielu lahutamise nõudmise esitamise
 ajast (Z. P. O. § 618). Kaebalusele tuleb kutse saar-
 ta igaks termiiniks, mis mitte tema juures ole-
 kul määratud ei ole, ja kui kaebalune suu-
 sõnalisele asja arutamisele ei ilmu, peab kaeb-
 aja uue termiini nõudma. Need määramised
 ei ole ainult siis mitte maksavad, kui kaebaluse-
 le kutsumine kohtusse avaliku kuulutusega on
 sündinud, ja ta ilmunud ei ole. (Z. P. O. § 618).
 Jääd kaebalune ka uuel termiini ära, siis
 lastakse kaebaja ühepoolsele asja arutamisele,
 tarvilik tõendus saab vastu võetud ja kohus
 otsustab oma äranägemise järel. Tehtud ot-
 rust ei loeta siis mitte tagaselja otsuseks, vaid
 laadilt kontradiktorseks (Z. P. O. § 618). Ei
 ilmu kaebaja asja arutamisele, loetakse
 palve tagasi võetuks (Z. P. O. § 635).

Kaebaja on õigustatud kuni viimase
 suusõnalise asja arutamise lõpuni igal
 ajal uusi, s. o. kaebuses mitte esitatud
 asjaolusid ette tooma (Z. P. O. § 614). Seda

võimalust peab kaebaja tarvitama, kui ta end tuleviku võimalike kahju eest tahab hoida, sest on abielu lahutamise palve tagasi lükkades, siis ei või uus sarnane palve mitte enam asjaoludel põhjendatud olla, mis eelmise asjaarutamise ajal esitatud olid, ehk esitatud oleks võinud saada. See maksab ka kaebaluse suhtes asjaolude kohta, mille peäle vastukaebtus põhjendatud oleks võinud saada. (Z.P.O. § 616).

Vastandiks üldisele tõenduste arvestamise korrale ei ole ülestunnistamisest abielu lahutamise asjus, ega ka õigeks tunnistamisest kohtule sunduslikud. Kohus ei ole ka mitte sunnitud asjaolusid, mis mitte ümberlükatud ei ole juba ainult sellepärast tõend, dokumenti, mille ehtsuse vastu ei ole väieldud, sellepärast ehtsana arvestama (Z.P.O. § 617). Üks pool ei või nõuda teiselt poolelt tõendavate dokumentide esitamist, ei või mõjuvalt vannet nõuda ehk ära jätta, loobuda tunnistajate ja asjatundjate vannutamisest. Kõigil neil juhustel on kohtul õigus oma äranägemise järel talitada,

kuid ainult siis, kui need asjaolud abielu lahutamise kasuks on; kui need asjaolud aga abielu alalhoidmise kasuks on, on kohus sunnitud nendega arvestama ja arvestamise suhtes on harilik kord maksus (Z.P.O. § 617).

Vaimuhaiguse puhul võib abielu lahutatud saada ainult pääle selle, kui kohus ühe ehk mitme asjatundja arvamine kaebaluse võimalise seisukorra kohta ära on kuulunud (Z.P.O. § 623).

Abielu lahutamise asja arutamine saab edasilükatud (Z.P.O. § 620), kui kaebaja abikaasa seda nõuab, või kui abielu lahutamise nõudmine põhjeneb asjaoludel, et üks abikaasa on end autul või kõlbusevastasel viisil ülevõlpidanud, või abielu kohustus tes teise abikaasa vastu raskelt eksinud (asjaolud, mis ära teinud abielu lahutamise alusena „Bürgerliches Gesetzbuch“ § 1568), siis võib kohus, kui ta oma äranägemise järel abikaasade leppimist võimalikuks peab, asjaarutamist edasilükata. Edasilükkamine võib sünnitada abielu lahutamise

asja arutamise ajal ainult üks nörd ja mitte kauemaks kui kaheks aastaks (Z. P. O. § 620).

Tehtud abielu lahutamise otsusest teatatakse pooltele ametlikult (Z. P. O. § 625). Abielu loetakse lahutatuks sellekohase kohtu otsuse seaduse jõusse astumisega (B. G. B. § 1564). Kohtu otsuses, väljaarvatud abielu lahutamise puhul ühe abikaasa soovikohase tõttu, peab äratähendatud olema, et kaebalune abielu lahutamises süüdi on. (B. G. B. § 1574). On kaebaluse esinenud vastukaebusega ja vastukaebus põhjendatud leitud, siis tulevad mõlemad abikaasad süüdi tunnustada (B. G. B. § 1574). Ka kui kaebalune vastukaebusega esinenud ei ole, tuleb kaebaja süüdi tunnustada kaebaluse nõudmisel, kui asjaolud olemas on, millede abil sel kaebalune abielu lahutamist aluse võinud nõuda, ehk kui tema õigus abielu lahutamist nõuda iganemise ehk andeksandmise tõttu kustunud oli, kuid ta õigustatud oli nõudma abielu lahutamist sel ajal kui sündis asjaolu, mille elusel kaebaja abielu lahutamist nõuab. (B. G. B. § 1574). Abielu lahutamise puhul abielurikkumise

tõttu tuleb kohtu otsuses ära tähendada isiku nime, kellega abielu on rikutud, kui see asja arutamisel avalikuks tuleb (Z. P. O. § 614). Ainult sel juhul on abielu rikkujatel võimalu omavahel alielluda (B. G. B. § 1302).

Kohe, kui abielu lahutamise nõudmisele kõin antud on, võib kohus vastava nõudmise pääle esialgse määramisega abikaasadele protsessi kestusel lahutamist lubada ja selleks ajaks nende vastastikkused kohustused ülespidamiskandmise suhtes täpselt ära määrata, kui ka laste ülespidamist korraldada. (Z. P. O. § 627).

XV ptk.

Abielu lahutamise alused ja kord
Eesti

Tarvitatud allikad ja abinõud:

W. Reimann. Eesti ajalugu
trüki korraldanud H. Sepp.
Tallinnas 1920.

A. Kaussberg. Eesti'sade etne ajalooline õigus.
Tartu 1920.

Geschichte des Liv-, Est-, und Curländischen Privat-
rechts. St. Petersburg 1862.

A. A. Kasso. Обзор Осузйского гражданскаго права.
Юрьевъ 1896.

Сводъ Гражданскихъ Узаконеній Губерній При-
балтійскихъ. изданіе неофициальное.
Составилъ Баронъ А. Нолькенъ.
Петроградъ 1915.

Сводъ Законовъ Россійской Имперіи.
Томъ XVI. Часть 1-3. Уставъ Гражданскаго
Судопроизводства. Изданіе 1914 г.

Сводъ Законовъ Россійской Имперіи.

Томъ XI 7. 1-3. Сводъ узаконеній и
установъ управления духовными званьями
иностранныхъ исповѣданій христіанскими
и иновѣрными. Изданіе 1896 г.

Уставъ Евангелическо-Лютеранской Церкви.

Gesetz für die evangelisch-lutherische Kirche in
Rußland mit Erläuterungen. Nichtoffizielle
Ausgabe von R. v. Freymann.
Reval 1901.

Riigi Teataja.

1922 a. №138 « abielu-seadus »

1923 a. nr. 33/34 « abielu-asjade kohtupidamise kord »

— " — " — « abielu-seaduse ja abielu-asjade
kohtupidamise kohta maksima-
lralemise seadus »

— " — " — « abielu-seaduse ja abielu-asjade kohtu-
pidamise kohta maksimaalralemise
seaduse muutmise seadus »

I Riigikogu protokollid.

8 istungjärk 1922 a.

Abielu seadus: I lugemisel vaata veerg 96-122

II - " - " - " - 416-433

669-671.

III - " - " - " - 696-706

Redaktsioon - " - 869-871.

Abielu-ajade

kohtupidamise korra I lugemisel - " - 123

II - " - " - " - 433-437.

Abielu-seaduse ja

abielu-ajade kohtu

pidamise korra maksma

panemise seadus I lugemisel - " - 123-124

II - " - " - " - 439-440,

796-797.

III - " - " - " - 850-851.

9 istungjärk 1923 a.

Abielu-ajade

kohtupidamise korra: II lugemisel - " - 473-476.

III - " - " - " - 593-596.

Redaktsioon - " - 1506-1507.

Abielu seaduse ja abielu

ajade kohtupidamise korra

maksmapanemise seadus. Redaktsioon - " - 685.

abielu seaduse ja abielu

ajade kohtupidamise korra

maksmapanemise seadus

muutmise seadus: I lugemisel vaata veerg 470-471.

II - " - " - " - 584.

III - " - " - " - 746-747.

Riigikohtu otsused ("Õiguse" liisa)

1924 aasta №13. Üldkogu 22 detsembril 1924 a.

Emilie Saare volimiku vamm. adv. Jaan Lauri

kaebtus Eesti Ap. Õiguse Kiriku Sinodi te

gevuse peale Aleksander Saare abielu la

hutamise asjus.

"Õigus" Juridiline Ajakiri.

1921 a. №4. Kriitika A. Krumberg. Esiisade enne ajalooline õigus.

1922 №2

lk. 40-46. J. Loo. Perekonna seis ja abielu seaduste seadus.

№7. J. Jaanson. Meie tsiviilõiguse puudustest

lk. 194-207. ja nende puuduste kõrvaldamisest.

- referaat õigusteadlastepäeval

Tartus 19 ja 20 aprillil 1922 a.

U. M. Тютрюмовъ. Гражданское право. Юрьевъ 1922.

U. M. Тютрюмовъ. Гражданскій процессъ. Юрьевъ 1925.

Ajalooline ülevaade.

On põhjust arvata, et eestlaste juures, enne ristiusu levimist, arvesse võttes vabadust sugulises läbikäimises üldse, mis sel ajal nii eestlaste kui ka nende naabrite-venelaste juures valitses, ja vanemaid aegadel nähtavasti peaaegu kõikide rahvaste juures valitsenud on, et ka abielu lahutamise suhtes sel ajal suur vabadus valitses, seda tõendavad ka hilisemad kombed sel alal.^①

Rooma-katoliku kiriku mõjule peasemisel eestlaste maal, sai abielu asjus maksma kiriku õigus ja kohtumõistmine neis asjus löms kiriku võimude kätte. Kiriku õiguse järelle oli abielu lahutamatu, kuid kiriku mõju ei ulatanud alguses ja ka kaua pärastpoole veel mitte igalepoole, mille tõttu sündisid omavolilised abielu lahutamised, eriti muidugi talupoegade, s.o. eestlaste seas.^②

Rooma-katoliku kiriku õigus oli maksma kuni usu-reformatsioonini 1552 a. Usu-refor-

^① A. Kruusberg. Eestlaste enneajalooline õigus - lhek. 81, 91.

O. Reimann. Eesti ajalugu - lhek. 14.

^② Geschichte des lit-, Est- und Curländischen Privatrechts - lhek. 9, 12.

matsiooni järel maksis esimeste aastate jooksul endine kord edasi, kuid sai järk-järgult muudetud nii maa, kui linnade seaduste suel ümber töötamisel, kui ka kiriku ja konsistoriaal konna äramääramisel, ja ka eriliste seadustega.

Tektud muudatustega sai abielu lahutamise kohta teel võimalikuks, seaduses äratõkendatud põhjustel. Vanemate seaduste järel olid sarnas- teks põhjusteks ainult abielurikkumine ja kuritahtlik mahajätmine. Hilisema rootsi kiriku õiguse järel aga olid sarnas- teks põhjus- teks veel: töötuse muidmine mehe poolt, suguline läbikäimine naise poolt kellegi kolmanda- ga enne abielu astumist, kester, mitte vaba- tahtlik äraolek, suguvõimetus, lepitamatu vihavaen.^③

28. detsembril 1832 aastal antud seadusega, millega Evangeeliumi-Lutheruse usu kiriku kord terve Vene riigi kindlaks määratud sai, said ka abielu lahutamise alused ja kord Evan- gelliumi-Lutheri usuliste jaoks kindlaks mää- ratud. Selle seaduse järel, mis ka eestlaste maal Evangeeliumi-Lutheruse usuliste suhtes maksma

^③ Geschichte des lit-, Est- und Curländischen Privatrechts - lhek. 12, 132, 134.

sai ja üldiselt kuni 1923 a. maksmapandud
 abielu seaduse ja abieluasjade kohtupidamis-
 korra seaduse maksma hakkamiseni maks,
 oli abielu lahutamise lubatud seaduses
 ära tähtendatud alusel kohtu teel.^④ (Yõp. 8. l. 107.
 M. 1. 368). Seaduses olid ettenähtud abielu
 lahutamise alustena järgmised asjaolud:
 abielurikkumine (Y. 8. l. 13. 370-373), kuri-
 tahtlik mahajätmine (Y. 8. l. 13. 374), raku-
 kester, olgugi mitte vabatahtlik, üle viie aasta,
 ühe abikaasa äraolemine (Y. 8. l. 13. 376),
 vastikus ehk kokkuelamise võimetus (Y. 8. l. 13. 377),
 parandamatu külgehõõnkar haigus (Y. 8. l.
 13. 378), vaimuhaigus (Y. 8. l. 13. 379),
 lüderlik elu (Y. 8. l. 13. 380), julm ja elule
 hädaohtlik ümberkäimine (Y. 8. l. 13. 381),
 söimamine ehk teistsugused Inutavad haava-
 mised (Y. 8. l. 13. 381) kohtulikult teel tões-
 tatud kavatsus abikaasa auröövida (Y. 8. l.
 13. 382), raskest kuriteod, karistatavad

④ Geschichte d. Est-, Liv- und Curländischen Privatrechts - lhn. 213.
 Yomali 8. l. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113.

(Cl. 3. l. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Gesetz für die evangelisch-Lutherische Kirche in Russland
 von R. v. Freymann - lhn. 24, 90.

U. d. M. Thompson. Papanogon exo nepato - lhn. 399.

surmanuhtlusega ehk saatmisega asumisele
 (süüa juure on arvatud ka loomuvastased pahed)
 (Y. 8. l. 13. 383).

Abielu lahutamise asjad allusid võimaliku-
 le kohtule: esimese astme kohtuna kohalikule
 võimalikule konsistooriumile koostaja abikaasa
 sa elukohta järele, ja apellatsiooninstantsis-
 na kindral konsistooriumile. Asjaajamine
 neis kohtutes oli kirjalik, aimelt teatud juhus-
 tel oli suusõnaline asjaajamine lubatud - selle
 tõttu oli asjaajamine ka kantselei liik.

Käesoleval ajal^⑤ on abielu lahutamise alus-
 sed Eesti äramääratud abielu seadusega
 (R. T. nr. 138, 1922 a.), mis Riigikogu poolt
 27. okt. 1922 aastal vastu võetud ja 1. mail
 1923 a. maksma hakkas.^⑥ Abielu lahutamise
 korrald on ära määratud abielu asjade kohtu pi-
 damise korraga (R. T. nr. 33/34, 1923 a.) mis
 Riigikogu poolt 20. veebr. 1923 a. vastu võetud ja
 1. mail 1923 a. maksma hakkas.^⑦

⑤ J. Löö. Perekonnaküsimuste ja abielu seaduste eelnõud ("Õigus" 1922 a. nr. 2)

J. Jaanson. Abielu seaduse muudatuste ja nende muudatuste
 korraldamisest. ("Õigus" 1922 a. nr. 2).

⑥ R. T. 1923 nr. 33/34, abielu seaduse ja abielu asjade kohtu pi-
 damise korra maksma panemise seadus ja selle seaduse muudatuste seadus.
 Riigikogu protokollid 8. istungjärk 1922 a. ja 9. istungjärk 1923 a.
 Riigikohtu otsused. 1924 a. Nr. 1. Riigikogu 22. detsembril 1924 a.

Abielu lahutamise alused.

Abieluseadus asub põhimõttel, et abielu, mille sõlmimine siindinud mõlema poole vabal kokkuleppel, on leping, mille lõpetamine või aumalik ainult mõlema poole ühisel ja vabakumata soovil (a. s. § 30), ehk ühe poole nõudmisel seaduses ettenähtud põhjusel (a. s. §§ 21-29).

Põhjused, mil alusel üks abielu pool õigustatud on abielu lahutamist nõudma, näeb seadus ette asjaolusid, mis abielu otstarke saavutamise võimatuks teevad; siin juures ei võta seadus arvesse, kas need asjaolud on tingitud kostja abikaasa tahtmisest või mitte.

Seaduses on püütud nimetatud asjaolusid äratähelepanu äärmiselt hoolikalt; n. n. üldine abielu lahutamise alus (clausula generalis) ei esine abielu seaduses.

Abielu seaduses esinevad abielu lahutamise alused on absoluutsel laadil; kohtul on jäetud vabadus oma äranõu järgi asja kohta tõendusid koguda, kuid

^⑦ I Rügikoogu protokollid. 8istungjärk 1929. Veerg 129.

kui tõendatud on asjaolu, mis seaduses abielu lahutamise alusena äratähelepanu, peab kohus abielu lahutamise nõudmise rahuldama.

Põhjuseks ühele abikaasale abielu lahutamist nõuda, võib olla abielu seaduses äratähelepanu juhustel: teise abikaasa suguelu, halb ümberkäimine, halb ülevõlvimine, haigus, lahuselamine.

Mõnedel nimetatud juhustel võib õigus abielu lahutamist nõuda kustu ja järgmiste asjaolude tõttu: iganemine, andeksandmine, nõusolek.

Abikaas võib nõuda abielu lahutamist, kui teine abikaas, mitte rauga võimetuse tõttu vaid muul põhjusel on täiesti suguvõime- või sigitusvõimetu (a. s. § 25), kui teine abikaas vastu nõudja tahtmist taastab sigitamist (a. s. § 25), kui teine abikaas on abielu rikkunud (a. s. § 21). Õigus abielu lahutamist nõuda abielurikkumise puhul, kustub kuue kuue jooksul, arvates sellest ajast, mil nõudjale abielurikkumise teatavaks sai, igatahes aga viie aasta jooksul, arvates abielurikkumise ajast (a. s. § 21).

Abikaasal ei ole õigust abielu lahutamist nõuda, kui abielu rikkumine seisneb tema nõusolekul ehk keegi ta abielu rikkujale andeks andis (a. s. § 21). Samadel põhjustel ja tähtaegadel võib abielu lahutamist nõuda ka abikaas, kes pärast abielu astumist teada saab, et teine abikaas on enne abielu astumist, kuid pärast nende kihlust, olnud kellegi teisega sugulises ühenduses (a. s. § 21). Abielu lahutamise aluseks on ka asjaolu, et teine abikaas on andunud kiimalusele, või kui tema juures ilmiks tulevad loomuvastased pahed. (a. s. § 27).

Ühe abikaasa halb ümberkäimine teisega võib olla abielu lahutamise aluseks järgmiselt: abikaas võib nõuda abielu lahutamist, kui teine abikaas kavatses tema elu võtta ehk tema tervist rikkuda, või käib temaga julmalt ümber (a. s. § 28), kavatses temalt vabadust võtta (a. s. § 28), teotab tema au (a. s. § 28), tahtlikult oma kohustust perekonna ülespidamises ei täida või väga hooletusse jätab (a. s. § 28).

Nimetatud juhusel kustub õigus abielu lahutamist nõuda kuue kuu pärast, arvates päevast, mil abielu lahutamise põhjus nõudjale teatavaks sai, igal juhul misel aga viie aasta pärast päält abielu lahutamise põhjuse tekkimist (a. s. § 28). Ka andeksandmine võtab nimetatud juhusel õiguse abielu lahutamist nõuda (a. s. § 28).

Ühe abikaasa halb ülevälpidamine on teatud kujul abielu lahutamise aluseks, sest abikaas võib nõuda lahutamist, kui teine abikaas on kohtu poolt mõistetud kinnipidamisele vangiroodus või pesanduskojas, või muude, veel raskemate, karistuste kandmisele, samuti ka kinnipidamisele türmisjarguse, kelmu, võõra vara omandamise ehk raiskamise eest. (a. s. § 29), kui teine abikaas on andunud liigjoomisele, pillamisele, või elat üldse kõlvatut elu (a. s. § 27).

Teatud haigused võivad olla abielu lahutamise aluseks, sest teine abikaas võib nõuda abielu lahutamist, kui teine abikaas abielu ajal on jäänud vaimuhaigeks, mis sugune haigus kestis juba üle

aasta ja mida parandamatuks tunnis-
tatakse (a. s. § 26), või kui teine abikaasa
pöeb langetöbe, pidali töbe, külgelakku-
vat sujuhaigust, või mõnda äärmiselt
vastikut töbe (a. s. § 26).

Abikaas võib nõuda abielu lahutamist,
kui teine abikaas teadmata kuhu ära on
läinud ja ei ilmu oma perekonnajuu-
re tagasi, ilma et tal äraolemiseks mõ-
juvaid põhjusi oleks, ehk kui teine abi-
kaas tema kuritahtlikult maha on jäta-
nud (a. s. § 22). Ühetasoliseks kuritaht-
like mahaajätmisege loetakse: naise
keeldumist mehele uude elukohta järele-
minemast, tema mõjuva põhjusega, mehe
keeldumist elukohta vahetamise puhul
naist kaasa võtmast, tema mõjuva põh-
jusega, kui üks abikaasest teist sun-
nib lahus elama (a. s. § 22). Kõigil
nimetatud mahaajätmise juhusel võib
mahaajäetud abikaas abielu lahuta-
mist nõuda, kui teise abikaasa ära-
olek on kestnud vähemalt üks aasta, ja
ta enne nõudmise tõstmist, igatahes aqa
mitte varem, kui pääle teise abikaasa ühessa-

kuulist äraolemist on palunud seda kohut,
millele nõudmise asi allub, äraolijat abi-
kaasat välja kutsuda, tarbekorral kuu-
lutuse läbi, ettepannes temale kolme
kuu jooksul perekonna alalisse elukohta
tagasi tulla. Abielu lahutamise nõud-
mist võib tõsta ainult pääle nimetatud
kolme kuulise tähtaja möödumist.
Kui äraolija kohtu kutsel küll ilmnes
omae perekonna juure, kuid uuesti
oma abikaasa kuritahtlikult maha
jäättis ehk teadmata kuhu ära läks ja
see teistkordne äraolemine kestab juba
vähemalt üks kuu, siis võib mahaajäe-
tu esineda abielu lahutamise nõud-
misega, ilma uue kutsu toimetusega.
(a. s. § 22).

Sunnuti võib kumbki abikaas nõuda
abielu lahutamist, kui abikaasad
kokkuleppimata tõttu vahet pida-
mata vähemalt kaks aastat lahus
on elanud (a. s. § 23). Ka võib kumbki
abikaas nõuda abielu lahutamist, kui
abikaasad põhjustel, mis neist ära ei ri-
pu, sunnitud on lahus elama või-

hemalt kolme aasta kestel (a. a. k. k. § 24).

Abielu lahutamise kord.

Abielu lahutamise asjad toimetatakse kohtutes üldiselt alustel, allpool ühe tähendatud eranditega. (a. a. k. k. § 1356¹).

Abielu lahutamise asjad alluvad rahukogule esimese astme kohtuna ja nimelt: 1) kui kostja ei ole võljamaa, või tema elukoht teadmata, või kui ta on vahi all — nõudja elukoha järel, 2) kui abielu lahutatakse mõlemate poolte ühisel tahtmisel — ühe poole elukoha järel nende oma valikul, 3) kõigil muul juhtumistel — kostja elukoha järel. (a. a. k. k. § 1356²). Alaealised abikaasad, samuti ka need abikaasad, kes on põlvlanamise pärast sestkostmise all, võivad iseseisvalt algatada ja ajada abielu lahutamise asja, olla kostjaks neis asjus ja anda tarvilikke volikirju. Samuti ei ole mehenaisel neis asjus abielulist nõudjat vaja (a. a. k. k. § 1356⁴). Paluja isiklikul palvel algatatud abielu la-

hutamise asja edasiajamiseks võidakse volikirja välja anda, kusjuures see enesest erivolitust käesolevaks ajaks peab sisaldama (a. a. k. k. § 1356⁵). Abielu lahutamise nõudmise palvekiri peavad ülemal palujate eneste nimel kirjutatud ja nende poolt alla kirjutatud, ja paluja allniri peab tõestatud olema kas notaarise, rahukohu niku, politsei või vallavalitsuse poolt. (a. a. k. k. § 1356³). Abielu lahutamise asjus võib kohus nõuda igas asjaolekus poolle isiklikult etteilmumist ning poolte poolt ette pandud tõendustest rippumata oma äranägemise järel asja kohta tõendusi koguda (a. a. k. k. § 1356⁹). Tunnistajatena kuulatakse üle, ka tagandamise korral, kuisiditua vandeta, sugulased, hooldajad ja hoole alused, adoptiivvanemad ja adoptiivlapsed (a. a. k. k. § 1356⁹ ja ts. kp. I. § 375 pp. 1-3). Abielu lahutamise asjus on kohtuistungid kinnised (a. a. k. k. § 1356⁸). Abielu lahutamise otsus astub seaduse jõusse tähtaja möödumisel, mis antud vastu-

vaidlemiseks (omseis), apelleerimiseks või
 karistamiseks (a. a. k. k. § 1356¹¹) ja ts.
 kp. s. § 892 pp. 1^a 2 ja 814¹). Kohe päe-
 le otsuse seaduse jõusse astumist saadab
 kohus ära kirja otsusest vastavale asu-
 tusele või isikule, kelle juures aliele sõle-
 miti, äramärgimiseks sellekohastes raa-
 matutes (a. a. k. k. § 1356¹¹).

Kohtu lõlv (pošliin) aliele lahutamise
 asjus määratakse kohtu poolt riikisel alal
 sel nende asjadega, mis ei ole hinnatava-
 vad (a. a. k. k. § 1356⁶). Kui aliele la-
 hutatakse ilma ühegi poole süüdlas-
 seks tunnistamata, siis määratakse
 kohtu kulud mõlemate poolte kanduriht-
 laselt (a. a. k. k. § 1356¹⁰).

Nõudmispalved aliele lahutamise
 se üle, alikaasade omavahelise kokku-
 leppe põhjal, määratakse kohus arutu-
 sele alles kolme kuu pärast, arvates nende
 esitamise ajast. Pooled peavad isiklikult
 ilmuma kohtu istungile oma
 kokkulepet lahkuvaimenise asjus
 uuesti tõendamaks. Kui isiklikult ilmu-
 mine võimatu, siis on puudujal pool-

lõ õigus ühes mitteilmumise põhjuste tea-
 tamisega seata kohtule aegsasti enne
 istungi päeva kirjalik kindel tõendus
 oma vankumata tahtmise üle lohkne-
 minna, mis samadele nõuetele peab
 vastama, kui ülimal nimetatud ali-
 ele lahutamise palverini, mitte enne
 kahte kuud päält aliele lahutamise
 palve esitamist. Kui üks pooltest koh-
 tu istungile ei ilmu ja ei saada mitte-
 ilmumise vabandava põhjuste tõendust,
 samuti kui ülimal nimetatud kokku-
 leppe kindel tõendus, siis lõpetakse
 asi ära, kuid võidakse jälle uuesti alus-
 tada samas korras (a. a. k. k. § 1356¹²).

Kohtu otsused aliele lahutamise üle
 alikaasade omavahelise kokkuleppe
 põhjal astuvad kohe seaduse jõusse ja
 nende päält ei ole edasi kaebust (a. a. k.
 k. § 1356¹²).

XVI ртк.

Abielu lahutamise alused ja kond
Venemaal.

Tarvitatud allikad ja abinõud:

Сводъ Законовъ Россійской Имперіи. Томъ I.

г. I-я. Сводъ Законовъ Гражданскихъ

Издание 1900 года.

Сводъ Законовъ Россійской Имперіи. Томъ XII.

г. 1-я. Уставъ Гражданскаго Суда производства

Издание 1914 года.

С. Тригоровскій. Сборникъ церковныхъ и
гражданскихъ законовъ о бракѣ и разводѣ.

С. Петербургъ 1903 г.

Собрание Кодексовъ Р. С. Ф. С. Р.

Издание официальное. Москва 1923.

Кодексъ Законовъ о бракахъ гражданскаго
состоянія, бракѣ, семейномъ и опекуномъ
правѣ. Положеніе о судопроизводствѣ

Р. С. Ф. С. Р.

М. Ф. Владиміръскій-Будановъ

Обзоръ исторіи русскаго права.

Кіевъ 1905.

Н. Суворовъ. Учебникъ церковнаго права.

Москва 1908.

А. Загоровскій. Бракъ и разводъ по

русскому праву.

Харьковъ 1884.

Г. Ф. Шершеневскій. Наука гражданскаго

права въ Россіи.

Казань 1893.

И. М. Пютрюмовъ. Гражданское право.

Юрьевъ 1922.

И. М. Пютрюмовъ. Гражданскій процессъ.

Юрьевъ 1925.

И. А. Ростовскій. Совѣтскій законъ о бракѣ и семье.

Москва 1925.

Н. В. Криленко. Какъ устроенъ и работаетъ совѣтскій судъ.

Москва 1925.

Ajalooline ülevaade.^①

Vene segu rahvaste kommete järele, enne ristiusu levimist nende rahvaste keskel, oli abielu võrdlemisi kergelt lahutatav, peamiselt küll abielumõtte tahtmisel. Ristiusu levimisel greeko-katoliku usu õpetuste näol nende rahvaste keskel leidsid tunnustamist abielu lahutamise suhtes Greeco-katoliku kiriku poolt tunnustatud seadused, nii kui nad välja olid kujunenud Bysantis. Nende seaduste järele oli abielu lahutamine võimalik ainult teatud, seadustes äratähendatud, põhjustel, kusjuures abielu lahutamise asjus kohut mõistis kiriklik ülemus. Tegelikult läks sellest tunnustatud korvast küll tihti mööda vanaoleva sejuuradeunud kommete mõjul ja ülevõl. nimetatud seadused ei tulnud täiel määral maksvusele; ka oli kiriklik ülemus sunnitud järelandmisi tegema mansvatele kommetele. Süski avaldas ristiusu aegade jooksul oma kasvatavat mõju, kirik püüdis võimalikult

^① А. Заоровский. О разводе по русскому праву.

Н. Суворовъ. Учебникъ церковнаго права - стр. 352.

М. Ф. Владимировъ. Обзоръ истории русскаго права. - стр. 446.

abielu lahutamise aluseid ja abielu lahutamise mööda minnes kirikku kohtust, muutus raskemaks. Ka riigivõim hakkas, eriti keisrite ajal, avaldama tugevat mõju nii abielu lahutamise aluste kui ka korra kindlaksmääramisel - nii üldiste, kui ka separaat määrustega.

Sarnase arengu tulemusena oli Venemaal enne revolutsiooni abielu lahutamine lubatud greeco-katoliku usulistele^② järgmistel, seaduse poolt tunnustatud, alustel: tõendatud abielurikkumine ühe abikaasa poolt (Cb. Zak. III. X. 7¹⁻² of. 45; Gem. Dyt. Kon. em. 228), looduslik ehk enneabieluline ühe abikaasa võiketus abieluliseks kokkuelamiseks (Cb. Zak. III. X. 7¹⁻² of. 45 u 49; Gem. Dyt. Kon. of. 243), ühe abikaasa teadmata äraolemine 5 aasta kestvusel, põhjendatud oletusel selle abikaasa surmast (Cb. Zak. III. X. 7¹⁻² em. 45, 54, 56), ühe abikaasa kodanlise seisuse õiguste kaotamine kohtu otsuse põhjal ehk Siberi asumisele saatmine kõigi iseeneslike õiguste ja eesõiguste

^② У. М. Пютрюмовъ. Гражданское право - стр. 399.

Сводъ Законовъ Импер. Высш. Свѣдъ Законовъ Гражданскихъ. Издание 1900 года.

С. Григорьевскій. Сборникъ церковн. и гражд. законовъ о бракѣ и разводе.

kaotamisega. (Eb. Zak. III. X⁷⁻¹ et. 45, 50, 52, 53).

Abielu lahutamine oli ka lubatud jühusel, kui mõlemad abikaasad vabalt tahtmisel soovisid munga eelseisest astuda, nad selles vastavas vanaduses olid ja neil alaealisi lapsi ei olnud (Eb. Zak. III. IX usg. 1899, et. 413).

Abielu lahutamise asjad allusid kiriklikule kohtule, esimese astme kohtuna - eparhiaalsele vaimulikule konsistoriumile (eparhialnaja duhovnaja konsistorija), mis allus eparhiaalsele arhihiele (eparhialnaja arhiepiskop), ja apellatsioon- ja revisiooni astmena synodile (sinod). Asjaajamine nimetatud kohtutes ei vastanud suurel määral praeguse aja teaduse nõuetele kohtu korra suhtes, nii alles kirjalik, kantselilik, põhjendatud formaalsetele tõendustele.

Praegu on Venemaal (s.o. P.C.F.C.P) abielu lahutamise alused ja kord ära määratud „Abielu, perekonna, hoolikande õiguse ja perekonnaseisu aktide seaduste kodeksiga“ (Kodeks Zakonov ob aktah praznedannogo sostojani, bratnom, seljnom i opyku mek prav. et. 86-99 ja 46-48). Nimetatud sead-

ustega on püütud abikaasadele võimalikult palju vabadust anda ja meest ja naist üheõiguslikkudeks teha.^③

Abielu lahutamise alused.^④

Abielu võib abikaasade elu ajal lõpetatud saada lahutamise (razvoda) - em. 86. Abielu lahutamise aluseks võib olla: nii mõlemate abikaasade vastastikune nõusolek, kui ka ühe soov teisest lahkuminna.

Abielu lahutamise kord.^⑤

Abielu lahutamise palve tuleb esitada rahva kohtus (narodnoi suz); kui abielu lahutamise palve saab esitatud ühe abikaasa poolt, siis nõudja ehk kostja abikaasa elukoha järele (em. 90), kui abielu lahutamise palve saab esitatud mõlemate abikaasade poolt, siis mõlemate abikaasade elukoha järele ehk mõlemate abi-

③ Ростовский. Советский закон о браке и семье - ст. 3.

④ Ростовский. Советский закон о браке и семье - ст. 16.

⑤ Ростовский. Советский закон о браке и семье - ст. 16.

kaasade valikul (em. 90), kui abielu lahutamise sünnib mõlemale abikaasade vastastikusel nõusolekul, siis võib abielu lahutamise palve esitatud saada nii rahvakohtus, kui ka selles perekonnaseisu aktide ülestähendamise osakonnas (omgeen zanneuü akmoob ppancgauekoro eoemo&teus = 3a2c), kus alalhoitakse ülestähendus nimetatud abielu tõlmimisest. ⁶

Uue seaduse eelnõu järel sünnib abielu lahutamine igal alusel, ka siis, kui ainult üks abikaasadest abielu lahutamist nõuab, teine aga selle vastu on, perekonnaseisu aktide ülestähendamise osakonnas. Kui abikaasad säälsamas kokku lepivad varanduse jagamises ja laste ülevõlpidamises, siis võib see säälsamas ülestähendatud saada ja omal maksusel. Kui aga niisugust kokkulepet ei saavutata, otsustab neid asju rahvakohtus, nagu ta oma äranägemise järel otstarbekohasema arvab olevat.

Abielu lahutamise palve võib esitatud saada nii kirjalikult kui ka suusõnaliselt, kus

⁶ Ростовский. Советский закон о браке и семье — стр. 17.

juuris ta protokollil ülestähendatakse em. 88.

Abielu lahutamise palve peab juurelietatud olema tunnistus abielust, ehk kui palve esitajal sarnast tunnistust ei ole, siis, enda pääle võttes vastutust antud teadete tõelisuse üle, teadaanne abielu olemisest ja abielu tõlmimise kohast — §. 89.

Pääl ühe abikaasa surma ehk abielu maksusetuks tunnistamise, ei või abielu lahutamise asi algatatud saada, enne algatatud asi lõpetatakse sel puhul ära — §. 99.

Kui abielu lahutamise palve on esitatud rahvakohtus nõudja abikaasa elukohta järel, kuid kostja elukoht on nõudjale teada, siis saadetakse kostjale abikaasale teadaanne kohtusse kutsumisest kirilikus korras, kuid nimetatud teadaanne peab kostjale isiklikult kätte antud saama (§. 90¹).

Kui aga nimetatud teadaannet võimalik ei ole olnud kostjale isiklikult ära anda nõudja poolt teatatud aadressil, ehk nõudja teatab, et kostja elukoht temale teadmata on, siis kohtunik, ülekoolates tunnistajaid, oma äranägemise järel, või nõudja ehk teiste asjast huvitatud isikute ülesandmi-

se järel, teeb kindlaks kohtja tõeliku elu-
koha, ehk asjalu, et kohtja teadmata kadu-
nud on em. 90².

Viimase julusel võtab kohtunik järg-
miseol abinõud kohtja kohtusse kutsumi-
seks tarvitusele: paneb välja kohtu ruu-
mides teadaande kohtja kohtusse kutsumi-
sest, et sellega saadab selle teadaan-
de välja panemiseks perekonnaseisu ak-
tide ülestähendamise alaosakondadesse
kohtu asukoha järel, selle abielu sõlmimise
ülestähenduse alalhoidmise asukoha järel
ja kohtja viimase elukoha järel. - cf. 90².
Kahe kuu möödumisel nimetatud teadaan-
nete välja panemisest kohtus, määrab koh-
tunik asja kuulamisele - em. 90².

Kui abielu lahutamise palve on esita-
tud abikaasade vastastikul nõusolekul,
siis määrab kohtunik päeva asja aruta-
miseks, kohtu kuteudes mõlemaid abi-
kaasasi ehk nende usaldusmehi (nobes-
peruua) cf. 96.

Kui mõlemad abikaasad ehk nende usal-
dusmehed ilmuvad kohtu ühel ajal ehk
üheskoos, võib kohtunik otseselt abielu la-

hutamise asja arutamisele võtta, kuid
siiski mitte rikkudes sellel päeval kuu-
lamiseks määratud asjade järjekonda. - cf. 95.

Iga rahvakohtunik (уарогрәвнү сүдәс)
määrab teatud tunnid, mitte vähem kui
ükskord nädalas, abielu lahutamise asja-
de arutamiseks - em. 94.

Abielu lahutamise asjad arutatakse
rahvakohtuniku poolt isiklikult, s. o. itna
kaasistujateta (егүрәсүрүс) ja avalikult
- em. 93.

Kohtunik, kui ta on teinud abielu la-
hutamise otsuse, annab välja endistele abi-
kaasadele nende soovil, tunnistused abi-
elu lahutamisest, ja mitte hiljem kui kol-
me päeva jooksul saadab äsakinja omast
otsusest kohaliku perekonnaseisukantide
ülestähendamise osakonda, ehk teise asu-
tusse, kus alalhoitakse ülestähendus selle
abielu sõlmimisest. - em. 97.

Kuid, kui abielu lahutamise sünnib ju-
husel, mil kohtja abikaas kohtu on kutsumi-
tud teadaande välja panemisega vastava
kohtu ruumides ja perekonnaseisu ak-

tide ülestähendamise alaosakondades, siin koketunin, peäle ülalpool ära tähendatud korraldust, saadab äranäija tehtud otsusest väljapanemiseks kõigis meis kohtades, kus oli välja pandud teadaanne kohtusse kutsumisest - cf. 90³.

Abielu lahutamise ülestähendused tehakse perekonnaseisu aktide ülestähendamise osakondades sellekohastes raamatutes ja ka siia, kus ülestähendatud on selle abielu sõlmimine - cf. 46.

Ülestähendused abielu lahutamisest, mis kohtu otsuse järelle sünnivad, peavad sissekantud saama ülestähendamise raamatutesse kohe vastava teadaande saarnisel ja peavad sisaldama tähendust kohtu nimetusest, kohtu otsuse numbrist ja kuupäevast, mille otsus tehtud - cm. 47.

Rahvakohtunike abielu lahutamise otsuse peäle võib kasseerida harilikus korras ja neid otsuseid ei loeta seaduse jõusse astumiseks enne tähtaja möödumist kassatsioonikolbuse esitamiseks, kui pooled kasseerimisest loobunud ei ole. - cf. 98.

Kui abielu lahutamise palve on esitatud perekonnaseisu aktide ülestähendamise

damise osakonnas mõlemate abikaasade vastastikusel nõusolekul, siis nimetatud osakonna juhataja, seerdu des selles, et abielu lahutamise palve on esitatud tõesti mõlematelt abikaasadelt, teeb ülestähenduse abielu lahutamisest, ja annab endistele abikaasadele nende soovil tunnistused abielu lahutamisest. cf. 92, cf. 48.

Auhinna töö

473537ⁱ